

GÉNESIS

Xujun xi b'a tuts'inkohora éhen Ntiana
nga én Ntáxjo

El primer libro de la Palabra de Dios
en el mazateco de Jalapa de Díaz

LigaBíblica®
INTERNACIONAL

Wycliffe®

Las ilustraciones son propiedad de
© 1978 David C. Cook Publishing Co.
y son usadas con el permiso correspondiente.

Primera edición
Génesis
MAJ 10-063 .5C

©La Liga Bíblica, A.C. 2010
México, D.F.

Genesis b'a tuts'inkohora éhen Ntíaná. Moise kits'ín ntu xujuin. Én xi 'mi hebreo kamantúhu.

“Nga tuts'ihin ni” tsuhura “Genesis”. Eí y'ét'a Moise xi nkú ts'ín kama nda asuntee ko xi nkú ts'ín incha nibahara ntje cháha xuta Israel xi 'mi Abraham, Isaac ko Jacob.

Kjaí ts'ín b'aha xinkjín énná nk'ie nga én hebreo ko tsa stilo. Nk'ie nga kjaí én n'e k'atiyaá, ta maha énná tsuya sisin ni xi títsu én xu'bo.

Én hebreo tsitjuhu ni xi tjt'a Genesis. Má ndyjajin maná én hebreo kin'e chjén ni xi incha tsu já nkjink'un xi incha ts'inya sisin biblia. Ko ta kin'eya ya biblia xi stila tinchja tu xi kitsjá niyáha. Nk'ie nga kin'e k'atiya Genesis kichuba xi nkúhu tsa én maha Moise, kui nga najmi b'a ts'ín y'ahara xinkjín éhen xi nkúhu hebreo ko tsa stilo.

Génesis es el primer libro de la Santa Biblia y fue escrito por Moisés en el idioma hebreo.

La palabra “Génesis” significa "el principio". En este libro Moisés cuenta el principio del mundo y las historias de los antepasados de la gente de Israel, Abraham, Isaac y Jacob.

El idioma mazateco es muy distinto tanto del hebreo como del español. Sin embargo, el rico vocabulario del mazateco y sus propias formas gramaticales pueden expresar a fondo el significado del original. En el proceso de traducción se consultaron el hebreo original, varios comentarios bíblicos y versiones de las Sagradas Escrituras en español. Siempre se buscó presentar estas historias como si Moisés mismo las hubiera pensado y escrito en mazateco. Esto implica no traducir palabra por palabra, pero más bien idea por idea según el pensamiento de Moisés.

GÉNESIS

B'i ts'ín kits'ínnda Ntíaná asuntee

1 Nga tuts'ih_{in} ni Ntíaná kits'ínnda nk'a ján kō asuntee. ² Najmi kje s'enda asuntee kō tiya kui chubō. Jyun sén sén asuhun ntáchak'un nankō kō Espiritu Ntíaná kikjatsú'basun ntánijuoo.

³ B'i kitsú Ntíaná nga kinchja: “¡Katuma ndzjen!” As'ai kama ndzjen.

⁴ Kikie Ntíaná nga nda tjín nga kama ndzjen kō kits'ín ngabih_i má jyuun má ndzjeen. ⁵ “Nistjin” kitsúhu Ntíaná má ndzjeen kō má jyuun “nistjen” kitsúhu. B'a ts'ín j'aha nga kama ngixun kō kama sen nistjin xi tjuhun.

⁶ As'ai b'i kitsú Ntíaná: “Kas'ejña nku ajin sén kamasehen ntánijuoo, t_u xi katuma ngabih_{ra} xinkjín ntóo.”

⁷ Kits'ínnda Ntíaná ajin sén xi kits'ín ngabih_i xinkjín ntóo. K'ua xi ngji kintehe ajin séen kō k'ua xi ngji nk'aha ajin séen. B'a kama. ⁸ “Nk'a ján” kitsúhu Ntíaná ajin séen. B'a ts'ín j'aha nga kama ngixun kō kama sen nistjin xi ma joho.

⁹ As'ai b'i kitsú Ntíaná: “Nkuhú ante katumañjakú ntánijua xi tjín kintehe nk'a ján kō katuma chji nanki kixiu.”

As'ai b'a kama. ¹⁰ “T'ananki” kitsúhu Ntíaná má kixiu, kō má nga kamañjakú ntánijuoo “ntáchak'un” kitsúhu.

Kikie Ntíaná nga nda kik'ie niu ¹¹ kō b'i kitsú: “Katsjá t'anankiu jña xkjúén, jña xi katsjá xujmá, kō yá xi katsjá tu xi nkú ts'ín y'ahara ntjehe, kō tuu ta yoho kas'eyaha k'un. B'a katuma asuhun t'anankiu.”

As'ai b'a kama. ¹² Katsjá t'anankiu jña xkjúén, jña xi tsjá xujmá xi nkú ts'ín tjehenra ntjehe, kō yá xi tsjá tu xi ta yoho kis'eyaha k'un xi nkú ts'ín tjehenra ntjehe. Kikie

Nt̄ianá nga nda kik'ie niu. ¹³ B'a ts'ín j'aha nga kama ngixun k̄o kama sen n̄istjin xi ma jahan.

¹⁴ As'ai b'i kitsú Nt̄ianá: “Kas'e nd'í ajin séen, tu xi ts'ín ngabihira n̄istjen n̄istjiun k̄o tu xi kuitsuyaha núu, n̄istjiun, k̄o n̄istjin s'íu. ¹⁵ Kui xi incha kats'ín ndzjen ajin séen tu xi kama ndzjehenra asuntee.”

As'ai b'a kama. ¹⁶ Kits'ínnda Nt̄ianá jo nd'í i, nku xi chánkaha tu xi kuatéxumahara n̄istjiun, k̄o nku xi ichíhí tu xi kuatéxumahara n̄istjen. K̄o ta kits'ínnda niñuu. ¹⁷ Y'éntu Nt̄ianá nd'íu ajihin séen tu xi ts'ín ndzjensúhun asuntee, ¹⁸ tu xi kui kuatéxumahara n̄istjiun k̄o n̄istjen, k̄o tu xi má ndzjeen kama ngabihira má jyuun. Kikie Nt̄ianá nga nda kik'ie niu. ¹⁹ B'a ts'ín j'aha nga kama ngixun k̄o kama sen n̄istjin xi ma ñjuhu.

²⁰ As'ai b'i kitsú Nt̄ianá: “Katsejihin ntánijuoo gayje t̄ikjá chu t̄ik'un. K̄o kas'e nise xi kat'e ma t̄jen nkú t̄jin nga tayáha nk'a ján.”

²¹ Kits'ínnda Nt̄ianá chu i xi t̄jin ajin ntáchak'uun k̄o gayje t̄ikjá chu t̄ik'un xi ts'ín niyá. Kui xi kitsejihin ntánijuoo xi nkú ts'ín y'ahara ntjehe. K̄o ta kits'ínnda gayje t̄ikjá nise xi yjaha nka xi nkú ta ts'ín y'ahara ntjehe.

Kikie Nt̄ianá nga nda kik'ie niu ²² k̄o b'i kitsú nga nda kinchjane chu: “Kas'enuu ntí k̄o katuma nkjiun. Katsejín yahanu ntáchak'uun. K̄o ta katuma nkjin nise xi t̄jin asuntee.”

²³ B'a ts'ín j'aha nga kama ngixun k̄o kama sen n̄istjin xi ma uhun.

²⁴ As'ai b'i kitsú Nt̄ianá: “Katsjá t'anankiu chu t̄ik'un xi nkú ts'ín t̄jehenra ntjehe, chu xi b'ema, xi b'éfe yjoho, k̄o xi t̄jin sa t'anankiu xi nkú ts'ín t̄jehenra ntjehe.”

As'ai b'a kama. ²⁵ Kits'ínnda Nt̄ianá chu xi t̄jin asuntee xi nkú ts'ín t̄jehenra ntjehe, chu xi b'ema xi nkú ts'ín t̄jehenra ntjehe, k̄o gayjee chu xi b'éfe yjoho t'anankiu xi nkú ts'ín t̄jehenra ntjehe. Kikie Nt̄ianá nga nda kik'ie niu.

²⁶ As'ai b'i kitsú Nt̄ianá: “N'enda manáaá xuta. B'a ts'ín kas'eyaha xi nkúhu ñá. Katatéxumaha t̄i xi t̄jin ajin

ntáchak'uun, nise xi b'ema tjen nk'a ján, chu xi b'ema, ngayjee asuntee, ko ngayjee ya chu xi b'éfe yjoho t'anankiu.”

²⁷ Kits'innda Ntíaná xutá xi kis'eyaha xi nkúhu kui. Xi nkúhu Ntíaná b'a ts'in kis'eyaha xutá xi kits'innda. Nku chjuún nku x'in kits'innda.

²⁸ B'i kitsúhu nga nda kinchjane:

“Kas'enuu ntí ko katuma nkjiun.

N'e tsehenu asuntee ko n'e nt'éón.

Tatexumohoo ti xi tjín ajin ntáchak'uun,

nise xi b'ema tjen nk'a ján,

ko ngayjee chu xi ts'in niyá asun t'anankiu.”

²⁹ B'i kitsú ya Ntíaná: “Á ei. Títsjanu ngayje tíkjá jńá xi tsjá xujmá xi tjin ngayjee asuntee ko ngayjee yá tu xi tjin xi s'eyahá k'un. Kui xi chinoo. ³⁰ Máha ngayjee chu xi tjin asuntee, ngayjee nise xi b'ema tjen nk'a ján, ko ngayjee chu xi b'efe yjoho t'anankiu, kui xi títsjahá nga kjine ngayje tíkjá jńá xkjúén xi tjin.”

As'ai b'a kama. ³¹ Tsasehe Ntíaná ngayjee ni xi kits'innda ko kieke nga tu xí ndahá ngayjee niu. B'a ts'in j'aha nga kama ngixun ko kama sen nistjin xi ma juhun.

2 B'a ts'in kama ndjuúhu nk'a ján ko asuntee ko ngayjee ni xi tjíhín. ² Nistjin xi ma yatuhu kama ndjuúhu Ntíaná xá xi kits'in. Ko ngayjee xá xi kits'in, nistjin xi yatuu kits'in kjáiyaha.

³ As'ai Ntíaná nda kinchjane nistjin xi yatuu ko nistjin nkjún kits'in ma, at'ahá kui nistjiun kits'in kjáiya nga kama ndjuúhu ngayjee xá xi kits'in nga kits'innda asuntee.

⁴ B'a ts'in nibahara nga kamanda nk'a ján ko asuntee.

B'i ts'in kamanda Eva ko Adan

Nistjin nk'ie nga Ntíaná Jehova kits'innda asuntee ko nk'a ján, ⁵ najmi kje tjin jńá asuntee ko najmi kje tju ngayjee jńá xi tjin, at'ahá najmi kje ts'in k'asún ts'í Ntíaná Jehova asuntee ko najmi kje tjin xuta xi ts'ínxájin nankiu. ⁶ Tunga ajihin ní asuntee tju xuñi xi ts'in k'anchisun ngayjee t'anankiu.

⁷ As'ai ninte t'anankiu kits'inndakoho Ntíaná Jehova nku nda ko kikjennimaya natjun nga kitsjáha kjuatík'un. B'a ts'in nku xuta tík'un kamaha ndo.

⁸ Ko má 'mihí Eden, ante xi tíjńa má nibáha ts'íu nga tju, y'énda Ntíaná nku ante nda chun. Yo kits'in k'íejńa nda xi kits'innda. ⁹ Ntíaná Jehova kits'intju t'anankiu ngayje tíkjá yá tsjo k'un, yá xi tsjá tu nda xi ma chine. Ko kamasehen ante má nga tjintje yá tuu tsasínjńa yá xi tsjá kjuatík'un ko yá xi tsjá kjuankjin tak'uhun ni xi ndoo ko ni xi ch'on k'uun.

¹⁰ Ante Eden bitju nku ntáje xi baténtánki ante má nga tjíntje yá tuu, ko yo b'ahara nk'ie nga ñju ma ntji ntóo.

¹¹ Xi tjuun, kui xi ntáje Pison xi f'a andaihi ngayjee nanki Abila má tjín toon sine. ¹² Nda nkjún toon sine xi tjín yo. Ta tjín na'yu sinjne xi 'yún nda ko ndjio tsjo k'un onise.

¹³ Xi ma joho, kui xi ntáje Gihon xi f'a andaihi ngayjee nanki Cus. ¹⁴ Xi ma jahan, kui xi ntáje Hidekel xi f'a nanki Asiria, xi tjeheh má nibáhara ts'íu nga tju. Ko xi ma ñjuhu, kui xi ntáje Eufrate.

¹⁵ Y'éjña Ntíaná Jehova ndo ante nda chun xi tíñajin Eden má tjíntje yá tuu tu xi ts'ínxájihin nankiu ko kúhún.

¹⁶ As'ai b'a kitsúhu Ntíaná Jehova ndo nga tsatéxumaha: “Kama chineihi tu xi tsjá ngayjee yá tu xi tjín ei. ¹⁷ Tunga najmi kamahá chineihi tuhu yá xi tsjá kjuankjin tak'uhun ni xi ndoo ko ni xi ch'on k'uun. At'aha nistjin nk'ie nga chineihi tuhu yoo, kuayáni.”

¹⁸ Askahan b'a kitsú Ntíaná Jehova: “Najmi nda tjín tsa k'úéjña suba ndo. Ts'inndá mara nku xi kama kuasinkoho, xi ngúsuhún kamako.”

¹⁹ Ninte kits'inndakoho Ntíaná Jehova ngayjee chu xi tjín ngi jñoó ko ngayjee nise xi b'ema tjen nk'a ján. As'ai ngjikoho ndo tu xi k'uét'a j'áihinra. J'áin xi kitsjáha ndo nga nkúnkú chu, kui xi j'áihín. ²⁰ Kitsjá j'áihín ndo ngayjee chu xi b'ema, ngayjee nise xi b'ema tjen nk'a ján, ko ngayjee chu xi tjín ngi jñoó. Tunga najmi kisakúhú xi kama kuasinkoho ndo, xi ngúsuhún kamako.

²¹ As'ai kits'ín kjáfe tjain Ntíaná Jehova ndo. Nk'ie nga kjife tjain, ts'asje nku ninta 'mehe ko y'échja'a ngáha yjonintee. ²² Ninta 'me xi Ntíaná Jehova ts'asjehe ndo kits'inndakoho nku tachjuún ko ngji sínjña nginkun ndo.

²³ As'ai b'i kitsú ndo: “Kuihí xu'b'i xi nibajihin nintaha nintana ko yjoho yjonintena. Tachjuún k'úin, at'aha ajihin nda x'iun^a kuan'esjejihin.”

^a 2:23 “Nda x'in” tsuhura “ish” ko “tachjuún” tsuhura “isha” nga én hebreo.

²⁴ Kui kju_uaha nga nda x'in k'u_ejñaha xi cháha nga k'u_ejñako chju_uhun ko nkuhú yjoninte kamako.

²⁵ Ndo ko chju_uhun kjintustí kui nistjiun. Najmi incha ma subaha nga b'a k'un.

***B'i kama nk'ie nga Adan ko Eva najmi incha kint'é'éhen
Ntiana***

3 Ye, kui xi 'yún maña sa ajihin chu xi tjin ngi jño_o xi kits'ínnda Ntiana Jehova. Kui xi b'i kitsúhu tachjuúun:

—¿A xúhu b'ihí kitsúnuu Ntiana: “Najmi tjihin nga chinoo tu xi tsjá ngayjee yá xi tjin ei”?

² B'a kitsú tachjuúun nga kinchjako ye:

—Mahá chine_i tu xi tsjá yá tu xi tjin ei. ³ Tunga tu xi tsjáhá yá tu xi sijná kamasehen ante xu'bi, b'a kitsúni Ntiana: “Najmi tjihin nga chinoo tuu ko ta santaha najmi tu n'ekoo, tu xi najmi kuayáhanu.”

⁴ As'ai ye b'a kitsúhu tachjuúun:

—Najmi kuayó. ⁵ Behé Ntiana nga nistjin nga chinoo tuhu yá xu'bo kux'ánki nkun ko kuichú mo xi nkú joyaha Ntiana nga kamankjinnuu ni xi ndoo ko ni xi ch'on k'uun.

⁶ As'ai kieke tachjuúun nga nda chine tuhu yoo. Kieke nga tsjo ts'in bakú tuu ko kinchja animaha nga kama sakúhu kjuankjin tak'un. Kui nga ts'ajehen tuhu yoo ko kikjine. As'ai kitsjáha x'ihin ko kui xi ta kikjine tuu. ⁷ As'ai incha tsix'ánki nkun nga joo. Incha kamankjihin nga kjintustí. Kui nga incha kikjuyaha xkaha yá higuera tu xi y'é'makoho yjonintehe.

⁸ Xi nkú ma chuba nga ja jne nch'an nga ngixuun, incha kint'é nga tsú'ba Ntiana Jehova má nga tjintje yá tuu. As'ai incha tsanka 'maha Ntiana Jehova ajihin yá tu xi tjin yo. ⁹ Tunga kinchjahára Ntiana Jehova ndo ko b'i kitsúhu:

—¿Má ka'mi?

¹⁰ As'ai b'a kitsú ndo:

—Kuant'e nga titsutjai ei ko kuatsankjan at'aha kjístia. Kui nga kuakátejña 'mahana.

¹¹ As'ai b'i kitsú Ntiana Jehova:

—¿Yá xi kuatsúyahi nga kisusti? ¿A kuachinení tuhú yá xi kik'iech'óho nga najmi chinei?

¹² B'a kitsú ndo:

—Tachjuún xi kik'ainá nga k'úéjñakona kuatsjána tuhú yóo kó kuakjine tuu.

¹³ As'ai Ntíaná Jehova b'i kitsúhu tachjuún:

—¿Nkú tsuhura ni xi kuan'ei?

B'a kitsú tachjuún:

—Ye kuak'anachana kó kuakjine tuu.

¹⁴ As'ai Ntíaná Jehova b'i kitsúhu ye:

—Tu ngat'ahq nk'ie nga b'a kuan'ei, kui nga chu najmi nda kamahani ajihin ngayjee chu xi b'ema kó xi tjin ngi jño. Kants'ai k'úinfeheni t'anankiu kó ndyjo t'anankiu

chineihi xi nkú tjín nistjin kamahi nga kuinchin.

¹⁵ Kjuachán k'uejñájinuu ji ko tachjuúun, ntjehe ko ntjehe tachjuúun. Ntjehe tachjuúun ts'ín uhun nintakui, ko ji n'e uihin tjenki tsuku.

¹⁶ As'ai b'i kik'ihin tachjuúun:

—'Yún nkjin sa kjuanimá ts'in nibánehe nk'ie nga k'úéí ntí. Kjuanimá k'úéheni ntíhi. N'e mjei x'ihin ko kui xi kuatéxumahi.

¹⁷ As'ai b'a kik'ihin ndo:

—Tu ngat'ahá nga kuanu'yá éhín chjuúhín ko kuachinei tuhu yá xi kik'iech'óho nga najmi tjíhín nga chinej, kui nga nd'ai ngat'ahí najmi tá nda kamaha t'anankiu. Kjuanimá chineheni ni xi k'úéntjei t'anankiu xi nkú tjín nistjin kamahi nga kuinchin. ¹⁸ Na'yá ko jñá ch'on k'un tsjáhi t'anankiu ko chineihi jñá xi sá ngi jñóo. ¹⁹ Ntánubáhi kuatendzontjáihini nichinehi santa nkúhu nga k'úín ngáhani t'anankiu. At'ahá t'anankihí kin'endakohori. Ndyjoní ko ndyjo kama ngáhani.

²⁰ Eva^a kitsúhu chjuúhun ndo, at'ahá kui xi nahá ngayjee xi tjíntu t'k'un.

²¹ As'ai Ntíaná Jehova kits'índahá ndo ko chjuúhun najyun tjabaxín ko kits'ín ngja, ²² ko b'a kitsú: “Ei ni ja kuichu ma ndo xi nkú joyaha ñá nga ja mankjihín ni xi ndoo ko ni xi ch'on k'uun. Nd'ai ni najmi tu kats'ín kji ntsja nga kuakj'á tuhu yá xi tsjá kjuatík'uun, tsa as'ai nga kjine tuu tu nku k'úéjña síhín.”

²³ Kui nga Ntíaná Jehova kits'ín kjihi ndo natsihín ante má nga tjíntje yá tu xi tjín Eden, tu xi ts'íinxájihín t'ananki xi kin'endako. ²⁴ Kik'onsje Ntíaná Jehova ndo, ko má xi tjehen nibáhara ts'íu ante yá tuu tsinchá kerubin ko tsasínjña nku kichá xi títi, xi tíf'atji tu má xi tje'hén ni tu xi kúnntaha niyáha yá xi tsjá kjuatík'uun.

^a 3:20 “Eva” tsuhura “kjuatík'un”.

Cain b'i ts'in kits'ínk'ien Abel

4 Adan y'ejñako Eva ko kisakúhu ntí Eva. B'a ts'in kitsihin Cain.^a B'a kitsú Eva nga kinchja: “Ja tíjñana nku ntí x'in. B'a ts'in kama mjehe Jehova.”

² Askahan kitsin Abel, xi kama nda nts'e Cain. Chutsanka kits'in chá Abel nga y'ejña. Nankiu kits'ínxájin ngá Cain.

³ J'a nistjiun ko núu. Nku niyá Cain ngjikoho chje Jehova. Ni xi kama cháha ngjikoho. ⁴ Ko Abel ta ngjikoho Jehova ntí tjun xi 'yún tsjo k'uhun chutsankaha. As'ai Jehova nda ts'in kisasihin Abel ko chje xi j'aiko, ⁵ tunga najmi b'ahá nda ts'in kisasihin Cain ko chje xi j'aiko. Kui nga kama kjan nkjúhunra Cain. Kik'óntjaiya ankjín.

⁶ As'ai Jehova b'i kitsúhu Cain: “¿Á tíma kjanri? ¿Á b'a ka'behe ankjín? ⁷ Tsa nda tín'ei, ¿a najmi tsjohó k'úéhi? Ko tsa najmi nda tín'ei, ngatitsuun a kui tíjñandahá nga tikuyáhi ko mjehe ts'ín ts'ehi. Tunga ji n'e nganaihi tsa mjehi.”

⁸ Askahan Cain b'a kitsúhu Abel:

—Tjián jñá ján.

Nk'ie nga ja incha tjíma yo, as'ai Cain kik'íéhe Abel xi nda nts'e maha. Kits'ínk'ien.

⁹ As'ai Jehova b'i kitsúhu Cain:

—¿Má kaffhi nda nts'ei Abel?

B'a kitsú Cain:

—Najmi be. ¿A ahán kuntá nda nts'é?

¹⁰ As'ai b'a kitsú Jehova:

^a 4:1 “Cain” b'a ts'in fane xi nkúhu “tíjñana”.

—¿Mí nihi xi kuan'ei? Jníhí ndá nts'ei xi kuakatendzjoi t'anankiu tínchjana. ¹¹ Nd'ái nku ndá xi najmi nda kamaí kō kuítjusjei nanki xi kuak'i jníhí ndá nts'ei xi kuan'ek'iein. ¹² Nk'ie nga n'exájin nankiu, najmi tã tsjáhari tuhu. Kō chubã kuítjutjasúnní asuntee. Najmi n'e kjáiyai.

¹³ B'í kitsúhu Cain Jehova:

—Najmi kuichú kjuana nku kjuá'un xi b'a nkjún ts'ín chánka. ¹⁴ Nd'ái t'ibich'osjení kui nanki. Tjín ni nga kjin kúátejña nginkuin kō kjuatsú'basan asuntee nga najmi ts'inkjáiya. Kō tũ yá xi sakúhúra an ts'ínk'ienna.

¹⁵ Tunga b'ihí kitsú Jehova:

—Tsa tjín xi ts'ínk'iehin, yatu niyá tjín nga n'e k'íechjí.

As'ai Jehova y'é't'aha nku chubã Cain, tũ xi tsa tjín xi sakúhúra najmi ts'ínk'iehenra. ¹⁶ As'ai tsitju Cain nginkun Jehova. Ngji k'iejña nanki Nod, nanki xi tjña xi tjehen má tjuhura ts'íu ante Eden.

Kui ntjehe Cain xu'bi

¹⁷ Cain y'ejñako chjuún kō kisakúhu ntí tachjuúun. B'a ts'ín kitsihin Enoc. As'ai kikjesintjen nku nanki Cain kō kitsjá j'áíhín nankiu nga Enoc k'úín xi nkú 'mi ntíhi.

¹⁸ Enoc kama na'mihí Irad. Irad kama na'mihí Mehujael. Mehujael kama na'mihí Matusael. Kō Matusael kama na'mihí Lamec.

¹⁹ Lamec y'ejñako jo jminchjín, nku xi kik'in Ada kō Zila kik'in xi nku. ²⁰ Ada kama naaha Jabal. Ntjehe Jabal nibáhara xuta xi b'entuyá ni'ya najyun te kō xi ts'ín chá chu. ²¹ Jubal kik'in ndá nts'e. Ntjehe Jubal nibáhara ngayjee xuta xi ts'ín kjane arpa kō tjio. ²² Zila kama naaha Tubal-cain. Kui xi kama nku ndá chjine kicha xi kits'ínnda nkjin t'kjá ni xi kamandakoho bronse kō kicha. Naama kik'in na nichja Tubal-cain.

²³ Nku niyá Lamec b'í kitsúhu jminchjín:

“Ada kō Zila, tasinnjúu ntana.

Jminchjín Lamec, tinú'yóho éna.

Kits'ink'ién nku ndá tũ ngat'aha nga kits'ín unna,

Nku nda ti kits'ink'ién tu ngat'ahq nga kik'iéna.
²⁴ Tsa yatu niyá tjíhin nga n'e k'íéchéjí
 xi ts'íink'ieheh Cain,
 xi ts'íink'ieheh Lamec bi,
 yatu niyá cháte kō kan tjíhin nga n'e k'íéchéjí.”

B'í ts'ín nibahara ntí xi ma jahan Adan kō Eva

²⁵ As'ai ta kisakú ngáhara ntí chjuúhūn Adan. Nku ntí x'in kitsihin. Kitsjá j'áíhin ntíu nga Set^a k'úín, at'ahq b'í kitsú: “Ntíaná kuatsjá ngáhana kj'ái ntí nga johō Abel xi Cain kits'ink'ien.”

²⁶ Set ta kama na'mihí nku ntí x'in kō kitsjá j'áíhin nga Enos k'úín ntíu. Kui nistjiun kich'a tuts'ihinra nga kin'e kj'ó j'áíhin Jehova nga kin'e tsjohō.

Kui ntje xi kis'ehe Adan xu'bi

5 Xujun j'áíhin ntjehe Adan xu'bi. Nistjin nk'ie nga kits'ínnda Ntíaná nda xi tjuhun, xi nkú ts'ín tjíyaha Ntíaná, b'a kits'ín k'íé. ² Nku chjuún nku x'in kits'ínnda kō nda kinchjane. “Xuta^b” kitsúhu nistjin nk'ie nga kits'ínnda.

³ Unchan kō katé nú tjíhin Adan nk'ie nga kis'ejñahq nku ntí x'in chjuúhūn. B'a ts'ín kis'eyahq xi nkúhu kui kō b'a ta kik'ie. Kitsjá j'áíhin ntíu nga Set k'úín. ⁴ Nk'ie nga kis'ejñahq Set, kama saha Adan jin unchan nú. Kis'e saha kj'ái ntí xi chjuúhūn kō xi x'ihin. ⁵ Kui nga ñja unchan kō katé nú kamahara Adan nga y'ejñaha. B'a tjín núhu nga k'ien.

⁶ Unchan kō un núhu Set nk'ie nga kis'ejñahq ntí chjuúhūn. Enos kik'in. ⁷ Nk'ie nga kis'ejñahq Enos, kama saha Set jin unchan kō yatu nú kō kis'e saha kj'ái ntí xi chjuúhūn kō xi x'ihin. ⁸ Kui nga ñja unchan kō tejo nú kamahara Set nga y'ejñaha. B'a tjín núhu nga k'ien.

⁹ Cháte kō yachán núhu Enos nk'ie nga kis'ejñahq ntí chjuúhūn. Cainan kik'in. ¹⁰ Nk'ie nga kis'ejñahq Cainan,

^a 4:25 “Set” b'a ts'ín fane xi nkúhu “kitsjá”.

^b 5:2 “Adan” tsjhura “xuta”.

kama saha Enos jin unchan kə tj'ion nú kə kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kə xi x'ihín. ¹¹ Kui nga ñja unchan kə un nú kamahara Enos nga y'ejñaha. B'a tjin núhu nga k'ien.

¹² Cháte kə kan núhu Cainan nk'ie nga kis'ejñaha ntí chjuúhún. Mahalalel kik'in. ¹³ Nk'ie nga kis'ejñaha Mahalalel, kama saha Cainan jin unchan kə yachán nú kə kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kə xi x'ihín. ¹⁴ Kui nga ñja unchan kə te nú kamahara Cainan nga y'ejñaha. B'a tjin núhu nga k'ien.

¹⁵ Cháte kə tj'ion núhu Mahalalel nk'ie nga kis'ejñaha ntí chjuúhún. Jared kik'in. ¹⁶ Nk'ie nga kis'ejñaha Jared, kama saha Mahalalel jin unchan kə katé nú kə kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kə xi x'ihín. ¹⁷ Kui nga jin unchan kə cháte kə yachán un nú kamahara Mahalalel nga y'ejñaha. B'a tjin núhu nga k'ien.

¹⁸ Unchan kə cháte kə tejo núhu Jared nk'ie nga kis'ejñaha ntí chjuúhún. Enoc kik'in. ¹⁹ Nk'ie nga kis'ejñaha Enoc, kama saha Jared jin unchan nú kə kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kə xi x'ihín. ²⁰ Kui nga ñja unchan kə cháte kə tejo nú kamahara Jared nga y'ejñaha. B'a tjin núhu nga k'ien.

²¹ Cháte kə tj'ion núhu Enoc nk'ie nga kis'ejñaha ntí chjuúhún. Matusalen kik'in. ²² Nk'ie nga kis'ejñaha Matusalen, kama saha Enoc jan unchan nú nga y'ejña xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná kə kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kə xi x'ihín. ²³ Kui nga jan unchan kə cháte kə tj'ion nú kamahara Enoc nga y'ejñaha. ²⁴ Y'ejña xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná kə kindyjajin sén, at'aha Ntíaná ngjikoho.

²⁵ Unchan kə cháte kə katj'ion jo núhu Matusalen nk'ie nga kis'ejñaha ntí chjuúhún. Lamec kik'in. ²⁶ Nk'ie nga kis'ejñaha Lamec, kama saha Matusalen yatu unchan kə cháte kə katé jo nú kə kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kə xi x'ihín. ²⁷ Kui nga ñja unchan kə cháte kə tj'ion ñju nú kamahara Matusalen nga y'ejñaha. B'a tjin núhu nga k'ien.

²⁸ Unchan kō cháte kō katéjo núhu Lamec nk'ie nga kis'ejñaha nku ntí x'in chjuúhún. ²⁹ Noe^a kitsú nga k'úin ntíu, at'aha b'a kitsú: “Kui xu'bi xi kuasinkoná nk'ie nga n'e kjáiyáa xá kjuanimá xi t'n'eé tu ngat'aha nga Ntíaná kits'ín ntí t'anankiu.” ³⁰ Nk'ie nga kis'ejñaha Noe, kama saha Lamec un unchan kō cháte kō yachán un nú kō kis'e saha kj'ái ntí xi chjuúhún kō xi x'ihin. ³¹ Kui nga yatu unchan kō cháte kō kan'ún jo nú kamahara Lamec nga y'ejñaha. B'a tjin núhu nga k'ien.

³² Un unchan núhu Noe nk'ie nga kama kis'ejñaha Sem, Cam kō Jafet.

Kui ngat'ai nga kits'ín kjehe xuta Ntíaná

6 Ni xi kama nk'ie nga kik'a tuts'ihin nga kama nkjin xuta asuntee kō nk'ie nga incha kis'ehe istinchjín, ² incha kikie ntíhi Ntíaná nga tsjo nkjún k'un istinchjihin xuta. Incha j'ájin kō y'entuko xi kama mjehe.

³ Tunga b'ahá kitsú Jehova: “Najmi tsja ante nga k'úentu sín xuta, at'aha tu yjonintehé niu. Kui nga tu unchan kō kahán nú kama sahará nga k'úentuhu.”

⁴ Incha kis'e já xi 'yún ng'ayá asuntee kui nistjiun kō askahan, nk'ie nga y'entuko ntíhi Ntíaná istinchjihin xuta nga incha kis'ehe ntí. Kui xi incha kama já kitikjua xi kis'e nú chá ján.

⁵ Kikie Jehova nk'ie nga ja tu xí tshé ngatitsuhún xuta asuntee kō nga tu nku ni xi najmi ndahá t'incha ts'ín nkjink'un nga incha ts'ín. ⁶ Ngji kj'áhará k'un Jehova nga kits'ínnda xuta asuntee kō un nkjún kikiehe animaha.

⁷ Kui nga b'a kitsúhu: “Ts'in kjéyje xuta xi kits'inndá. B'ahara xuta kō santaha chu xi b'ema, chu xi b'éfe yjoho t'anankiu, kō nise xi b'ema tjen nk'a ján. At'aha nd'ai ba tihin animana nga kits'inndá ngayjee niu.”

⁸ Tunga Ntíaná Jehova nku tutuhú Noe kisasihin xi nkú ts'ín y'ejña.

^a 5:29 “Noe” b'a ts'ín fane xi nkúhu “basinko”.

B'i ts'in y'éxá Ntíaná Noe nga kits'ínnda nku tsutsu chánka

⁹ Kui xu'bi xi j'áíhín ntjehé Noe. Noe kixi ngjiko yjoho nga y'ejá. Nku tutuhú kui xi kint'é'éhen Ntíaná ajihín xuta xi kis'e nistjihín. B'a ts'in tsasje yjoho xi nkú ts'in mjehe Ntíaná. ¹⁰ Jan incha kama ntí x'ihín Noe. Kui xi incha kik'in Sem, Cam ko Jafet.

¹¹ Tsatsun asuntee nginkun Ntíaná ko kitsejihin kjuachán. ¹² Nga tsasehe Ntíaná asuntee, kieke nk'ie nga ni xi najmi ndoo tíincha ts'in xuta, at'aha ngayjee xuta ni xi najmi ndoo j'ájin nga kits'in.

¹³ As'ai Ntíaná b'a kitsúhu Noe: “Tjínkuhu k'an nga ts'in kjé ngayjee xuta, at'aha kitsejihin kjuachán asuntee ngat'aha ni xi tíincha ts'in. Kui nga asuntee ts'in kjékohona xuta. ¹⁴ N'endai nku tsutsu chánka. Yáte xi se'yún n'endakohoni. T'echjá k'áiyai ayaha ko tich'onjnuihi ntá tjink'ú jma natsihin ko ayaha.

¹⁵ B'i n'e k'íéi tsutsu chánkoó nga n'endai. Unchan ko yachán metru nga ndjuhu, kan jan metru nga tayáha, ko teñju metru nga nk'aha. ¹⁶ Jan t'exjái tsutsu chánkoó nga n'endai. T'et'aihi nku ankjuá nk'a xi ndyja saha masen metru nga kuichú antsjáku ko nku ankjuá tjehin nku ngatehe. ¹⁷ An ts'in nibá nku ts'í xi tu xí 'yúhún, xi kuinchántú asuntee, tu xi ts'in kjehe ngayjee xi tjintu tik'un asuntee. Ngayjee xi tjín asuntee kuayá.

¹⁸ Tunga máha ji, nku ni k'uendákoho. Kui nga kjuas'eheh tsutsu chánkoó ntíhi, chjuúhín, jmi antaihi ko ji. ¹⁹ Ko ta kuitjás'enkoj tsutsu chánkoó nku chjuún nku x'in ngayjee chu xi tjín asuntee, tu xi b'a ta ts'in k'úéntu tik'uhun xi nkúhu ji, nku chjuún nku x'in kama chu. ²⁰ Nku chjuún nku x'in chu kuitjás'enkoj tsutsu chánkoó, nisee, chu xi b'ema ko chu xi b'éfe yjoho t'anankiy, xi nkú ts'in tjehenra ntjehé, tu xi k'úéntu tik'uhun. ²¹ Ko t'eñjakúí ngayje tikjá nichine xi tjín ko chj'atjái, tu xi s'eheri nichine ji ko chu.”

²² As'ai kits'íntjusun ch'in ch'in Noe ngayjee ni xi kitsúhu Ntíaná.

B'i kama nga je ntá xuta

7 Askahan Ntíaná Jehova b'i kitsúhu Noe: “Ji ko xutahi titjasoon tsutsu chánko, at'aha nkúhú ji xi naxu titsutjat'ání ajihin xuta xi tjin nd'ai. ² Ngayje tikjá chu xi je nginkán chjúbéi yatu chu xi x'in ko yatu chu xi chjuúhun. Tunga máha chu xi najmi je nginkán, tu nku chjuún nku x'in sahá chjúbéi. ³ Ko ta ngayje tikjá nise xi b'ema tjen nk'a ján, chjúbéi yatu nise xi x'in ko yatu xi chjuúhun, tu xi b'a ts'in ngjuai ndjuhu ntjehe chu asuntee. ⁴ At'aha yatu nistjin ni ts'in k'a ts'í xi kamaha yachán nistjin ko yachán nistjen nga k'ua. Ts'in kjéyje xi an kits'inndá, xi tjintu tik'un asuntee.”

⁵ As'ai kits'íntjusun Noe ngayjee ni xi kitsúhu Ntíaná Jehova.

⁶ Jun unchan nú tjihin Noe nk'ie nga kik'a ts'í xi tsinchá ntá asuntee. ⁷ Tu ngat'aha ntá xi tsinchá ntá asuntee, kui nga jas'eheh Noe tsutsu chánko ko ntíhi ya ko chjuúhun ko jmi antaha. ⁸ Chu xi je nginkun Ntíaná, chu xi najmi je nginkun Ntíaná, nisee, ko ngayjee chu xi b'éfe yjohó t'anankiu, ⁹ jo jo incha yja nga nkúnkú chu. Nku chjuún nku x'in incha jas'enko Noe tsutsu chánko. B'a kits'ín Noe xi nkú nga kitsúhu Ntíaná.

¹⁰ Nk'ie nga tsichu nistjin xi yatuu, kik'a tuts'ihin ts'íu nga tsinchá ntá asuntee. ¹¹ Tj'ion jo tjeheh sá xi ma johó nk'ie nga b'a kamo. Jun unchan nú tjihin Noe nk'ie. Kui nistjiun kik'on ngayjee ntá tixá xi tjin kinte ntáchak'uu, ko tsix'á ankjuá i xi yja nk'a ján. ¹² Yachán nistjin ko yachán nistjen kik'a ts'í asuntee.

¹³ Kui nistjiun Noe jas'enko tsutsu chánko Sem, Cam ko Jafet xi ntíhi maha, chjuúhun ko nga jaan jmi antaha.

¹⁴ Ngayjee chu xi b'ema ngi jñóo, ngayjee chu xi ma n'e chá, ngayjee chu xi b'éfe yjohó t'anankiu, ngayjee nisee ko ngayjee xi tjihin nka, kui chu xi nkú tjin tikjá maha ntjehe, b'a tjin incha maha nk'ie nga j'asenko jóo tsutsu chánko.

¹⁵ Ngayjee chu xi Ntíaná kitsjáha kjuatík'un, jo jo incha yja nga jas'enko Noe tsutsu chánko. ¹⁶ Jas'en yóo chu xi incha

j'ai, nku chjuún nku x'in, xi nkú tjín tíkjá maha ngayjee chü. Xi nkú nga kitsú Ntíaná nga kinchjako Noe, b'a kama. As'ai Ntíaná Jehova y'échja ankjuahq tsutsu chánkoo.

¹⁷ Yachán nistjin kamaha ts'íu nga kik'a asuhun asuntee. Kui nga kama 'yúhun ntóo. As'ai kitsjenb'ásun tsutsu chánkoo ntóo. ¹⁸ Tu xí 'yúhún kama nanqa sa ntóo asuntee, tunga máha tsutsu chánkoo, tu nku kitsjenb'ásuhún ntóo. ¹⁹ Tu xí 'yúhún ngji nk'a sa ntóo nga santaha y'é'ma naxi jñá chá xi 'yún nk'a xi tjín asuntee. ²⁰ Askahan nga ja y'é'mayje naxi jñá chá xi 'yún nk'oo, yatu metru ngjinji sa.

²¹ B'a ts'ín k'iehen ngayjee yjoninte xi ts'ín niyá asuntee, nise, chü xi b'ema, chü xi tjín kinte ngi jñóo, chü xi b'éfe yjohó t'anankiu ko ngayjee xuta.

²² K'ien ngayjee xi tjín asuntee, xi tjintu tík'un ko kje nta. ²³ B'a ts'ín kin'e kjesun ngayjee xi tjintu tík'un asuntee. Kik'ahara xuta santaha chü xi tjín ngi jñóo, chü xi b'éfe yjohó ko nise xi b'ema tjen nk'a ján. Kui xi incha kin'e kjesunye. Nku tutuhú Noe ko xi tjintuyáko ho tsutsu chánkoo incha ts'anki. ²⁴ Unchan ko cháte nistjin kamaha ntóo nga kixinchá asuntee.

B'i kama nk'ie nga kitsjen ngáya ts'íu

8 Ja kamo_o. Tsasehe Ntí_{an}á Noe ko ngayjee chu xi tjíntuyáko_o tsutsu chánkoo. As'ai kits'ín kj'asun Ntí_{an}á nku ntjo asuntee ko j'ajehen ntóo. ² Kis'echja ngáha_{ra} ntá tixá xi tjín kinte ntáchak'uun ko ankjuá i xi yja nk'a ján, ko kitsjen ngáya ts'íu. ³ Ichí ichí j'ajen ngáha_{ra} ntóo. Nk'ie nga ja j'a unchan ko cháte nistjin, ja tí'ajehen ntóo. ⁴ Nistjin tj'ion johó sá xi yatuu, j'ai s'ejñasun tsutsu chánkoo naxi jñá chá Ararat. ⁵ Tu nku j'ajehén saha ntóo ko nistjin tjuhun sá tee kama chji asun nk'ahá jñá chá xi tjín.

⁶ Askahan nga ja j'a yachán nistjin, as'ai kikjex'á Noe ankjuá nk'ahá tsutsu chánkoo. ⁷ Kits'ín kji nku chálí'a. Kui chu xi ngji ko j'ai santaha nk'ie nga kixíya ntóo asuhun asuntee. ⁸ Askahan nk'ie nga kits'ín kji chálí'o, as'ai kits'ín kji Noe nku chutuju, tu xi skuehe tsa ja kindzjoya ntóo asuhun t'anankiu. ⁹ Tunga kik'óyahá ngáha chutujuu má kjijña tsutsu chánkoo nk'ie nga najmi kiskáhu má nga ts'ín kjáíya. At'ahá tu nku tíinchaha ntóo asuhun asuntee. As'ai tsakj'á ngáha Noe chutujuu ko kits'ín kjas'en ngáha tsutsu chánkoo.

¹⁰ Kikuyá sa Noe yatu nistjin, as'ai ta kits'ín kji ngáha chutujuu. ¹¹ Ja tíb'a tuts'ihín nga tíma'ñá nk'ie nga kik'óya ngáha chutujuu ko kji'a ts'a ts'íhin nku xka ichíhi yá olivo. B'a ts'ín kíkíehe Noe nk'ie nga ja kindzjoya ntánijua xi tíincha asuntee. ¹² As'ai kikuyá sa Noe yatu nistjin tjíhin ko ta kits'ín kjihí ngáha chutujuu, tunga najmi ta j'aisehéra Noe chu.

¹³ Nk'ie nga tjíhin Noe jun unchan ko nku nú, nistjin nkuhu sá xi tjuun kixíya ntánijua xi tíincha asuntee. As'ai kikjexín Noe antsjáku tsutsu chánkoo ko kíkíe nga ja kixi t'anankiu. ¹⁴ Nistjin kan'ún johó sá xi ma johó kixí asuntee.

¹⁵ As'ai Ntí_{an}á b'a kitsúhu Noe nga kinchjakohó:

¹⁶ "Tíjtusjei tsutsu chánkoo, ji ko chjuúhín, ntíhi ko jmi antahi. ¹⁷ Ta n'etjusjei ngayjee chu xi tjíntuyákohi yo,

nisee, chu xi b'ema ko chu xi b'éfe yjoho t'anankiu, tu xi incha katjihi nga ngúsuhun asuntee. Incha kas'e nkjúhun ntí ko incha kats'íntsesúhun asuntee.”

¹⁸ As'ai Noe, chjuúhun, ntíhi ko jmi antaha incha tsitjusje tsutsu chánko. ¹⁹ Ta incha tsitju ngayjee chu xi b'éfe yjoho t'anankiu, ngayjee nisee, ko ngayjee chu xi ts'ín niyá asuhun asuntee, xi nkú ts'ín y'ahara ntjehe. ²⁰ As'ai Noe kits'índaha nku nahan chje Ntíaná Jehova. Jakjá ngayje tákjá chu ko nise xi je nginkun Ntíaná, kits'ínk'ien ko y'étisún nahan chje.

²¹ As'ai Ntíaná Jehova kieke nta sinjehe chje ko b'a kitsú tak'un: “Najmi b'a ta xíhinna tsa ts'in kjé asuntee tu ngat'aha xuta, tu ngat'aha nga ni ch'on k'un tijnajin tak'un nga ts'ín santaha nkúhu nga ndyjaha. Ko ta ndaha najmi ta ts'in kjéyehena chu xi tjin xi nkú nga kuats'ian nd'ai.

²² 'Nk'ie nga tijná sa asuntee, s'e ntje ko s'e chan, kama sje ko kama nch'án, s'e nistjin chunch'án ko nistjin chunubá, s'e nistjin ko nistjen.”

Ntíaná b'i ts'ín nda kinchjane Noe ko ntíhi

9 B'i kitsú Ntíaná nga nda kinchjane Noe ko ntíhi: “Kas'e nkjúnnuu ntí. Katuma nkjiun ko n'e tsehenu asuntee. ² Ngayjee chu xi tjin asuntee incha k'uatse nkjún nginkun. Ngayjee chu xi b'ema tjen, ngayjee chu xi ts'ín niyá asuhun t'anankiu ko ngayjee ti xi tjin ntáchak'uun, aya ntso tít's'in kjas'en ngayjee. ³ Ngayjee chu xi ts'ín niyá, chu xi ták'un, kui xi kuínchí'ahanu yjonuu, xi nkúhu ko ta ni xi sá. An títsja yjenuu.

⁴ Tunga najmi kamahá chinoo yjo xi tjihin jní, at'aha kui xi kjuatík'uun. ⁵ Ngat'aha jnínuu xi kjuatík'unnuu tjihín ni nga ts'in nijéhera nga nkúnkú chu ko xuta xi tjin. Xki já ts'in nijéhera ngat'aha kjuatík'uhun xuta xinkjín.

⁶ Tsa tjin xi ts'ínk'ien xuta, kj'ai xuta xi ts'ínk'ien ngáhara. At'aha xi nkú ts'ín tjyaha Ntíaná,

b'a ts'in kin'enda xuta.

⁷ Tunga máha jun,
kas'e nkjúnnuu ntí ko katuma nkjiun.
N'e tsehenu ntínuu asuntee,
ko katuma nkjinsún asuntee.”

Ntíaná b'i ts'in kinchjako Noe nk'ie nga najmi ta k'uaa ts'i

⁸ Ko b'i kitsú ya Ntíaná Jehova nga kinchjako Noe ko ntíhi: ⁹ “Á ei. Nku ma ni k'uendákonuu nd'ai jun ko ntje xi s'enuu askahan ¹⁰ ko ngayjee chu tík'un xi tjíntujínnuu, nisee, chu xi b'ema, ngayjee chu xi tjin asuntee xi tjíntujínnuu, ngayjee xi tsitju tsutsu chánko, ngayjee chu xi tjin asuntee. ¹¹ Ts'in ndjahá ni xi k'uendákonuu. Kui nii xi k'uendákonuu. Ngayjee xi tjintu tík'un najmi ta ntá ts'in kjéhená. Najmi ta k'ua saha ts'i xi ts'ín kje asuntee.”

¹² B'i ta kitsú ya Ntíaná: “Kui ni xu'bi xi kuakú chji tu nkj'éhé ni ni xi tíb'endákonuu nd'ai jun ko ngayjee chu tík'un xi tjíntujínnuu. ¹³ Ajin nintiu tímjeján yejñana. Kui xi kuakú chji ni xi tíb'endáka asuntei. ¹⁴ Ko ni xi kama, nk'ie nga ts'in nibá ninti asuhun asuntee, ajin nintiu kama chji yejñana. ¹⁵ As'ai kj'uaátsjenna ni xi y'endá. Kui ni xi tíb'endákonuu nd'ai jun ko ngayjee chu tík'un xi tjin. Najmi ta k'ua saha ts'i 'yún xi ts'ín kje ngayjee xi tjintu tík'un. ¹⁶ Ajin ninti s'ejña yejño. Nk'ie nga skue niu, kj'uaátsjenna ni xi y'endáka sían ngayjee xi tjintu tík'un, xi tjihin kjuatík'un asun asuntee.”

¹⁷ Ko b'i ta kitsú yaha Ntíaná Noe: “Kui ni xu'bi xi bakú chji ni xi kuak'iendáka ngayjee xi tjintu tík'un asuhun asuntee.”

Ni xi kama tu ngat'aha nga kis'ejña ch'i Noe

¹⁸ Kui ntíhi Noe xu'bi xi incha tsitju tsutsu chánko, Sem, Cam xi kama na'mihi Canaan, ko Jafet. ¹⁹ Nga jaan incha kama ntíhi Noe. Kui xi incha kits'íntse ngáha asuntee.

²⁰ As'ai kik'a tuts'ihin Noe nga kits'ínxájin nankiu ko y'éntje tuntsjajé. ²¹ Kits'i binu, kama ch'i ko kis'ejña kisti ayaha ni'ya najyun tehe. ²² As'ai Cam, kui xi na'mihi

Canaan, kieke nga kjiñña kisti na'mihi ko tsitju nga ngji tsúyahá já nts'e. ²³ As'ai Sem ko Jafet incha jakj'á nku najyun, incha jásun tjia ko incha ngjinji astun. Xin incha tsase nga y'é'ma na'mihi. Najmi incha kieke na'mihi nga kisti.

²⁴ Nk'ie nga tsitjujihin Noe kjuach'ihí ko kieke ni xi kits'ínkoho ntí kuts'ihí, ²⁵ b'a kitsú:

“¡Jmi nda katumat'ain Canaan!

¡Nda musuhú já nts'e kama! ¡Kui xi 'yún kintehe!”

²⁶ Ko b'a kitsú sa:

“Tu xí chánkahá Ntíaná, Jehova xi Ntíahá Sem.

Canaan katuma nda musuhú.

²⁷ ¡Ntíaná katsjáha nanki Jafet,

kat'ejñajin ni'ya najyun tehe Sem,

ko Canaan katuma nda musuhú!”

²⁸ Askahan nk'ie nga jehe ntá xutá, y'ejña sa Noe jan unchan ko cháte nú. ²⁹ Kui nga ñja unchan ko cháte nú tjiñinra Noe nga k'iehen.

Ntje xi kis'ehe Noe xu'bi

10 Ntíhi Noe, kui xi Sem, Cam ko Jafet. Kui já xi joon incha kis'ehe ntí askahan nga jehe ntá xutá.

² Xu'bi xi ntíhi Jafet: Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Mesec, Tiras ya.

³ Xu'bi xi ntíhi Gomer: Askenaz, Rifat, Togarma ya.

⁴ Xu'bi xi ntíhi Javan: Elisa, Tarsis, Kitim, Dodanim ya.

⁵ Ntjehe já xu'bi incha y'entu andai ntáchak'uun. Incha kik'a xinkjín nga y'entu xki én xi maha, xki ntjehe, ko xki nankihí. B'a tjin kama ntjehe Jafet.

⁶ Xu'bi xi ntíhi Cam: Cus, Mizraim, Fut, Canaan ya.

⁷ Xu'bi xi ntíhi Cus: Seba, Havila, Sabta, Raama, Sabteca ya. Xu'bi xi ntíhi Raama: Seba ko Dedan.

⁸ Cus kama na'mihí Nimrod. Kui xi kama nku nda k'aku xi titjun kis'ejña nk'ie. ⁹ Kui ndai xi kama nku nda xi tu xí kamahára kitsuba chu nginkun Ntíaná nk'ie. Kui xá b'a

tsuhu én: “B'a ts'ín xi nkúhu nda Nimrod, nku nda xi maha tsuba chu nginkun Ntíaná Jehova.”

¹⁰ Nimrod kik'a tuts'ihin nga tsatéxumaha nanki Babel, Erec, Acad ko Calne. Ngayjee nanki xu'bi tjintujin Sinar.

¹¹ Nanki xu'bi tsitjuhu nga ngji Asiria. Yo kikjesintjen nanki Ninive, Rehobot, Cala, ¹² ko nanki chánka Resen, xi tijnaya masehen Ninive ko Cala.

¹³ Ntjehe Mizraim nibahara xuta ludeo, xuta anameo, xuta lehabita, xuta neftuhita, ¹⁴ xuta patruseo, xuta casluhita ko xuta caftorita. Xuta caftorita nibahara ntjehe xuta filisteo.

¹⁵ Canaan kama na'mihí Sidon ko Het. Sidon kama ntí tjuhun Canaan. ¹⁶ Ntjehe Canaan nibahara xuta jebuseo, xuta amorreo, xuta gergeseo, ¹⁷ xuta heveo, xuta araseo, xuta sineo, ¹⁸ xuta arvadeo, xuta semareo ko xuta hamateo. Askahan incha kindzjoya ntjehe Canaan. ¹⁹ Má nga incha y'entu, kik'ahara nanki Sidon xi tjeheh nanki Gerar, santa nanki Gaza ko xi tjeheh nanki Sodoma, Gomorra, Adma, ko Seboim, santa nkúhu nga incha tsichu nanki Lasa. ²⁰ Ngayjee xuta xu'bi, Cam incha nibahara, ko incha kik'a xinkjin nga y'entu xki én xi maha, xki ntjehe, xki ante má nga tjintu ko xki nanki.

²¹ Sem, nda nts'e xi chá Jafet, ta kis'ehe ntí. Ngayjee ntíhi Heber, Sem incha nibahara.

²² Xu'bi xi ntíhi Sem: Elam, Asur, Arfaxad, Lud, Aram ya.

²³ Xu'bi xi ntíhi Aram: Us, Hul, Geter, Mas ya.

²⁴ Arfaxad kama na'mihí Sala, Sala kama na'mihí Heber.

²⁵ Jo incha kama ntíhi Heber, nku xi kik'in Peleg,^a at'aha nistjin nga y'ejna tsakjanya yjoho xuta xi tjin asuntee. Joctan kik'in nda nts'e Peleg.

²⁶ Joctan kama na'mihí Almodad, Selef, Hazar-mabet, Jera, ²⁷ Adoram, Uzal, Dicla, ²⁸ Obal, Abimael, Seba, ²⁹ Ofir, Havila, Jobab ya. Ngayjee já xu'bi ntíhi Joctan incha kama. ³⁰ Má nga incha y'entu, kik'ahara nanki Mesa xi

^a 10:25 “Peleg” tshura “sakjanya”.

tjēhen nanki Sefar, santaha jñá chá xi tǵjña má xi tjēhen nibáhara ts'íu nga tju. ³¹ Xuta xu'bi Sem incha nibahara ko incha kik'a xinkjín nga y'entu xki én xi maha, xki ntjehe, xki ante má nga tjíntu ko xki nanki.

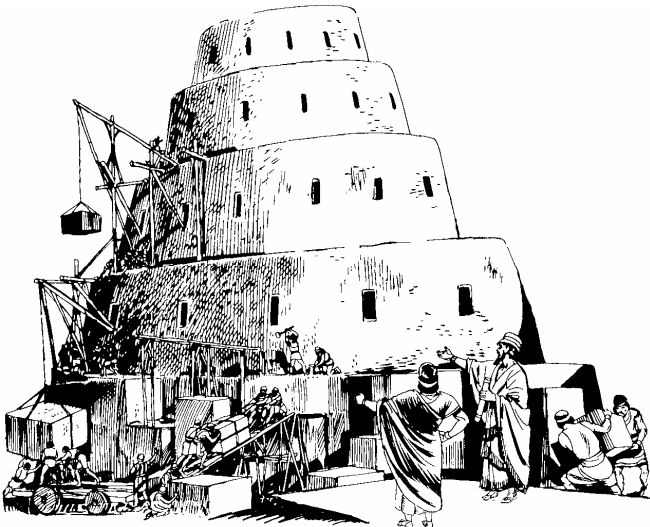
³² Ngayjee xuta xu'bi ntjehe ntíhi Noe incha nibahara, xki ntje xi y'ahara ko xki ante má nga y'entu. Incha kindzjoya tu má xi tjēhén ni askahan nk'ie nga jehe ntá xuta.

Kui ng'at'ai nga kj'ai kj'ai én nchjaha xuta

11 Nǵstjin nk'ie ngayjee xuta xi tǵjín asuntee nkuhú én xi incha maha. ² Ko ni xi kama, nk'ie nga incha tsitju xi tjēhen ante xi tǵjín má tjuhura ts'íu, incha kisakúhu nku ante sunya má 'mihí Sinar. Yo incha y'entu.

³ As'ai b'i ngjáhán b'i incha kitsúhu xinkjín: “N'endaá ndjio ninte ko nd'í n'echjánjihinná.” Kui nga ndjio ninte incha kits'ín chjēhen antehē ndjio nda ko tjink'ú jma incha kits'ín chjén antehē kj'ai ni tatjaha.

⁴ Ko b'i incha kitsúhu xinkjín: “N'endaá nku nanki 'yún ko nku torre xi kujichú santaha nk'a ján. Nku j'áín k'uaíhi yjoná, tsa tu aha ndzjoyaá ndyjun nki ni asuhun asuntee.”

⁵ Tunga j'aisejehénra Ntíaná Jehova naxinantóo ko torre xi t́incha ts'ínnda xuta.

⁶ As'ai b'a kitsú: “Á ej. Nkuhú incha y'a xinkjín xuta ko nkuhú én xi incha maha. Kui kjuaha nga incha kik'a tuts'ihinra xá xu'bi. Najmi chumi nihi xi incha k'uéchjaha nga ts'ín ndjuú xá xi t́incha ts'ín. ⁷ Tu sahá tankínjeén ko n'e ndyjajían én xi incha maha, tu xi b'a ts'ín najmi ta incha kamankjihira nga kuinchjako xinkjín.”

⁸ B'a ts'ín yo kits'ín ndzjoyaha Ntíaná Jehova xuto nga ngúsuhun asuntee. Incha y'ejñat'ía nanki 'yún xi t́incha ts'ínnda. ⁹ Kui nga Babel^a kik'ihin nankiu, at'aha yo kits'ín ndyjajin Ntíaná Jehova én xi maha ngayjee xuta xi t́in asuntee. Yo kits'ín ndzjoya xuto nga ngúsuhun asuntee.

Ntje xi kis'ehe Sem xu'bi

¹⁰ Kui xuta xu'bi xi y'ahara ntjehe Sem. Nk'ie nga ja t́ihin Sem unchan nú kitsihin ntí chjuúhún. Kui ntíu xi kitsin nk'ie nga ja t́ihin jo nú nga jehe ntá xuta. Arfaxad kik'in. ¹¹ Askahan nk'ie nga kitsin Arfaxad, un unchan nú kama saha Sem nga y'ejña ko kis'e saha kj'ai ntí xi chjuúhún ko xi x'ihin.

¹² Katj'ion nú t́ihin Arfaxad nga kitsihin ntí chjuúhún. Sala kik'in. ¹³ Askahan nk'ie nga kitsin Sala, y'ejña sa Arfaxad ñju unchan ko jan nú ko kis'e saha kj'ai ntí xi chjuúhún ko xi x'ihin.

¹⁴ Katé nú t́ihin Sala nga kitsihin ntí chjuúhún. Heber kik'in. ¹⁵ Askahan nk'ie nga kitsin Heber, y'ejña sa Sala ñju unchan ko jan nú ko kis'e saha kj'ai ntí xi chjuúhún ko xi x'ihin.

¹⁶ Katé ñju nú t́ihin Heber nga kitsihin ntí chjuúhún. Peleg kik'in. ¹⁷ Askahan nk'ie nga kitsin Peleg, y'ejña sa Heber ñju unchan ko katé nú ko kis'e saha kj'ai ntí xi chjuúhún ko xi x'ihin.

^a 11:9 “Babel” tsuhura “N'e ndyjajin”.

¹⁸ Katé nú tǰíhín Peleg nga kitsihín ntí chjuúhún. Reu kik'in. ¹⁹ Askahan nk'ie nga kitsin Reu, y'ejña sa Peleg jo unchan kò ñja nú kò kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kò xi x'ihín.

²⁰ Katé jo nú tǰíhín Reu nga kitsihín ntí chjuúhún. Serug kik'in. ²¹ Askahan nk'ie nga kitsin Serug, y'ejña sa Reu jo unchan kò yatu nú kò kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kò xi x'ihín.

²² Katé nú tǰíhín Serug nga kitsihín ntí chjuúhún. Nacor kik'in. ²³ Askahan nk'ie nga kitsin Nacor, y'ejña sa Serug jo unchan nú kò kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kò xi x'ihín.

²⁴ Kan ún ñju nú tǰíhín Nacor nga kitsihín ntí chjuúhún. Tare kik'in. ²⁵ Askahan nk'ie nga kitsin Tare, y'ejña sa Nacor unchan kò tji'on ñju nú kò kis'e saha kj'aí ntí xi chjuúhún kò xi x'ihín.

²⁶ Cháte kò kan nú tǰíhín Tare nga kitsihín ntí chjuúhún. Kui xi Abram, Nacor kò Haran.

Ntjehe xi kis'ehe Tare xu'bi

²⁷ Kui xutá xu'bi xi y'aharà ntjehe Tare. Tare kama na'mihí Abram, Nacor kò Haran. Haran kama ngáha na'mihí Lot. ²⁸ Haran tjun k'ien nga Tare xi na'mihí maha. Nanki xi má kitsin yò k'ien, nanki Ur xi tǰíñajin Caldea.

²⁹ Tsixan Abram kò Nacor. Sarai kik'in chjuúhún Abram, kò Milca kik'in xi ts'e Nacor. Kui xi takjǰíhín Haran. Iska kik'in na nichja Milca. ³⁰ Máha Sarai, najmi kama kis'ehe ntí at'ahá ntí.

³¹ Tsitju Tare nanki Ur xi tǰíñajin Caldea nga ngji Canaan. Ngjiko Abram xi ntíhí maha, kò Lot ntíhí Haran, kò Sarai xi nantahá maha. Tunga nk'iehé nga incha tsichu Haran, tu yohó incha y'entu. ³² Jo unchan kò un nú tsichu ma nistjihin Tare. Nk'ie nga tǰíña nanki Haran k'ien.

B'i ts'ín kinchjako Ntíaná Abram nga kuitju nankihi

12 Ntíaná Jehova b'í kitsúhu Abram: “T'ejñai nankihi kò xutá xi y'ahari kò ni'yahá na'mihí. T'in nanki xi kuakuu. ² Nku naxinantá chánka ts'in maha.

Ts'ian nga nda k_{am}at'ain k_o nga ch_{an}kj_uhin. T_u ngat'ahi nda k_{am}at'ain x_uta. ³ Xi nda ku_{in}ch_{an}tjaihi nginkán, an ts'ian nga nda k_{am}at'ain. Xi ku_{in}ch_{an}ehi nga ch'on k_{am}at'ain, an ts'ian nga ch'on k_{am}at'ain. K_o t_u ngat'ahi nda k_{am}at'aihin ngayjee x_uta n_{ax}inántá xi t_jín asuntee.”

⁴ As'ai ngji Abram. Kits'ín xi nkú nga kitsúh_u Nt_{ian}á Jehova k_o t_a ngjikoh_o Lot. Cháte k_o kan ún nú t_jíh_{in} Abram nga tsitju nanki Haran. ⁵ Ngjik_o n_a Sarai xi chjuúh_un maha, Lot ntíh_i nd_a nts'e, ngayjee ni xi incha tsijnehe k_o x_uta xi incha ts'atse nk'ie nga kik'ientu nanki Haran, k_o incha tsichu Canaan.

⁶ As'ai j'ajin Abram ante xi t_jín y_o santaha nkúhu nga tsichu nanki Sikem, má nga s_jíña yá ensina xi ts'e More. X_uta Canaan t_jíntu ante xi t_jín y_o kui n_{ist}jiun.

⁷ Nt_{ian}á Jehova tsakú chjih_i yjoh_o Abram k_o b'a kitsúh_u: “Kui antei xi tsajaha ntje xi s'ehi.” As'ai Abram kits'ínnda nku n_achan chje nga kits'ín tsjoh_o Nt_{ian}á Jehova, at'aha y_o tsakú chjih_i yjoh_o.

⁸ Askahan tsitju y_o nga ngji nku ante n_{ax}i xi t_jíña má xi t_jehen nibáhara ts'íu nga t_juh_u nanki Betel. Má nga tsasínjña ni'ya najyun tehe, y_o kixiyaha má fintjah_i ts'íu nanki Betel k_o xi t_jehen má nibahára ts'íu nga t_juh_u nanki Ai. K_o t_a y_o kits'ínnda nku n_achan chje k_o kits'ín tsjoko

j'áíhín Ntíaná Jehova. ⁹ Askahan tsitju Abram yó kó kits'ín niyá nga ngji xi tjeheh Neguev.

B'í kama nk'ie nga ngji k'iejña Abram Egipto

¹⁰ B'í kama kui nistjiun. Kjintía kis'e ngayjee ante xi tjin yó. As'ai ngji k'iejnat'a Abram Egipto at'ahá tū xí y'úhún kama kjintía xi kis'e asuntee.

¹¹ Tunga kintehé ni nk'ie nga ja tíncha bichú tiña Egipto, Abram b'a kitsúhu Sarai xi chjuúhun maha: “Bená nk'ie nga tū xí tsjohó tjin. ¹² Nk'ie nga incha skuehi já egipto, b'a incha kuitsu: ‘Chjuúhun ní ndo niu.’ As'ai ts'ínk'ienna kó máha ji, najmi chumi ni ts'íhin. ¹³ Kui nga b'a tixíhinni nk'ie nga nts'ehí maha an, tū xi ngat'a ts'ii nda skuehena jóo kó tū xi najmi ts'ínk'iehenna.”

¹⁴ Ni xi kama, nk'ie nga tsichu Abram Egipto, incha kieke já egipto nga tsjo nkjún tjin Sarai. ¹⁵ Tā incha kiekehe já k'aku xi ts'ínxát'ahá nda rej faraon kó incha ngji tsúyaha ndo nga tsjo nkjún tjin tachjuúun. As'ai j'ai chj'ahá nda rej faraon tachjuúun.

¹⁶ Ngat'ahá Sarai nda rej faraon nda kieke Abram. Kitsjáha chutsanka, turu, já musu, jminchjín musu, búrrú x'in, búrrú chjuún kó chu camello. ¹⁷ Tunga Ntíaná Jehova kits'ín nibánehe kjuá'un chánka nda rej faraon kó xutá xi tjintu ni'yahá tū ngat'ahá Sarai chjuúhun Abram.

¹⁸ As'ai nda rej faraon kinchjaha Abram kó b'a kitsúhu: “¿Á b'í tsu ni xi kin'ekohoní? ¿Á najmi kik'inyahaní nga chjuúhin maha tachjuúun? ¹⁹ ‘Ná nichjahá niu’, ¿á tsixíhinni? Tū ngat'ahá nk'ie nga b'a tsixín, tachjuúun ja ma kits'in maná chjuúnna kai. Kui b'a maha nd'ai, á tachjuúhin ei. Chjúbéi kó t'in.”

²⁰ As'ai nda rej faraon kitsjáha kjuá já xi ts'ínxát'ahá nga kuasín niyá Abram kó chjuúhun kó nga ngjuaikoyje ni xi tjihin.

B'í ts'ín incha ngji t'axhín xinkjín Abram kó Lot

13 Tsitju Abram Egipto. Ngji xi tjeheh Neguev. Ngjiko chjuúhun kó ngayjee ni xi tjihín kó

tjenkohó ts'íhínra Lot. ² Tu ni xí nchináhá kama Abram. Kis'e nkjúhún chü, toon taba ko toon sine. ³ As'ai ngji ngáha má sa ja j'a kai, xi b'ahara Neguev kixiyaha Betel. B'a ts'ín kik'óya ngáha santaha má nga tsasínjña ni'ya najyun tehe nga tjuhún ni, má tíjñaya masehen Betel ko Ai. ⁴ Kui antee má nga kits'ínnda tjún nku naxhan chje, yo kits'ín tsjoko Abram j'áíhín Ntíaná Jehova.

⁵ Máha Lot, xi kitsjenko Abram, ta kis'e nkjúhún chutsanka, turu ko ni'ya najyun te. ⁶ Kui nga najmi ta tsichu mahara nankiu tsa k'úéntujíhínra xinkjín, at'aha nkjin nkjún kamaha ni xi incha kis'ehe. Najmi ta kama tehera nga k'úéntujíhín xinkjín. ⁷ Ko incha kikjanko ya xinkjín já xi kuntá chü xi tíhín Abram ko já xi kuntá chü xi tíhín Lot. Kui nistjin xu'bo xuta cananeo ko xuta ferezeo tjíntu sa ante xi tjín yo.

⁸ As'ai Abram b'a kitsúhu Lot: “Xinkia mahaná xinkia. Najmi nda tjín tsa kjuachán s'ejinná ko ta ndaha ajihín já bastu xi ts'ii ko xi ts'an. ⁹ Á yo nginkuin tíjña ngayjee nankiu. Tu sahá n'e ngamaqaá xinkia. Tsa xi tjehe skjúnná k'úín, xi tjehe kixiná kfián. Ko tsa xi tjehe kixiná k'úín, xi tjehe skjúnná kfián.”

¹⁰ As'ai tsasehe Lot ngayjee ante sunya xi tjín andai ntáje Jordan. Kikie nk'ie nga ntá xunká tíf'ajihín kui antee xi nkú joyaha ante xi kik'íenda Ntíaná nga tuts'ihín ni ko xi

nkú joyaha Egipto xi tje_hen ni Zoar. At'ahá b'a chun ante xu'bi kintehe ni nga kits'ín kje Ntíaná Jehova nanki Sodoma ko Gomorra. ¹¹ Kui nga j'ájihin Lot ngayjee ante sunya xi tín andai ntáje Jordan ko ngji xi tje_hen má tjuhurá ts'íu. B'a ts'ín incha ngji t'axíhinra xinkjín.

¹² Y'ejná Abram Canaan ko y'ejná Lot ante xi tín má sunyoo. Tiña nanki Sodoma ngji k'íejná ni'ya najyun tehe.

¹³ Tunga tu xí ch'ohón k'un xuta xi ts'e Sodoma. 'Yún incha ts'ín ngatitsun nginkun Ntíaná Jehova.

¹⁴ Askahan nk'ie nga ngji t'axín Lot, b'i kitsúhu Ntíaná Jehova Abram nga kinchjako: “Nda chasei má kabisinñai. Chasei tu má xi tjehén ni nga kama chijihi. ¹⁵ At'ahá ngayjee ante xi tíyai tsjaha ko tsja síhin ntje xi s'ehi.

¹⁶ Nkjín ts'ín ma ntje xi s'ehi xi nkú joyaha ndyjo xi tín t'anankiu. Tsa tín xi kamaha k'ué xki ndyjo xi tín t'anankiu, b'a ta ts'ín kama s'e xki ntje xi s'ehi.

¹⁷ Tísíntjeín, títutjasúín nga ndjuhu ko nga tayáha nanki xu'bi, at'ahá an tsjaha.”

¹⁸ As'ai kikjesíntjeín Abram ni'ya najyun tehe ko ngji k'iejnájin ante yá ensina xi ts'e nda Mamre, ante xi tíñá nanki Hebron. Yo kits'ínnda nku nachan chje ko kits'ín tsjoho Ntíaná Jehova.

B'i ts'ín kits'ín ndáihi Abram Lot nga ngji níje

14 B'i kama nístjin nk'ie. Amrafel xi nda reihi nanki Sinar, Arioc xi nda reihi nanki Elasar,

Kedorlaomer xi nda reihi nanki Elam ko Tidal xi nda reihi nanki Goim. ² Já reí xu'bi kikjánko Bera xi nda reihi nanki Sodoma, Birsa xi nda reihi nanki Gomorra, Sinab xi nda reihi nanki Adma, Semeber xi nda reihi nanki Zeboim ko nda reihi nanki Bela, nanki xi ta 'mi ya Zoar. ³ Ngayjee já reí xu'bi ko já juhun incha kamañakú ante sunyaha Sidim, xi ta 'mi Ntáchak'un Naxa.

⁴ Tejo nú kamaha nga incha kint'é'ehen nda reí Kedorlaomer, tunga nk'iehé nga tsichu nú xi tejahan najmi ta incha kint'é'ehen. ⁵ Kui nga nú xi teñjuhu nga kuatéxumaha nda reí Kedorlaomer kai, ndo ngjiko já reí xi

makohō, incha ngji kjánko kō kits'ín nganahā já refaita xi y'entu nanki Astarot Karnaim, já zuzita xi y'entu Ham, já emita xi y'entu Save-kiriataim ⁶ kō já horeo xi y'entu jñá chá Seir santaha má sunyaha ante Paran, ante xi tijnat'a tiñaha ante kixiū.

⁷ As'ai kik'óya ngáha nda rej Kedorlaomer kō já xi tjenkohō. Incha j'ai En-mispat, ante xi ta 'mi ya Cades. Yo incha kits'ín kje ngayjee antehē xuta amalesita kō xuta amorreo ya xi y'entu ante Hazon-tamar.

⁸ As'ai incha kamañjakú já rej xi ts'e Sodoma, xi ts'e Gomorra, xi ts'e Adma, xi ts'e Zeboim kō xi ts'e Bela xi ta 'mi Zoar. Má sunyaha ante Sidim kikjánko ⁹ Kedorlaomer xi nda reihī Elam, Tidal xi nda reihī Goim, Amrafel xi nda reihī Sinar kō Arioc xi nda reihī Elasar. Yo kikjánko já rej xi ñjuū já rej xi uun.

¹⁰ Ngayjee má sunyaha ante Sidim tjin nkjún tixa tjink'ú jma kui nistjiun. Nk'ie nga tsanka já reihī Sodoma kō Gomorra kō já juhun, k'uū xi incha tsixuntuyá tixa tjink'ú jmoō kō já xi ngisoo incha tsanka ngi jñá.

¹¹ As'ai já xi kits'ín ngano incha jakj'á ngatentee ni xi chjí xi tjin naxinantá Sodoma kō Gomorra kō nichinee kō incha ngji. ¹² Ta ngjikō nijéhe jóo Lot, ntíhi nda nts'e Abram, kō ngayjee ni xi tjihín. At'aha naxinantá Sodoma y'ejña. ¹³ Tunga tsitjunkihíra yjohō nku nda xi j'ai tsúyaha ni xi kamoō nda hebreo Abram. Kui xi tijná ante yá ensina xi ts'e nda Mamre, xi nku nda amorreo, nts'e maha Escol kō Aner. Kui jóo xi nda y'aha Abram.

¹⁴ Nk'ie nga kint'é Abram nga tijná nijé ntíhi nda ts'e, as'ai kinchja ñjakúhu já musu xi kitsinjihín. Jan unchan kō tji'on jan kama jóo. Ngji tjennkiko jóo Abram já rej santaha nanki Dan. ¹⁵ As'ai nga ja kama jyuun, Abram kō já musuhu incha kikjánko já rej kō incha kitsjennkíhi santaha nanki Hoba, ante xi tijná at'aihin nanki Damasco. ¹⁶ Kisakúhu ngayjee ni xi y'a jóo, kō Lot xi ntíhi nda nts'e maha, ni xi ts'e Lot, jminchjún kō xuta xi ngisoo.

B'i ts'in nda kinchjantjai Melkisedec Abram nginkun Ntíaná

¹⁷ Nk'ie nga kik'óya ngáha Abram, askahan nga kits'in nganahá nda rej Kedorlaormer ko já rej xi makohó, as'ai tsitju nda reihí Sodoma nga ngji ts'in kjáfhin Abram má sunyaha ante Save, ante xi ta 'mi ante sunya xi ts'e nda rej.

¹⁸ As'ai Melkisedec, nda reihí nanki Salem, xi ta nda na'mi xi ts'e Ntíaná nku tutuu, kitsjáha Abram ninkuan ko binu ¹⁹ ko b'i kitsúhu nga nda kinchjantjai nginkun Ntíaná:

“Ntíaná nku tutuu,
xi kits'innda nk'a ján ko t'anankiu,
kats'in nga nda katumat'ain Abram.

²⁰ Kan'e tsjohó Ntíaná nku tutuu
xi kuats'in nga kuan'e nganahí
já kontrahí.”

As'ai Abram kitsjáha Melkisedec nku te t'kja ngayjee ni xi kisakúhu.

²¹ Askahan nda reihí Sodoma b'i kitsúhu Abram:

—Kj'uaíní xuta xi kin'e ndáíhi ko chjúbéí ngayjee ni xi kisakúhi.

²² Tunga b'ahá kitsú Abram:

—Ntíaná nku tutuu xi kits'innda nk'a ján ko t'anankiu, Ntíaná Jehova kits'in kié ²³ nga nda achi najmi kuakj'a ni xi ji ts'i, ndaha nku nachjún ko a ra n'ú'ya xi ma chjéhen tjabaxinté, tu xi najmi b'a kujíhinni: “An kits'in nchiná Abram.” ²⁴ Tu ni xi k'uaíhíní, ni xi jahá kuakjine já musuna ko ni xi kanéhe já xi tjenkona, kui xi Aner, Escol ko Mamre. Kuihí jóo xi incha kuakj'á ni xi kanéhe.

B'i ts'in kitsúyaha Ntíaná Abram nga tsjáha nku ntí

15 Askahan nga ja kama ni xu'bi, as'ai Abram kint'é ntaha Ntíaná Jehova nga masehen ni xi tsakuhi. B'i kitsúhu:

—Najmi tu binkjuin, Abram. Ahán kuhun ko chánka chjí xi n'e kjáfhin.

² As'ai b'a kitsú Abram:

—Ji, Ntia Jehova, ¿mí nihi xi k'uaíní nk'ie nga najmi tjinna ntí kò nda musu k'akuna xi Eliezer, nku nda damasco?

³ B'a ta kitsú ya Abram:

—Najmi tí'bainí ntí. B'a ts'ín nku nda xi kama chájihinna kama ts'e ngayjee ni xi tjinna.

⁴ As'ai ta kint'é ngáha Abram ntaha Ntiana Jehova nga kinchjako:

—Najmi nda xi tábixín sakúhu ni xi tjin. Ntí xi ts'ii, kui xi kama ts'e nihi.

⁵ As'ai Ntiana Jehova ngjikoho Abram natsiun kò b'a kitsúhu:

—Chase mari nk'a ján kò t'e xkihi niñu xi tjin yo tsa kamahi nga k'úé xki. B'a ts'ín nkjin kama ntje xi s'ehi.

⁶ Kis'ejihin Abram Ntiana Jehova kò kits'ín chjihira Ntiana Jehova niu nga naxu Abram. ⁷ B'i kitsú:

—Ahán xi Jehova. An kik'onsjehe nanki Ur, nankihí xuta caldeo, tu xi tsahara nga kama ts'ii ante xu'bi.

⁸ B'a kitsú Abram:

—Ji, Ntía Jehova, ¿nkú ts'ín skuehena nga an kama ts'an ante xu'bi?

⁹ B'a kitsú Ntíaná:

—Nibákoní nku ntí turu chjuún xi jan núhu, nku chutentsu xi jan núhu, nku chutsanka xi jan núhu, nku tákjin ko nku chutuju.

¹⁰ As'ai Abram j'aiko tente chu xu'bi. Tsakjánya masen ko kits'ín kase'a xinkjín t'ía chu xi tsakjánya masen. Tunga najmi tsakjányahá nisee. ¹¹ Nise xi tsuba chu incha nibajenk'ún tiñahá yjonintehe chu k'ien, tunga Abram tsinchá nkjúhun chu.

¹² Nk'ie nga ja t'ib'a tuts'ihin nga tíma 'ña, tu kis'efe tjaihin Abram ko jyun sén sén kama. Tu xí kitsankjúhún nga b'a kamat'ain. ¹³ As'ai Ntíaná Jehova kinchjakoho Abram:

—Katehe tak'uin nga ntje xi s'ehi incha k'úentu nku nanki xi najmi kui ts'e. Yo n'e ma já musu ko un incha skuehe ñju unchan nú t'ihin. ¹⁴ Tunga an ts'in nijéhera xuta naxinantá xi incha ts'íin maha xuta musu. Askahan nga b'i kamaha, tse kjuanchiná kuitjuko yo. ¹⁵ Ko máha ji, jyu kji kama nkujinkohoni ntje chá xi ts'i. Ja chá nkjúin nk'ie nga n'e k'áiiai. ¹⁶ Askahan nk'ie nga k'j'ua ñju t'kjá ntje xi s'ehi, incha k'j'uaí ngáha ante xu'bi. At'ahá santaha kui nistjiun najmi kje b'atiuhu ngatitsuhun xuta amorreo.

¹⁷ As'ai ni xi kama nga ja ngjintjai ts'íu ko ja kama jyun sén sén, tu kama chjihí nku horno xi t'bitjuhu ninti ko nku nd'í s'ekuyá xi títi. Kui xi t'í'aya nga masehen chu xi kabakjanyoo. ¹⁸ Kui nistjiun Ntíaná Jehova b'i ts'ín y'éndako Abram nga b'i kitsúhu:

—Ntje xi s'ehi tsjaha nanki xu'bi, nanki xi b'a tuts'ihinra ntáje Egipto santaha xi bichú saté ntáje chánka xi 'mi Eufrate, ¹⁹ nanki má nga tjíntu xuta ceneo, xuta cenezeo, xuta admoneo, ²⁰ xuta heteo, xuta ferezeo, xuta refaita, ²¹ xuta amorreo, xuta cananeo, xuta gergeseo ko xuta jebuseo.

B'i kama nk'ie nga Agar kis'ejñaha ntíhí Abram

16 Sarai chjuúhūn Abram najmi kama kik'a ntí. Tunga kis'ejñahára nku nā musu xi kik'in Agar, xi ntje Egipto tjehenra. ² As'ai b'a kitsúhu Sarai Abram: —Yai nga Ntíaná Jehova najmi títsjántena nga s'ena ntí. Tu sahá sújñakoí nā musuna, tsa tu ahá ni b'a ts'ín s'ehena ntí.

Kits'ínsihūn Abram ni xi kitsú Sarai. ³ As'ai Sarai ngjiko Agar nā musu Egipto kō kitsjáha Abram tu xi kjúájñakoho. B'i kama nk'ie nga ja tñhūn te nú nga tñña Canaan.

⁴ Abram kikjajñako Agar kō kik'a ntí. Tunga nk'iehé kieke Agar nga ja y'a ntí, as'ai nk'a ts'asje yjoho nginkun nā ntíha.

⁵ Kui nga Sarai b'a kitsúhura Abram:

—Ji kich'anji kjuanimā xi tíf'ajian. An kitsjaha nā musuna nga sújñakoí, kō nd'ai nga ja s'ejñaha ntí, nk'a tñb'asjena yjoho. Kui nga Ntíaná Jehova katsúyaha yá xi y'anji, a ji a ra an.

⁶ As'ai b'i kitsú Abram:

—Á ei. Aya ntsai tññaya nā musuhí. N'ekoí xi nkú ts'ín mjehi.

As'ai Sarai najmi ta ndā kiekehe Agar, kui nga tsankaha Agar.

⁷ Tunga ntítsjehe ní Ntíaná Jehova kiekehe Agar nga kab'ejñat'a nku ntá tixā ante kixiu. Kui ntá tixō xi tñña niyá xi fi nanki Sur.

⁸ B'a kitsú ntítsjee:

—Ji, Agar, na musuhu Sarai, ¿má xi tjehe nibahani ko má xi tjehe tí'mi?

As'ai b'a kitsú Agar:

—Na ntiana Sarai t'bankaha.

⁹ As'ai b'i kitsú ntítsjehe Ntiana Jehova:

—T'iinse ngáhari na ntiahi ko tinú'yá'éfihin.

¹⁰ Ko b'i ta kitsú ya ntítsjee:

“Nkjin ts'in ma ntje xi s'ehi
nga ta santaha najmi kama s'e xki
tu ngat'aha nga nkjin nkjún kama.

¹¹ Ntí kich'ai, nku ntí x'in s'ejñahi.

Ismael^a k'úfihin ntíu,

at'aha Ntiana Jehova kint'éhi kjuanima xi tsitjajin.

¹² Nku nda xi chu kama ntíhi.

Kjaánko ngatentee xuta,

ko ngatentee xuta kjaánkoho.

Kjuasti k'úejñajinkoho ngayjee xuta xinkjín.”

¹³ B'i ts'in Ntiana Jehova kinchjako Agar, kui nga Agar b'i kitsúhura: “Jihí xi Ntia xi base.” At'aha b'a kitsú: “¿A najmi kohó ta ei kuakie xi t'basena?” ¹⁴ Kui nga b'i ts'in y'ét'a j'áíhina ntá tixo: Ntá tixaha xi tíjña t'k'uun xi basena. Kui xi tíjñajin masehen Cades ko Bered.

¹⁵ B'a ts'in Agar kis'ejñahara nku ntíhi Abram, ko Abram y'ét'a j'áín ntíhi Agar nga Ismael k'úín. ¹⁶ Cháte ko katji'on nku nú t'fihin Abram nk'ie nga kis'ejñaha na Agar Ismael.

Kui nií y'éndako Ntiana Abram

17 Nk'ie nga t'fihin Abram cháte ko yachán ñja nú, Ntiana Jehova tsakú chjihí yjoho ko b'a kitsúhú: —An Ntia xi t'fihin nga'yún. T'itsutjai nginkán ko naxu n'ei ni xi n'ei. ² Ni xi t'ib'endá k'uendáko ko ts'ian nga tu xí nkjihín kama ntje xi s'ehi.

^a 16:11 “Ismael” tsuhura “nt'é Ntiana”.

³ As'ai kingjénsten ankjín Abram santaha t'anankiu. Ko b'i kitsú sa Ntíaná:

⁴ —Á ei. Ni xi tíb'endákoḥo. Ji xi kamaí na'mihí nkjin nkjún xuta naxinantá. ⁵ Najmi ta Abram^a k'úfhinni. Abraham^b k'úfhin nd'ai. At'aha an ts'in maha na'mihí nkjin nkjún xuta naxinantá. ⁶ Tu xí nkjihín ts'in ma ntje xi s'ehi. Naxinantá ts'in ma ntje xi s'ehi ko stjújin xi kama já rei. ⁷ Kfín ndjuka ni xi tíb'endákoḥo ji ko ngayjee ntje xi s'ehi askahan. Tu nkjéhé ni ngjuai ndju ni xi tíb'endá, nga an kama Ntiahí ko Ntiahá ntje xi s'ehi askahan. ⁸ Ji tsjaha ko ntje xi s'ehi askahan ante xi má xi tjehe titsutjasúin. Ngayjee ante Canaan tsja síhin ko an kama Ntiahá ntjehi.

⁹ Ntíaná b'i kitsú yaha Abraham:

—Ngat'a ts'i, tinchunjfín sahani ni xi tíb'endákoḥo ko ta kat'entujín ngayjee ntje xi s'ehi askahan. ¹⁰ Ni xu'bi xi kuitsuya nga tinchujín ni xi tíb'endá ji ko ntje xi s'ehi askahan. N'ehe ni circuncision ngayjee já x'in xi s'enuu.

¹¹ Tichát'o tjabaxín k'akuhu má nkjúhun já x'iun. Kui niu xi kuakú chji nga tintsubajiun ni xi tíb'endá.

¹² 'Ngayjee ntí x'in xi s'enuu n'ehe ni circuncision nga ja tíhín jin nistjin nga kitsin, ndaha tsa xi tsínjinnuu ko ndaha tsa xi ch'atsehe xuta xi xin nankihi, xi najmi ntjehi maha. ¹³ Xi tsínjinnuu ko xi ch'atse tíhín nga n'ehe ni circuncision. B'a ts'ín ni xi tíb'endá sían s'ejnat'a chjihi yjonintenuu. ¹⁴ Nda x'in xi najmi n'ehe ni circuncision, xi najmi kuichát'a tjabaxín k'akuhu má nkjúhun, kui xi kuich'osjejinnuu. Kui xi ja kuitjujin ni xi tíb'endá.

¹⁵ Ko b'i kitsú yaha Ntíaná Abraham:

—Máha Sarai xi chjuúhín maha, najmi ta Sarai k'úfhin. Sara k'úin ngáha nd'ai. ¹⁶ An ts'ian nga nda kamat'ain ko tsjáhi nku ntí xi tsjaha. Johon, ts'ian nga nda kamat'ain ko kama naaha nkjin nkjún xuta naxinantá. Já reihí xuta naxinantá kama ntje xi s'ehi.

^a 17:5 "Abram" tsuhura "ng'mi xi benkjún".

^b 17:5 "Abraham" b'a ts'ín fane xi nkúhu "na'mihí nkjin nkjún xuta".

¹⁷ As'ai kingjénsten ankjín Abraham santaha t'anankiu ko tsajnu ts'íhin nga b'í ts'ín kits'ín nkjink'un: “¿Nkú ts'ín kamaha na'mi nku nda xi ja tjíhin unchan nú? ¿A kama s'ejnaha Sara nku ntí nga ja tjíhin cháte ko yachán nú?”

¹⁸ Ko b'í kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—¿A najmi kamahá tsa nda n'ekoj Ismael nga k'úéjña nginkuin?

¹⁹ As'ai b'a kitsú Ntíaná:

—Kjuaxihí ni xi tíxihin, nga Sara xi chjuúhin maha tsjáhi nku ntí, ko Isaac^a k'úíhin. Kui ko ntje xi s'ehe askahan kfín ndjukoka ni xi tób'endá xi s'ejña tu nkjéhé ni. ²⁰ Ngat'aha ts'e Ismael, ja kuakasinñjúhi ko ts'ian nga nda kamat'ain. Ts'ian nga s'e nkjúhun ntí ko nga nkjin nkjún kama ntje xi s'ehe. Ismael kama na'mihi tejo já k'aku xi 'yún i. Nku naxinantá chánka ts'in ma ntje xi s'ehe. ²¹ Tunga Isaac, ntí xi tsjáhi Sara nku núni kui nistjin xu'bi, kuihí xi kfín ndjukoka ni xi tób'endá.

²² Nk'ie nga ja kamaha Ntíaná nga kinchjako Abraham, as'ai ngji nk'a ján. ²³ As'ai Abraham kits'íhin ni circuncision Ismael xi ntíhi maha, ko b'a ta kits'íhin ngayjee já musu xi kitsihin ko xi ts'atse. Ngayjee já musu xi ts'e tsatet'a tjabaxín k'akuhu má nkjúhun jóo ta kuihi nistjin xu'bo, xi nkú nga kitsúhu Ntíaná nga ts'ín.

²⁴ Cháte ko yachán ñja nú tjíhin Abraham nk'ie nga tsatet'a tjabaxín k'akuhu má nkjúhun. ²⁵ Ko tejan nú tjíhin Ismael xi ntíhi maha nk'ie nga tsatet'a tjabaxín k'akuhu má nkjúhun. ²⁶ Ta kuihi nistjiun kin'ehe Abraham ko Ismael ni circuncision. ²⁷ Ko ta kin'eko Abraham ni circuncision ngayjee já musuhu, xi kitsihin ko xi ts'atsehe já xi xin nankihi.

^a 17:19 “Isaac” tsuhura “bajnu”.

*B'i ts'ín kitsúyaha Ntíaná Abraham kò Sara nga nku ntí
incha s'ejñaha*

18 Ntíaná Jehova tsakú chjihí yjohò Abraham má nga tíjña ante yá ensinaha nda Mamre, nga kab'ejñastiu ankujaha ni'ya najyun tehe xi nkú ma nga masen nistjiun. ² Kingjén nk'a ankjín Abraham kò kieke nga jan já kabinchat'a tiñaha. Nk'ie nga kieke jóo, tjen 'yún tsisintjen ntsu ntsuhú kò tsitju ni'ya najyun tehe nga kits'ín kjáihín jóo. Kingjénsten ankjín santaha t'anankiu ³ kò b'i kitsú:

—Ji, nda ntiana, tsa nda ts'ín kuasasíhin an, títbankihi nku kjuanda nga najmi tu bitjat'á niyáhi nda musuhi.

⁴ Kuanki maná ichí ntánijua, tu xi kuanejnuhunú tsuku kò n'ekjáíyo kutju kinte nk'íéhen yóo. ⁵ Kfínkj'anuu ni xi chinoo, tu xi sakú nga'yún ngáhanuu kò askahan n'e ngáhanu niyá. At'aha kuihí xá kuankitjat'á tiñahanu ni'ya najyun tehe nda musunuu.

As'ai b'a incha kitsú jóo:

—B'a n'eí xi nkú nga títbixín.

⁶ As'ai jas'en kitsa kitsa Abraham ni'ya najyun te má tíjña Sara kò b'i kitsúhú:

—Kitsa chjúbéí kjin nkún kuán ninkuan xi nda, n'e tjiin kò n'endai ninkuan.

⁷ Tsangatsanka Abraham má tíincha turuhu, jakj'á nku ntí turu xi ja ma chine kò nda, kò kitsjáha nda musuhu. Kui xi kitsa kitsa y'énda chu. ⁸ As'ai tsakj'á Abraham kjesu xi se, ntá chiki kò ntí turu xi ja kab'énda kò kitsjáha jóo tu xi incha kjinehe. Tsasint'aha jóo nga tíincha kjine nichinee kinte yóo.

⁹ As'ai b'a incha kitsú jóo:

—¿Má tíjña Sara xi chjuúhín maha?

B'a kitsú Abraham:

—Yo, aya ni'ya najyun tee.

¹⁰ As'ai b'a kik'ihín:

—Kjuaxi nga kjúáise ngáhara núni kò kui nistiun Sara xi chjuúhín maha s'ejñaha nku ntí.

Tunga kabasinjña stihú ankjuá ni'ya najyun tee Sara nga astun Abraham tibasínju ni xi tichuboo.

¹¹ Kui chuboo Abraham ko Sara ja chá nkjún nga joo. Sara ja najmi b'a ta mahara xi nkú maha jminchjún.

¹² Kui nga tsajnu sehen Sara nga b'a titsu suba kuihi yjoho: “¿Nkú tsín ts'intsjokohona x'inna nga ja chá nkján ko nga ja ta chá nkjún x'inna?”

¹³ Tunga b'ahá kitsúhu Ntíaná Jehova Abraham:

—¿Á kuakajnuhu Sara? B'a kuatsú: “¿A kjuaxi nga s'ejñana ntí nga ja chá nkján?” ¹⁴ ¿A tjihín ni xi 'yún n'i tjín, nga Ntíaná najmi kamaha ts'ín? Nistjin xi kuaxihin kjúáise ngáhara. Kui nistjiin núni s'ejñaha nku ntí Sara.

¹⁵ As'ai b'a kitsú Sara nga najmi kits'ín kie yjoho at'aha kitsankjún:

—Najmi kuakajna.

Ko b'a kitsú Ntíaná:

—Najmi b'a tjín ni tábixín. Kuachajnuní.

B'i ts'ín tsankintjái Abraham nanki Sodoma

¹⁶ As'ai tsincha ndju jóo ko incha kits'ín niyá nga incha ngji nanki Sodoma. Abraham ngjisín niyá jóo. ¹⁷ As'ai b'i

ts'ín kits'ín nkjink'un Ntíaná Jehova: “¿A k'uejñá 'mahára Abraham ni xi ts'ian? ¹⁸ At'ahá kui kama na'mihí nku naxinantá chánka xi s'ehe nga'yún, kó kui ngat'ahá nda kamat'aihin ngayjee naxinantá xi tjín asuntee. ¹⁹ An j'ajján tū xi k'uejña niyáhara ntíhí kó ntje xi s'ehe askahan nga incha kj'uátjo kjuatéxumana, nga naxu incha k'uasje yjoho kó ts'ín ni xi kixi, tū xi b'a ts'ín ts'intjusuhunna ngayjee ni xi kixihín Abraham.”

²⁰ Kui nga Ntíaná Jehova b'a kitsúhura Abraham:

—'Yún nkjún tíchuba nijmíyaha nga ch'on k'un xuta Sodoma kó Gomorra, kó ja tse nkjún tíbichú ma ngatitsuhun. ²¹ Kui nga yo tífihina nd'ai kó kuase: ¿a kjuaxi nga incha kits'ín ni ch'on k'un xi tít'e? Kó tsa najmi b'a tímoo, ta skue.

²² As'ai incha ngji nanki Sodoma jóo, tunga Abraham tsasinjñakohó sa Ntíaná Jehova yo. ²³ J'aik'ún tiñaha kó b'i kitsúhu:

—¿A n'e kjení xuta xi naxu ajihín xuta xi tjíhín jé? ²⁴ Nku tsa tjíhín cháte xuta xi naxu ajihín nankiu. ¿A tū nkú n'e kjení nankiu, nga najmi n'e ndyjat'aihi tū ngat'ahá ni xuta naxu xi cháte xi tjíntu yo? ²⁵ Kjin katumahi nga b'a n'ei, tsa xuta naxu n'ek'ienjihín xuta jée, tsa b'a ta n'ehe xuta naxu xi nkúhu xuta jée. Ji najmi b'a n'ei. Xi ts'íhín kjuá ngayjee asuntee, ¿a najmi kixihí ts'ín?

²⁶ As'ai b'a kitsú Ntíaná Jehova:

—Tsa sákújinna cháte xuta naxu ajihín nanki Sodoma, tū ngat'ahá nga mjena xuto kui nga ts'in ndyjat'ahara nankiu.

²⁷ B'i kitsú sa Abraham:

—Á ei. Tíma k'an b'i ts'ín tínchjakoho ji xi Ntíana, an xi tū ndyjo kó nasuná. ²⁸ Nku tsa ndyjat'áhá un xuta nga kama ndjuú xuta naxu xi chátee. ¿A n'e kjení ngayjee nankiu tū ngat'ahá nga ndyjat'a un xuta?

As'ai b'a kitsú Ntíaná Jehova:

—Tsa sákújinna yachán un xuta naxu, najmi ts'in kjé nankiu.

²⁹ B'ihí ta kitsú ngáha Abraham:

—Nku tsa t_u yacháhán x_ut_a n_ax_u t_jín y_o.

B'a kitsú Nt_ianá Jehova:

—T_u ngat'ah_a nga mjena x_ut_a n_ax_u xi yachóon, najmi b'a ts'ian.

³⁰ K_o b'i kitsú sa Abraham:

—Najmi t_u katuma kjah_an Nt_ianá tsa t_a kuinchja ngáhana. Nku tsa t_u katéhé x_ut_a n_ax_u t_jín y_o.

B'a kitsú Nt_ianá nga kinchja:

—Najmi b'a ts'ian tsa sakúna katé.

³¹ B'i t_a kitsú Abraham:

—Á e_i. Tít_suh_u k'an nga t_u nku t_inchjakoná Nt_ianá. Nku tsa t_u kahán x_ut_a n_ax_u t_jín y_o.

B'a kitsú Nt_ianá Jehova:

—T_u ngat'ah_a nga mjena xi koon, kui nga najmi ts'in kjéhena nanki_u.

³² B'ihí t_a kitsú ngáha Abraham:

—Najmi t_u katuma kjah_an Nt_ianá tsa t_a kuinchja ngáhana nku niyá sa. Nku tsa t_u tehé x_ut_a n_ax_u t_jín y_o.

B'a kitsú Nt_ianá Jehova:

—Najmi ts'in kjé nanki_u t_u ngat'ah_a nga tjona xi tee.

³³ As'ai ngji ngáha Nt_ianá Jehova nga ja kamah_a nga kinchjak_o Abraham, k_o Abraham kik'óya ngáha antehe.

B'i kama nk'ie nga Nt_ianá kits'ín kje nanki Sodoma k_o Gomorra

19 Ja tíma 'ñá nga incha tsichu ntítsje xi jo_o nanki Sodoma. Ankjuah_a nanki Sodoma kab'ejña Lot kui chub_o. Nk'ie nga kíkíe ntítsjee, t_sisintjen nga ngji ts'ín kjáfhin . Kingjénsten ankjín santaha t'ananki_u ² k_o b'i kitsúh_u:

—Jun, já nt_ia, nku kju_anda t_ibankinuu nga nibó ni'yah_a nda musunuu k_o y_o n'e kj'o nistjen. Y_o kama kuanejnu tsuku. Ndyjun t_a jyun kama n'e ngáhanu niyá.

As'ai b'a incha kitsú ntítsjee:

—Najmi. Aya niyátée n'e kj'ai nistjen.

³ Tunga t_u nku b'ahá kitsú Lot k_o kits'ín j'o ntítsjee nga incha ngjikoh_o ni'yah_a. As'ai y'éndah_a Lot nichine chánka

jóo. Kits'ínnda ninkuan xi najmi tǎhin na'yu san ko incha kikjine jóo niu.

⁴ Najmi kjehe incha fantufé nk'ie nga incha j'ai k'ítjindaihi ni'yoo já xi tǎn nankiu. Ngayjee já Sodoma, xi y'ahara xi 'yún ndyjaha ko santaha xi 'yún cháha, ⁵ incha kikjintáyaha Lot:

—¿Má xi tjehe tǎntu já xi kj'uaik'úhin nga jyuun? Tich'osjei. Mjehéni n'ekoi jóo.

⁶ As'ai tsitjusje Lot asti ankjuo nga kinchjako jóo. Y'échja ankjuo nga tsitju ⁷ ko b'i kitsúhu:

—Jun, já xinkján, tǎbankinuu nga najmi tu n'o kjuu najmi nda xi b'a tǎun. ⁸ Á ei. Tǎntuna jo istinchjín xunkú xi najmi kjehe tǎhin x'ín. Kui xi k'osjenuu, tu xi n'ekohonu ni xi mjenuu. Tunga najmi tu chumi ni xi n'ehéruu já xu'bi, at'aha ni'yana incha kaf'uaik'únna.

⁹ Tunga b'ahá incha kitsú jóo:

—Tiyúxin t'axín.

Ko b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kui ndai tu 'ya j'ai k'iejñajihínná. ¿Á mahara tak'un nga kui kuitsuyaná ni xi n'ée?

Ko b'a ta incha kitsúhu Lot:

—Nkuhu, nd'ai 'yún ch'on n'ekoihi ji nga já xu'bo.

As'ai incha kikje 'yún kikje má Lot ko incha ngjik'un tǎnaha ankjuo nga mjehe kjéxuba. ¹⁰ Tunga incha

ts'asjekjáhá ntsja já xi tsichusehe Lot kō kits'ín kas'en ngáhara aya ni'yoō. As'ai incha y'échja ngáha ankjuō.

¹¹ Kō tā incha kits'ín ká ngayjee já xi kabincha natsiun, santaha xi 'yún ndyjahā kō santaha xi 'yún cháha. Ixi incha jentahāra nga incha tsankisjai má xi tjejen tjejen ankjuō.

¹² As'ai b'i kitsú já xi tsichusehe Lot:

—¿A tjin sa kj'ai xuta xinki ei? Tich'osjei kō kjin t'inkoi ntí xi tjihin, xi chjuúhun kō xi x'ihin, kō já xkjantahi, kō ngayjee xuta xi tjihin ei. ¹³ At'aha n'e kjenii ante xu'bi.

'Yún nkjún tíchuba nijmíyaha nga ch'on k'un xuto.

Santaha nginkun Ntíaná Jehova tíbichú éen. Kui kjuaha Ntíaná Jehova kits'ín nibáhani tu xi n'e kjeheeni nankiu.

¹⁴ As'ai ngjisehe Lot já xi tjiintuko kjuā istinchjihin kō b'a kitsúhu:

—Tisintjoon, titjusjoo kui antei. At'aha Ntíaná Jehova ja ts'íin kje nanki xub'i.

Tunga tu én tohón kamaha jóo ni xi kitsú Lot.

¹⁵ Nk'ie nga ja tíma seen, ntítsjee tsinchá kitsaha Lot nga b'i kitsúhu:

—Tisintjein kō tiyúkoí chjuúhin kō nga jo istinchjihin, tu xi najmi kuayájihinni kjuá'uhun nankiu.

¹⁶ Tunga t'bandayahāra Lot. Kui nga jóo incha tsakj'áha ntsja Lot kō chjuúhun kō nga jóo istichihin kō kik'osje nga kits'ín k'íentu natsin nantio, at'aha Ntíaná Jehova kama nimaha. ¹⁷ Nk'ie nga ja incha tsitjusjekoho jóo ajin nantio, as'ai b'a kitsúhu Lot:

—N'e k'anke yjohi. Najmi tu chasenji istuin kō tā ndaha najmi tu bisin 'yúin má sunyoō. T'in ajin naxi jñá chóo tu xi najmi kuayáhani.

¹⁸ Tunga b'ahá kitsú Lot:

—Najmi, já ntiana. Nku ma ni xi k'uankinuu. ¹⁹ Á ei.

Chánkahá kjuanda xi kan'ehe nda musunu kō 'yún kachase nimanú nga kan'esjejinnú nga kuayá. Tunga najmi kamana kfían ajin naxi jñá chóo. At'aha tsa kuichú tjeenkina kjuá'uun, kuayá. ²⁰ Á ei. Ján tijná tiña nku nanki

ichí má kama kuanka. ¿A najmi 'yúhún ichí nanki xu'bo? Tjen antenú nga kfián yo, tu xi najmi kuayáhana.

²¹ As'ai b'a kik'ihin:

—Á ei. Ta títs'inkjáfhin ni xi t'binchiní. Najmi ts'in kjé nanki xi t'iminí. ²² Tunga kitsahá yai. Tiyúú nga t'in yo, at'ahq najmi chumi nihi xi kama ts'ian tsa najmi kjeé bichúú yo.

Kui kjuaha Zoar^a 'mi nanki xu'bo.

²³ Ja kama seen nk'ie nga tsichu Lot nanki Zoar. ²⁴ As'ai Ntíaná Jehova sufrí kō nd'í kits'ín k'asún nanki Sodoma kō Gomorra. Nk'a ján kits'ín nibáha Ntíaná niu. ²⁵ Kits'ín kje nankiū kō ngayjee ante sunyoo kō y'a 'yúhún xuta xi tjíntu nankiū kō ni xi sá t'anankiū. ²⁶ Tunga tsasjenji istuhún chjuúhún Lot nk'ie nga tjennkihi. As'ai ndjiō naxa kama yjonintehe tachjuúun.

²⁷ Nga ta jjuhún nistjin xi ma ndyjuun ngji Abraham ante xi má nga tsasinjñakohō Ntíaná Jehova. ²⁸ Tsase nanki Sodoma kō nanki Gomorra kō ngayjee ante sunyoo. Á ei. Ngayjee t'anankiū t'bitju ninti xi nkú joyaha nku hornō.

²⁹ Kui b'a maha, nk'ie nga kits'ín kje Ntíaná nanki xi tjín ante sunyoo, j'áítsjehen Abraham kō kik'osjejin Lot ajihin nanki xi ja t'n'e kjeé. Kui nankiū xi má nga y'ejña Lot.

B'i ts'ín nibáhara xuta moabita kō xuta amonita

³⁰ Askahan Lot tsitju Zoar nga ngji k'iejñakō nga joo istichjúun naxi jñá chóo. Nku tixa ngijo y'ejñayako istinchjúun, at'ahq kitsankjún tsa Zoar k'úejña.

³¹ As'ai takjín xi chóo b'a kitsúhu xi kjintúu:

—Ja chá nkjún na'miná kō najmi ta tjihin ngayjee nankiū jminchá xi kjúájñakoná xi nkú ts'ín nkaha xuta ngayjee asuntee. ³² Nibá mai. K'uaí marahá binu na'miná kō sújñakáá. B'a ts'ín sakúkohoná na'miná ntje.

^a 19:22 “Zoar” tsuhura “ichí”.

³³ Tã kuihi nistjen xu'bo incha kitsjáha binu na'mihi ko na xi chóo j'as'enne ko kikjajñako. Tunga najmi ndzjehén kamaha na'mihí nga kikjajña no ko ta ndaha nga tsisitjen ngáha.

³⁴ Nistjin xi ma ndyjuun na xi chóo b'a kitsúhu na xi kjintíu:

—Á ei. Nkui jyún kafajñaka na'miná. Nistjen nd'ai ta k'uai ngáhará binu. Títjás'ennei ko sújñakoi, tu xi b'a ts'ín sakúkohoná na'miná ntje.

³⁵ Kui nistjen xu'bo ta incha kitsjá ngáhará binu na'mihi ko na xi kjintíu ngji kjajñako. Tunga ta najmi ndzjehén kamaha na'mihí nga kikjajña no ko ta ndaha nga tsisintjen ngáha. ³⁶ B'a ts'ín nga jo istichjúun incha kik'aha ntíhi Lot xi na'mihí maha.

³⁷ Na xi chóo kis'ejñaha nku ntí x'in ko kitsjá j'áhihín ntíu nga Moab k'úín. Kui xi na'mihí xuta moabita xi tjín santaha nd'ai. ³⁸ Ko na xi kjintíu ta kis'ejñaha nku ntí x'in ko kitsjá j'áhihín ntíu nga Ben-ammi k'úín. Kui xi na'mihí xuta amonita xi tjín santaha nd'ai.

Ni xi kamat'ain Abraham nga ngji nankihí Abimelec

20 Tsitju Abraham yo nga ngji Neguev. Nanki Gerar y'ejña má kamasen maha Cades ko Sur.

² B'a kitsú Abraham nga nichja maha Sara. As'ai Abimelec, xi nda reihí nanki Gerar, kits'ín kji já musúhu nga ngjuajch'aha Sara.

³ Tunga kuihí nistjen xu'bo kik'ai chinihi Abimelec nga b'a kitsúhu Ntiana: “Ja kuayái tu ngat'aha tachjuún xi kachjubéi, at'aha x'in tíjñaha tachjuún.”

⁴ Tunga b'ihí kitsú Abimelec, at'aha najmi kje ts'ínko Sara: “Jí, Ntiana, ¿a n'ek'ienní nku xi najmi tíhín jé? ⁵ ¿A najmi b'ahá kitsúna Abraham nga nichja maha tachjuún? Ko ta kui tachjuún, ¿a najmi b'ahá ta kitsúna nga nts'e maha Abraham? Najmi ch'on ts'ín kinchja animana ko najmi chumi ni xi ch'on tjín xi kits'ian.”

⁶ B'i ta kitsú yaha Ntiana Abimelec nga nijña ján: “Be nga najmi ch'on ts'ín kinchja animahi nga b'a kin'ei, ko ta

an kits'in kasín 'yúhin nga n'ei ngatitsun nginkán. B'a ts'ín najmi kitsjantéhe nga kin'ekohi tachjuúun. ⁷ Kui b'a maha nd'ai, tjen ngáharí chjuúhun ndo. At'ahá kui xi nku nda profeta ko kuinchjantjaihi, tu xi kuinchun t'ík'un sahani. Tsa najmi k'uaihi chjuúhun ndo, yaní nga ji ko ngayjee xuta xi ts'í incha kuayá.”

⁸ Nistjin xi ma ndjyuun ta jyun ta jyun tsisintjen Abimelec, kinchjaha já musuhu ko kitsúyaha ngayjee ni xi ka'bai chinihi. Tu ni xí incha kitsankjúhún jóo.

⁹ As'ai b'i kitsú Abimelec nga kinchjaha Abraham:

—¿Á b'a kin'ekohoni? ¿Mí kjuá'un xi kits'ihin, tu xi ngatitsun chánka xu'bi jáikohoni ko jáikoíhi xuta xi ts'an? Najmi ma n'e ni xi kin'ekoni. ¹⁰ ¿Mí nihi xi t'ín'enkjihin k'uín nga b'a kin'ei?

¹¹ As'ai b'a kitsú Abraham:

—Kits'innkjihin k'an nga ante xu'bi najmi ch'a benkjún Ntíaná ko nga n'ek'iennú ngat'ahá chjuúnna. ¹² Kjuaxi nga ta nichja maha, at'ahá kui xi ntíhi na'mina. Tunga najmi ntíhi ní nána maha, kui nga kama tsixankohona. ¹³ Nk'ie nga b'a kitsúna Ntíaná nga k'uejñá ni'yaha xi chána tu xi kjuatsú'basúhunna, b'a kixihin Sara: “N'ení kui kjuandai. Xki ante má nga kuicháaá b'a tixín nga an nda nts'ei.”

¹⁴ As'ai Abimelec kits'ín kjas'en ngáhará chjuúhun Abraham ko tu kitsjáhará chutsanka, turu, já musu, jmichjún musu ya. ¹⁵ B'i kitsúhu:

—Á ei. Jñána tíña nginkuin. Tu má mjehéri tinchin.

¹⁶ Ko b'i kitsúhu Sara:

—Kuatsjaha nda nts'ei nku mii toon taba. Kui tooon xi kuakú chjihí ngayjee xuta xi tjíntujihin nga najmi ji kich'anji ni xi kamoó. Nginkun ngayjee xuta tíña chji nga najmi tjihin jé.

¹⁷ As'ai Abraham kits'ín oraaha Ntíaná ko Ntíaná kits'ín nkíhi Abimelec, chjuúhun ko jmichjún musuhu, tu xi kama s'e ngáhará ntí. ¹⁸ At'ahá Ntíaná Jehova kits'ín nti jminchjín xi t'ín ni'yaha Abimelec ngat'ahá Sara, chjuúhun Abraham.

B'i kama nk'ie nga kitsin Isaac

21 Ntíaná Jehova kits'ínsihin Sara xi nkú nga kitsú. Kits'íntjusuhun Sara ni xi kitsúya tíjuhun.

² Kik'a ntí Sara kò kitsjáha nku ntí x'in Abraham nga ja chá nkjún. Nístjin xi kitsú Ntíaná nga b'a kama, nk'ie nga b'a kama. ³ Ko kitsjá j'áihin ntí x'ihin Abraham, ntí xi Sara kitsjáha, nga Isaac k'úin. ⁴ Nga ja tjíhin jin nístjin ntíhi, kits'íhin ni circuncision, xi nkú nga kitsú Ntíaná nga tjíhin nga ts'ín. ⁵ Uncha nú tjíhin Abraham nk'ie nga kitsin Isaac.

⁶ As'ai b'i kitsú Sara: “Ntíaná kuatsjana nga kama kuajnu tsja kò ngayjee xi incha skue nga tíñana nku ntí incha kuajnu kona. ⁷ ¿Yá xi b'a kitsú kai nk'ie nga ntí ts'ín ki Sara? Tunga jahá kitsjahá Abraham nku ntí nk'ie nga ja chá nkjún.”

⁸ Kisá ntí Isaac kò kin'etsjen chiki. Nístjin nga kin'etsjen chiki, nku s'í chánka ts'asje Abraham.

B'i ts'ín tsiyu tjennki Agar kò Ismael

⁹ Nku nístjin kikié Sara nga ntíhi na Egipto Agar, ntí xi kik'aha Abraham, b'aya Isaac. ¹⁰ Kui nga b'i kitsúhura Abraham: “Tiyú tjennki na musui kò ntíhi. At'aha ntíhi na musui najmi tjíhin nga sakút'aha ni xi ts'ín kjáihin ntína Isaac.”

¹¹ Un nkjún kikiéhe Abraham, at'aha ntíhi niu. ¹² Tunga b'ihí kitsú Ntíaná: “Najmi tu un katumahi ngat'aha nda chíu kò na musuhi. N'eí ngayjee ni xi tísuhi Sara, at'aha Isaac nibahara ntje xi s'ehi. ¹³ Ko ta ntíhi na musui ts'ian nga ta kuichú ma nku naxinantá chánka, at'aha ta ntjehi maha.”

¹⁴ Nístjin xi ma ndyjuun ta jyun ta jyun tsisítjen Abraham, jakj'á ninkuan kò nku tsa tjabaxín ntánijua, as'ai kits'ín k'anji Agar. Kits'ín kjas'ehen nda chíu, as'ai

^a 21:4 Ni circuncision b'éjña chji ni xi y'éndako Ntíaná Abraham. N'eyai 17:9-14.

kits'ín kji. Ngji Agar kò kikjatsú'ba ante kixi Beerseba.

¹⁵ Nk'ie nga jeya ntánijua xi t́íncha tsa tjabaxíun, kingjájñanki Agar ntíhí kintehe nku yá chí. ¹⁶ As'ai kjint'á ngji k'iejña, xi nkú maha má bichú nku yá lasa nga b'eé. At'ahá b'í kitsú: “Najmi skue nga kuayá tíu.” Nk'ie nga y'ejña Agar, as'ai kikjintá tsitsin nda ch́ú.

¹⁷ Kint'é Ntíaná ntahá nda ch́ú kò nk'a ján nibahara ntahá ntítsjehé Ntíaná nga b'a kitsúhu Agar: “¿Mí xi tímahi, Agar? Najmi tú binkjuin, at'ahá Ntíaná kuant'é ntahá nda ch́ú má kafajña. ¹⁸ Tísítjéin, chjúsintjéin nda ch́ú kò n'e kasínjña 'yúín. At'ahá an ts'ian nga kuichú ma nku naxinantá chánka.”

¹⁹ As'ai Ntíaná kits'ín nga kikié Agar nku ntá tixá. Ngji ts'íntse ntánijua tsa tjabaxíun Agar kò kits'ín k'i nda ch́ú.

²⁰ Ntíaná kikuahun nda ch́ú. Kisá kò y'ejña ante kixiu kò nda b'é yálasa kama. ²¹ Ante kixi Paran y'ejña kò nku na Egipto kits'ín kixankohó nqaha.

B'í ts'ín incha kinchjanijmí Abraham kò Abimelec

²² B'í kama kui nístjiun nk'ie. Abimelec kinchjanijmíko Abraham nga tjenkò ts'íhin Ficol, nda k'akuhu já juhun. B'í kitsúhu:

—Ntíaná basinkohi ngayjee ni xi n'ei. ²³ Kui b'a maha, n'e kieheni Ntíaná eí nga najmi tú kj'ái ni n'ekoní an kò ta ndaha ntína kò ntíhí ntína. Ntíaná n'e kiei nga xi nkú tjín kjuanda xi títs'ihin, b'a ts'ín chasení an kò naxinantá xi tjín má nga tsinchin.

²⁴ As'ai b'a kitsú Abraham:

—Ts'in k'íé Ntíaná nga b'a ts'ian.

²⁵ As'ai Abraham kits'ín nisihira Abimelec ntá tixá xi já musuhu Abimelec kikje'áha. ²⁶ B'a kitsú Abimelec:

—Santaha nd'ai t'ínt'e ngat'ahá kjuá xu'bi, at'ahá ta ndaha ji najmi kik'inyaní. Najmi be yá xi b'a kits'íun.

²⁷ As'ai jakj'á Abraham chutsanká kò turu nga kitsjáha Abimelec kò nga joo incha kisas'hin ni xi incha y'énda.

²⁸ Y'éntu t'axín Abraham yatu chutsanká xi tjíhín. ²⁹ Kui nga kingjásjaiyahara Abimelec:

—¿Mí xi n'e_heni ch_utsank_a yatu xi kuak'ientu t'axín?

³⁰ B'i kitsú Abraham:

—An títsjaha ch_utsank_a yatu xu'b_i t_u xi kui kuakú chjihi nga an kits'inndá ntá t_ix_a.

³¹ Kui kju_aha nga Beerseba^a kik'ihin ntá t_ix_a xu'bo, at'ah_a y_o nga jo_o incha kits'in kie Nt_ian_a nga ts'ín ni xi incha kitsú. ³² B'a ts'in ntá t_ix_a Beerseba incha y'éndako xinkjín. As'ai incha kik'óya ngáha Abimelec ko Ficol xi nda jun k'aku_hu nankih_i x_uta filisteo. ³³ Y'éntje Abraham nku yá tamarisco ntá t_ix_a Beerseba ko kits'in tsjoko j'áhi_n Nt_ian_a xi t_u kjéhéni t_ij_ña. ³⁴ Tse nkjún kamah_a Abraham nga y'ej_ña nankih_i x_uta filisteo.

B'i kama nk'ie nga Nt_ian_a kikjut'ayá k'un Abraham

22 Ni xi kama askahan, Nt_ian_a kikjut'ayá k'un Abraham. B'i kitsúhu:

—Abraham.

Ko b'a kitsú Abraham nga kinchja:

—Á an ei.

² B'i kitsú Nt_ian_a:

—Chjúbéi Isaac, ntí nku tutuh_i xi 'yún tjohi, ko t'inkoi ante Moria. Yo n'e mai chje nga t'etí yjei asuhun tjenki xi xínyaha.

³ Nistjin xi ma ndyjuun ta jyun ta jyun tsisitjen Abraham, y'ésun xilehe búrrúhu, kinchjaha jo já musuhu ko Isaac xi ntíhi maha. Tsatekjá chikín xi k'uétiko chje xi tsjá. B'a kits'in nga ngji ante xi kitsúhu Nt_ian_a.

⁴ Nistjin xi ma jahan tsase Abraham ko kama chjihi antee nga kjin t_ij_ña. ⁵ As'ai b'a kitsúhu já musuhu:

—T_inchakohonu búrrúu ei. An ko nda chíu kuankín ján, n'e tsjoihi Nt_ian_a. Askahan kjúái ngáhani.

⁶ As'ai jakj'á Abraham yá chikín xi k'uétikoho chje xi tsjá ko jásun ntjiah_a Isaac. Jakj'á kichaluhu ko nd'í xi ts'ín chje ko incha ngji nga jo_o.

^a 21:31 “Beerseba” tsuhura “ntá t_ix_a yatu” ko a ra “ntá t_ix_a má nga kin'e kie Nt_ian_a”.

⁷ As'ai Isaac kinchjako Abraham xi na'mihi nga b'a kitsúhú:

—Ji, té.

B'i kitsú Abraham nga kinchja:

—¿Mí nihi na'mi ichí?

Ko b'i kitsú Isaac:

—Á ei. Kich'aá chikín ko nd'í, tunga ¿má tíjña chutsankaha chje?

⁸ B'a kitsúhú Abraham:

—Ntíaná tsjá suba kuihi yjoho chutsanká xi s'etíhi chje, na'mi ichí.

Tu nku incha kits'íhín niyá nga joo. ⁹ Nk'ie nga ja incha tsichu ante xi kitsúhú Ntíaná, kits'ínnda Abraham nku nachan chje ko y'éntu nda chikíun. As'ai y'ét'a 'yún Isaac xi ntíhi maha ko kikjájñajin chikín xi tíjntusún nachan chje. ¹⁰ Jakj'á Abraham kichalu tu xi kuqatesihin ntíhí.

¹¹ As'ai nk'a ján nibahara ntaha ntítsjehe Ntíaná Jehova nga b'i kitsúhú:

—Abraham, Abraham.

B'a kitsú Abraham:

—Á an ei.

¹² B'ihí ta kitsú ngáha ntítsjee:

—Najmi tu ji n'ekoí nda chíu. Najmi tu ji nkú n'eihí. At'aha ja kuakie nga yankjúin Ntíaná tu ngat'aha nga najmi kuak'iech'oní ntí nku tutuhi.

¹³ As'ai tsase Abraham ko kikié nga nku chutsanká kafi tikjájjin 'yún ndjiaha nku yá ichí. Ngji kj'á Abraham chutsanko ko kui xi y'éti yje nga johó ntíhí.

¹⁴ Ko Abraham kitsjá j'áíhín ante xu'bo nga k'úin: “Ntíaná Jehova tsjá ni xi ma chjén.” Kui nga nd'ai tu yje b'ahá tsu saha én: “Asun tjenkiu Ntíaná Jehova tsjá ni xi ma chjén.”

¹⁵ As'ai nk'a ján ta niba ngáhara ntaha ntítsjehe Ntíaná Jehova niyá xi ma johó nga kinchjakohó Abraham. ¹⁶ B'i kitsúhú:

—An Ntía Jehova b'a tíxian: ‘At'aha kuan'etjusuin ni xu'bi ko najmi kuak'iech'oní ntí nku tutuhi, ¹⁷ kui nga

ts'ihinna nga nda kamat'aihinni. Ts'ian nga ntje xi s'ehi 'yún nkjin kama xi nkú joyaha niñu xi tjín nk'a ján kə xi nkú joyaha tsumí xi tjín andai ntáchak'uun. Ntjehi incha ts'iín nganahə já kontrahə. ¹⁸ Kə ngat'ahə ntje xi s'ehi ts'ian nga nda kamat'ain ngayjee naxinantá xi tjín asuntee, at'ahə kuanu'yá'énní.'

¹⁹ As'ai kik'óya ngáha Abraham má tíincha já musuhu kə incha ngji ngáha ntá tixə Beerseba, má nga y'ejña.

Kui xu'bi xi incha kama ntíhi Nacor

²⁰ Ni xi kama askahan, b'i tsu én xi kik'inyahə Abraham: “Á ej. Milca ja tə tjihin ntíhi Nacor, xi ndə nts'ei maha.”

²¹ Uz, kui xi tjun kitsin, as'ai kitsin Buz, Kemuel xi kama na'mihí Aram, ²² Kesed, Hazo, Pildas, Jidlaf, kə Betuel.

²³ Kui Betuel xi kama na'mihí Rebeca. Nga jiin já xu'bi incha kama ntíhi Milca xi kitsjáhə Nacor xi nts'e maha Abraham.

²⁴ Kə tə kis'e saha kj'ái ntí Nacor xi kitsjáhə Reuma, na musu xi tsichu ma chjuúhə. Kui xi Teba, Gaham, Tahas, Maaca ya.

B'i kama nga k'ien kə nga kis'eyanji Sara

23 Unchan kə kan'ún jo nú kamahə Sara. B'a tjin nú y'ejña. ² Kariat-arba k'ien Sara, nanki xi ta 'mi Hebron, xi tijnajihin Canaan. Abraham kikjintát'a Sara nga k'ien kə ngji xuhun. ³ As'ai tsitju má kjijña yjoninte k'iehen Sara. B'i kitsúhu nga ngji nchjako já hitita xi tjinu ante xu'bo:

⁴ —Yanú nga xin nibáhana. Tu 'ya tijnajihinu. Tateñanú nku ante xi má nga kjuayánjia chjuúnna.

⁵ B'a incha kitsú já hitita:

⁶ —Tasinñjuni, nda ntia. Ajinni ji xi nku nda xi Ntiana j'ájin nga chánka. Tjayanji chjuúhin aya tsjó xi 'yún nda xi tjin. Najmi ch'a xi tjin ei ts'in tjohi tsjóho nga kjuayanji chjuúhin.

⁷ As'ai tsisintjen Abraham, kingjénsten ankjin nginkun já hitita ⁸ kə b'i kitsúhu:

—Tsa yunu nga kjuayánjia chjuúnna, t'bankinu nga chubantjainú nginkun Efron, ntih Zohar. ⁹ Kataténana tixa ngijo xi tjen Macpela, xi tijn andai xu'bahə ndo. K'uechjhi xi nkú tjin chjhi tixa ngijoo. B'a ts'in s'ejñahana nku tsjó ajinnu.

¹⁰ Efron ta sijnajihin já hitita xi tincha yo. As'ai 'yún kinchja, tu xi kuint'éhéra jóo kə xuta xi tincha f'as'en ajin nantio:

¹¹ —Najmi, nda ntiana. Tasinñjuni. Tu tsjahára xu'boo kə tixa ngijo xi tjen yo. Já k'aku nankina tít'in kiehé nga tu títjahára antee. Tjayajni chjuúhin yo.

¹² Tunga ta kingjénstehén ngáha nintaku Abraham ¹³ kə b'i kitsúhu Efron nginkun jóo:

—T'bankihi nga tasinñjuni. K'uechjhi xu'bahi. N'e kjáhin toonna, tu xi kama kjuayánjihina chjuúnna yo.

¹⁴ B'ahá ta kitsú ngáha Efron:

¹⁵ —Tasinñjuni, nda ntia. Nju unchan toon taba chjhi xu'boo. Najmi toon 'mihí ni xi b'a tjun. T'in kjayanji chjuúhin ni ma.

¹⁶ As'ai kits'ín kjáín Abraham chjí xi kitsú Efron kò ts'a chubá toon taba xi tsinchihi. Nginkun já hitita kitsjáha ñju unchan toon taba nda xi ts'ín chjén já xi batéña ni. ¹⁷ B'a ts'ín kama ts'ehe Abraham xu'bahá Efron xi tǐjña Macpela, xi tǐjhen tuts'in nanki Mamre. Xu'boó kò tǐxa ngijoo kò ngayjee yá xi tǐjn yo ¹⁸ incha j'a aya ntsja Abraham nginkun já hitita kò ngayjee xutá xi tǐncha f'as'en nantio.

¹⁹ Nk'ie nga ja kama, as'ai Abraham kingjáyánji Sara tǐxa ngijo xi tǐjhen Macpela, xi tǐjña tuts'in nanki Mamre, ante xi tǐ 'mi ya Hebron xi tǐjñajihǐn Canaan. ²⁰ B'a ts'ín kama ts'ehe Abraham xub'oo kò tǐxa ngijo xi tǐjhen yo, xi já hitita tsaténahá tǐ xi tsjó kits'ín maha.

B'ǐ ts'ín tsinchisjáthǐ chjuún Isaac

24 Ja chá nkjún Abraham kò Ntǐaná Jehova nda kits'ínkoho b'a tǐjn nǐstjiun. ² Nku nǐstjin Abraham kinchjáhá nku ndá musu xi ja 'yún chá ajihǐn já musuhu, xi basehe ngayjee ni xi ts'e. As'ai b'ǐ kitsúhú:

—Tǐjanchi ntsǐi nga'án. ³ N'e kiei Ntǐaná Jehova, Ntǐa xi ts'e nk'a ján kò t'anankiu, nga najmi k'uǐi antei nga ntǐna Isaac k'úéjñako istinchiǐhǐn já cananeo, já xi tǐjñajihǐn.

⁴ T'in nankina kò ajihǐn jminchjín xi xinkjían maha chj'ajihǐn chjuún ntǐna.

⁵ As'ai b'a kitsú ndá musu:

—Tsa najmi yuhu tǐchjuúun nga nǐbakona, ¿nkú tsian? ¿A kǐnká ntǐhǐ nanki xi má nga tsitjuhuni?

⁶ B'ǐ kitsú Abraham:

—¡Najmi, najmi yo k'úínkojǐ ntǐna! ⁷ Ntǐaná Jehova, Ntǐa xi ts'e nk'a ján, kits'ín kitjuna ni'yahá xi chána kò nankihǐ xutana. Kitsjána éhen kò kitsúya tǐtjunna nga tsjáha nanki xu'bi ntǐe xi s'ena. Ts'ǐín kǐi tǐtjuhin ntǐtsjehe tǐ xi kjúáikohorǐ chjuún ntǐna. ⁸ Tsa najmi mjehe tǐchjuúun nǐbakohi, kama nd'ǐhǐ ni xu'bi. Tungá ndahá tsa mí yjehe, najmi yo k'úínkohi ntǐna.

⁹ As'ai kingjánchi ntsja ndá musu nga'an Abraham kò kits'ín kie Ntǐaná nga ts'ǐntjusun ni xi Abraham kitsúhu.

¹⁰ J'ájin ndo ni tsjo k'un xi tǵh̄in nda ntiaha ko jakj'á te chu camello nga ngji Mesopotamia, má nankih̄i Nacor.

¹¹ Ja ngixun tsichu nda musu andai nantio. Tsinchá chu camello tu xi ts'íin kjáiyaha tiña ntá tixa xi tǵña yo. Kui ma ma chubo incha f'uai k'asje ntánijua jminchjün.

¹² As'ai b'í kitsú nga kits'ín ora: “Ji, Ntia Jehova, Ntiaha nda ntiana Abraham, tjen antei nga nda kama-t'an nd'ai ko t'ih̄in kjuanda nda ntiana Abraham.

¹³ 'Kúásinjñat'a tiñaha ntá tixai. Ja incha nibá kj'á ntánijua asti nchjín xi tǵn ei. ¹⁴ B'í katuma. Tsakjín xi b'a xih̄in: ‘Chjújein ichí nisah̄i tu xi k'uíhina ichí ntánijua’, ko nga b'a kuítsuna: ‘S'í ko ta tsjaha ntánijua xi k'úí chu camello xi ts'í’, tjen antei nga kui xi kichj'ajih̄in nda musuh̄i Isaac. B'a ts'ín skuehena nga tí'mi kjuandah̄i nda ntiana.”

¹⁵ Ta títs'ín ora saha, kieke Rebeca xi tǵsun tjia nisaha nga nibá. Kui xi na'mi títsuh̄u Betuel, ntíh̄i Milca ko Nacor. Nts'e kamaha Nacor Abraham. ¹⁶ Xunkú ko tsjo nkjún tǵn takjün. Ndaha nku najmi kje ch'a ts'ínkoho. J'aijén má

tíjña ntá tixō, kits'ín tse nisaha, kō kits'ín niyá nga ngji ngáha ni'yaha.

¹⁷ As'ai tsangatsanka tjennkihí nda musu kō b'a kitsúhu:
—K'uaíní ichí ntánijua xi tíncha nisahí.

¹⁸ B'a kitsú takjún:
—S'í, tsini.

A kui kikjejhén nisaha, kitsubat'a ts'fhin nk'ie nga kitsjáha ntánijua nda musu. ¹⁹ Nga ja kamaha ndo nga kits'i ntóo, as'ai b'a kitsú Rebeca:

—Tā k'uasjéhe ntánijua chu camello xi tjenkoí, tū xi incha k'úfhi santaha nga incha tséhe.

²⁰ Kitsā kitsā tsinchá ntánijua xi tíncha nisaha aya ni xi 'biyá chu. Kō tsangatsanka nga tā ngji kj'á ngáha ntá tixō, santa nkúhu nga ts'asjehé ntá ngayjee chu camello.

²¹ Ndaha najmi tínchja nda musu. Tū tibase sisihín tū xi skuéhe tsa Ntíaná Jehova títs'ín nga nda tímat'ain.

²² Nk'ie nga ja kamaha nga incha kits'i ntá chu camello, as'ai ts'asje ndo nku ni tji xi ts'ín chjén jminchjún natjún xi kamandakō toon sine. Jun gramō áhí niu. Y'ét'aha takjún niu. Tā kitsjá yaha jo ni xi b'ékjá ntsja jminchjún xi tā toon sine kamandakoho. Ts'atiu unchan gramō áhí niu.

²³ As'ai b'a kitsúhu:

—T'inyaní, ¿yá xi cháhí? ¿A tayá ni'yaha na'mihí má nga kama n'e kj'ai nistjen?

²⁴ As'ai b'a kitsú takjún:

—Na'mina maha Betuel, na'mi chána maha Nacor kō na chána maha Milca. ²⁵ Tayá ni'yani. Kama n'e kj'o nistjen. Tā tjínni xka xi kama kjine chu camello xi tjenkoí.

²⁶ As'ai tsasink'úch'in nda musu. Kits'ín tsjohō Ntíaná Jehova ²⁷ nga b'í kitsú:

—Tū xí chánkaha Ntíaná Jehova, Ntíaha nda ntiana Abraham. Najmi tímjét'íá nk'ie nga tífihí kjuanda kō títs'íntjusun ni xi kitsúhu nda ntiana. Ja kuakakú niyána má tíjña ni'yaha já xinkjín nda ntiana.

²⁸ As'ai tsangatsanka Rebeca nga ngji ni'yaha naaha. Ngji tsúya ngayjee ni xi kamat'ain. ²⁹ Nda nts'e Rebeca xi

'mi Laban tsangatsanka ntá tixō nga ngji ngisjai nda musu, ³⁰ at'aha kieke stjink'uun ko ni xi tjíyjukjá ntsja takjín nichja ko ta kint'é ni xi kitsúhu ndo takjún. Kui nga Laban ngjisehera nda musu nga tfinchako sa chu camello ntá tixō.

³¹ B'i kitsú Laban:

—Nibái ei, ji xi Ntíaná Jehova nda títs'ínkōhi. ¿Á natsin nantio kabisinjñahani? Tayahá ni'yaná ko tñhín ante chu camello xi tjenkoj.

³² As'ai Laban ngjiko nda musu ni'yaha, kikjejen ch'áha chu camello ko kits'ínkjen. J'aiko ya ntánijua tu xi kuánéjnuhu sjai nda musu ko já xi tjenko.

³³ Tunga nk'iehé nga kis'ejñat'aha nichinee, b'i kitsú nda musu:

—Najmi kjiné nichinee tsa najmi tjun xinyanu mí ngat'aha tsu'ba.

B'a kitsú Laban:

—Chubai.

³⁴ As'ai b'i kitsú nda musu:

—An xi nda musuhu Abraham. ³⁵ Ntíaná Jehova nda nkjún títs'ínkōho nda ntiana. Tu xí nchináhá kama. Ntíaná kitsjáha chutsanká, turu, toon taba, toon sine, já musu, jminchjín musu, chu camello ko búrrú. ³⁶ Sara xi chjuúhun maha ja chá nkjún nk'ie nga kitsjáha nku ntí nda ntiana, ko nda ntiana ja kits'ín kjas'ehen ntíhi ngayjee ni xi tñhín.

³⁷ 'B'i kitsúna nda ntiana: “N'e kiei Ntíaná Jehova nga najmi k'uai antei nga ntína Isaac k'úéjñako istinchjihin já cananeo, já xi tíjñajihin. ³⁸ T'in nankihi xi chána, ni'yaha ntjena. Yo chj'ajihin chjuún ntína.”

³⁹ 'B'a kixihin: “Ji, nda ntia, ¿tunga tsa najmi yuhu takjún nibakona ni ma?” ⁴⁰ As'ai b'a kitsúna: “Tjennkiná Ntíaná. Ts'ín kjikōhi ntítsjehe tu xi nda kamat'aihinni má nga k'úin. Ajihin xuta xinkjían, xuta xi y'ahara xi chána, chj'ajihin chjuún ntína. ⁴¹ B'a ts'ín kama nd'aíhini ni xi Ntíaná t'n'e kiei nk'ie nga kuichísehi xuta xinkjían. Tsa najmi ts'ín yu jóo nga tsjáhi takjún, ta kama nd'aíhi yjohi ni xi Ntíaná t'n'e kiei.”

⁴² 'Nk'ie nga kafáa ntá tixō kats'in oraa: “Ntīaná Jehova, Ntīahā ndā ntīana Abraham, tsa ji xi n'ei nk'ie nga nda kuītjuka xána, b'ī katuma. ⁴³ Nd'ai kabásinjñat'a ntá tixai. Tsakjín xi k'j'uaí k'já ntánijua xi b'a xihin: 'K'uainí ichí nga k'uaí ntánijua nisahi', ⁴⁴ tsa b'a kuītsuna ni ma: 'S'ī kō tā k'uasjēhe ntánijua xi incha k'uí chū camello xi tjenkoi', kui xi katuma chjuún xi kichj'ajihin ntíhi ndā ntīana.”

⁴⁵ 'Ta najmi kjee mahana nga títs'in oraa sen, tu yohó nibá Rebeca. Kjisun tjia nisaha nga nibájen má tījña ntá tixō. Kuak'asje ntánijua. As'ai b'a kuaxihin: “K'uainí ichí ntánijua xi k'uaí.” ⁴⁶ Tjen 'yún kuakjehéhén nisaha kō b'a kuatsúna: “S'ī kō tā tsjahā ntánijua chū camello xi tjenkoi.” Kuatsjana ntánijua kō tā kuatsjáha chū camello.

⁴⁷ 'Kuangjasjáiyaha: “¿Yá xi cháhi?” B'a kuatsúna: “Na'mina maha Betuel, na'mi chána maha Nacor kō na chána maha Milca.” As'ai kuak'iet'áha ni tji xi ts'ín chjén jminchjūn natjun kō kuak'iekjá ntsja ni xi b'ékjá jminchjūn. ⁴⁸ Kuakásink'únych'ian nga kuats'intsoho Ntīaná Jehova. B'a kuaxian: “Tu xí chánkaha Ntīaná Jehova, Ntīahā ndā ntīana.” At'aha tsakú niyá kixi kixina má xi tjehe nga kjúa, tu xi k'ínkohona takjihin nda xinkjín nda ntīana. B'a ts'ín ntíhi nda ntīana k'úéjñakoho takjūn. ⁴⁹ Kui b'a maha, t'inyahanú tsa kuankūun kjuanda kō nda n'ekoo nda ntīana. Tsa najmi, tā t'inyanú, tu xi skuehena ni xi tjihin nga ts'ian.

⁵⁰ As'ai b'a incha kitsú Laban kō Betuel:

—Ntīaná Jehova mjehe nk'ie nga b'ī k'úé niu. Nkú kuixín jai ni ma. ⁵¹ Á Rebeca ei. Kama k'úinkohi. Katitjusun xi nkú nga ts'ín mjehe Ntīaná Jehova, nga kui takjūn kat'ejñako ntíhi nda ntīahi.

⁵² Nk'ie nga kint'é nda musuhu Abraham én xi kik'ihin, tsasink'únych'ihin Ntīaná Jehova, kingjénsten nintaku santaha t'anankiu. ⁵³ As'ai kitsjáha Rebeca ni toon sine kō ni toon taba kō x'ótji. Kō tā kitsjáha ni tsjo k'un nda nts'e kō naaha takjūn. ⁵⁴ Nk'ie nga ja kamo, kikjine nichine ndo kō já xi tjenko kō incha kikjantufé.

Nistjin kama ndyjuun b'a kitsú ndo:

—Ja ní tifi ngáhana kai ni'yaha nda ntiana.

⁵⁵ Tunga b'ahá kitsú nda nts'e kò naaha Rebeca:

—Tsa tū te nistjin kat'ejñako sani takjūn. Askahan ngjuai^ukohi.

⁵⁶ As'ai b'a kitsú ndo:

—Ntiana kits'ín nga nda tsitju xána. Kui nga najmi ta n'e k'íejña 'yún sahanú. K'uainú kjuá nga k'oóya ngáhana ni'yaha nda ntiana.

⁵⁷ As'ai b'a incha kitsú Laban kò naaha Rebeca:

—Tū sahá chūbaaá tsakjūn nkú kuitsu.

⁵⁸ Kichubaha Rebeca kò b'a kik'ihin:

—¿A k'úín? ¿A ja mjehi nga ngjuai^ukohi ndai?

B'a kitsú Rebeca:

—Johon, kfián.

⁵⁹ As'ai incha kitsjá nte nga ngjuai Rebeca kò tachjuún xi títs'ín cháha takjūn ya, kò nda musuhū Abraham kò já xi tjenko. ⁶⁰ B'i incha kitsú nga nda kinchjantjai Rebeca nginkun Ntiana:

“Ji, nichja, tū xí kas'ehéri ntí.

Ntje xi s'ehi kats'ín ts'e nankihi já kontraha.”

⁶¹ As'ai Rebeca kò jminchjín musuhū incha kits'ín niyá. Y'entusuhun chū camello kò incha kitsjennkíhi nda musuhū Abraham. B'a ts'ín ngjikoho ndo Rebeca.

⁶² Máha Isaac, ntá tixá xi 'mi “Xi tǐña kǒ base” j'aihi, at'ahá má nga 'mi neguev tǐña. ⁶³ Ngi jǐóo ngji nk'ie nga kama ngixuun. Títs'ín nkjink'un nga tsú'ba. Tǔ kíkíehé chǔ camello xi incha nibá.

⁶⁴ Rebeca tǎ kíkíe Isaac. Tsitjuehen chǔ camello ⁶⁵ kǒ b'ǐ kitsúhǔ ndǎ musǔ:

—¿Yá cháha xi jǐóo tǐnjǐn nga nibásená?

B'ǐ kitsú ndǎ musǔ:

—Nǎ ntǐanǎhá niǔ.

Kui nga tsakj'áha Rebeca nku najyun xi b'é'makǒho ǎnkjǐn jminchjǐun. B'ǎ ts'ín y'é'maha ǎnkjǐn. ⁶⁶ As'ǎi ndǎ musǔ kitsúyahǎ Isaac ngayjee ni xi kits'ín.

⁶⁷ Ja kamoó. Isaac kits'ín kjǎhǐn Rebeca, ngjiko ni'ya najyun tehe Sara xi nǎhǎ maha. Y'ejǎkǒ Rebeca kǒ kits'ín mje. B'ǎ ts'ín kis'e ngáhǎra kjuǎtsjo, at'ahǎ kjuǎbahǎ ngabayahǎ nǎhǎ tǐnjǎjihǐn.

Kui ntǐ xu'bi xi kis'ekǒho Abraham Setura

25 Abraham kis'ejǎhǎ kj'ǎi chjuún. Setura kik'in.

² Kui xu'bi xi incha kama ntǐhǐ Setura: Zimram, Jocsan, Medan, Madian, Isbac kǒ Sua. ³ Jocsan kama nǎ'mihǐ Seba kǒ Dedan. Ntjehǐ Dedan nibahǎra xǔtǎ asureo, xǔtǎ letuseo kǒ xǔtǎ leumeo. ⁴ Madian kama nǎ'mihǐ Efa, Efer, Hanok, Abida kǒ Elda. Ngayjee xǔtǎ xu'bi nibahǎra ntjehǐ Setura.

⁵ Abraham kitsjǎhǎ Isaac ngayjee ni xi tǐhǐn. ⁶ Tunga ntǐ xi kis'ekǒho jminchjǐn musuhǐ tǔ nihǐ kitsjǎhǎ nk'ie nga kama chá jóo. Xi tǐjehen nanki xi tǐn má tjuhǎra ts'ú incha kin'e kjǐ, tǔ xi kjǐn kamahǎra Isaac. B'ǐ kits'ín Abraham nk'ie nga tǐña sa.

B'ǐ ts'ín k'ien Abraham

⁷ Unchan kǒ cháte kǒ kan'ún nú kamahǎ Abraham nga y'ejǎ. ⁸ Tsichu nǐstjǐn nga kis'ejǎ jyu ǎnimǎhǎ. K'ien chá. Ja tǔ xí cháhá nk'ie nga k'ien. Nkuhú kamakǒ xǔtǎ xi ts'e. ⁹ Isaac kǒ Ismael xi ntǐhǐ maha incha kingjǎyanjihǐ tǐxǎ ngijo xi tǐjǐn ǎnte Macpela xi tǐnjǎjǐn xu'bahǎ Efron, ntǐhǐ

Zohar nda hitita. Kui ante xi tǐjñaku'a nanki Mamre,
¹⁰ ante xi Abraham ts'atsehe xuta hitita. Yo kis'eyanjit'áha
 Abraham Sara xi chjuúhūn maha. ¹¹ Askahan nga ja k'ien
 Abraham, Ntǐaná nda kits'ínko Isaac. Tiña ntá tǐxa xi 'mi
 “Xi tǐjña ko base”, yo y'ejña Isaac.

Ntje xi kis'ehe Ismael xu'bi

¹² Kui xu'bi xi incha kama ntǐhi Ismael, ntǐhi Abraham ko
 Agar, na musu Egipto xi kis'ejñaha Sara. ¹³ Xi nkú ts'ín
 tǐjntut'á j'áíhīn, b'a ts'ín incha kitsin. Tjun kitsin Nebaiot,
 askahan kitsin Kedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴ Misma, Duma,
 Massa, ¹⁵ Hadar, Tema, Jetur, Nafis ko Kedema. ¹⁶ Kui ntǐhi
 Ismael xu'bi ko ta kui j'áíhīn. B'i ta ts'ín kiyaha xki
 nankihī ko ante má nga incha y'entu nga kik'ie ma. Já
 k'akuhū xuta xi ts'e incha kama nga nkúnkú já xi tejo.

¹⁷ Unchan ko kat'ion jo nú kamaha Ismael. B'a tǐjn nú
 y'ejña. Tsichu nǐstjin nga kis'ejña jyu animaha. Nkuhú
 kamako xuta xi ts'e. ¹⁸ Ntje tejo xi kis'ehe Ismael incha
 y'entu nanki xi tǐjñaya masehen Abila ko Sur, ankjín
 Egipto xi tjeheh niyá xi fi Asiria. Yo incha y'entu ta ndaha
 tsa kjuasi kis'ekoho xinkjín.

B'i ts'ín incha kitsin Jacob ko Esau

¹⁹ B'i ts'ín nibaha Isaac, ntǐhi Abraham. ²⁰ Yachán nú
 tǐjīhīn Isaac nk'ie nga y'ejñako Rebeca, takjīhīn Betuel, xi
 ta nichja Laban maha, kui já arameo xi incha y'entu nanki
 Padan Aram. ²¹ Tunga ntǐhí Rebeca. Kui nga Isaac
 tsankintjáihi chjuúhūn nginkun Ntǐaná Jehova.
 Tsasínñjuhu Ntǐaná Jehova ndo. Kik'a ntí Rebeca.

²² Tunga incha ts'ín stikohó xinkjín ntú aya kats'a
 naaha. Kui nga b'a kitsúhu: “Nk'ie nga b'i tíma, ¿nkú
 kama sana ndyjun nkini?”

As'ai kingjásjayaha Ntǐaná Jehova ²³ ko b'i kitsú Ntǐaná:

“Jo maha xi tǐbakjanya yjoho kintehe ni nga tsín.

Nku xi 'yún chánka kama nga xinku.

Xi chóo ts'íinxát'aha xi kjintíu.”

²⁴ Nk'ie nga tsichu nistjin nga k'ué ntí Rebeca, ntí'yun kitsihin. ²⁵ Ntí xi tjun kitsiun, ni kō ntsajnu yjonintehe. Kui nga Esau^a incha y'ét'aharā nga k'úín. ²⁶ Askahan kitsin nda nts'e. Títsuba'yúhún ts'íhin tjenkí sjai Esau nga kitsin. Kui nga Jacob^b incha y'ét'aharā nga k'úín. Cháte kō te nú tjihin Isaac nga y'é ntí Rebeca.

B'í ts'ín ts'atse Jacob kjuanda xi kanéhe Esau

²⁷ Incha kisá já ntíu. Nku nda xi tu xí maharā tsuba chu kō tsjohō fatsú'ba ngi jñóo kama Esau. Máha Jacob, najmi 'yún jatsú'ba. Ni'ya najyun tee b'ejña. ²⁸ Isaac 'yún kits'ín tjo Esau, at'ahā tsjohō kjine chu xi 'mehe ndo. Máha Rebeca, 'yún kits'ín tjo Jacob.

²⁹ Nku niyá ni tíb'échjan Jacob nk'ie nga j'aihi jñá Esau. Tu xí bjohó tímaha ³⁰ kō b'a kitsú:

—Kj'uaíní ichí nichine ni xi tjiñahi yo. Tu xí bjohó tímana.

(Kui nga Edom^c tá kik'in yaha Esau.)

³¹ B'í kitsú Jacob:

—Títjun tateñaní kjuanda xi kanéhi nga ji xi ntí tjuin.

³² As'ai b'a kitsú Esau:

—Tíbaka kjintía. ¿Mí xi chjírira kjuanda xi kanéna?

^a 25:25 “Esau” tsuhura “ntsajnu”.

^b 25:26 “Jacob” tsuhura “xi bak'á tjenkí tsuku xi k'aj'”.

^c 25:30 “Edom” tsuhura “asén ni”.

³³ B'i kitsú Jacob:

—Tjun, Ntíaná n'e kiei ni xi túbixín.

As'ai Esau kits'ín kie Ntíaná. B'a ts'ín tsatéñaha Jacob kjuanda xi kanéhe xi nkúhu ntí tjun.

³⁴ As'ai kitsjáha Jacob ninkuan ko nijmá lenteja Esau. Kikjine ndo niu, as'ai tsisitjen ko ngji. B'a ts'ín najmi nkjún kamaha ndo kjuanda xi kanéhe nga kui xi ntí tjun.

B'i kamat'ain Isaac nga y'eñña nanki Gerar

26 Askahan kjintía kis'ehe nanki xi tjin yo. Kui kjintíai xi kama askahan kjintía xi tjun kama nistjihin Abraham. As'ai ngji Isaac nanki Gerar, má tijná Abimelec, nda reihí já filisteo.

² At'aha tjun b'a kitsú Ntíaná Jehova nga tsakú chjihí yjoho Isaac: “Najmi tu Egipto 'mi binchin. Má xíhin, yo tinchin. ³ Tinchin ante xu'bi xi nkúhu nku nda xi tu 'ya tsú'bahá. An tsjénkoho ko ts'ian nga nda kamat'ain. At'aha ji ko ntje xi s'ehi tsjaha ngayjee ante xu'bi. B'a ts'ín ts'intjusuhunna éñña xi kitsjaha Abraham, xi na'mihí maha. ⁴ Ts'ian nga ntje xi s'ehi b'a ts'ín nkjin incha kama xi nkú joyaha niñu xi tjin nk'a ján ko tsjaha ngayjee ante xu'bi. Ngat'aha ntje xi s'ehi ts'ian nga nda kamat'ain ngayjee naxinantá xi tjin asuntee. ⁵ B'a ts'ian tu ngat'aha nga Abraham kint'é'énna. Kits'ín ni xi kixihin, ni xi y'eñña nga n'e ko ni xi tjihin nga n'etjusun. Tsasínñju kjuatéxuma xi kitsjaha.”

⁶ Kui kjuaha y'eñña Isaac nanki Gerar. ⁷ Nk'ie nga kichjasaiyaha Isaac ngat'aha Rebeca, b'i kitsú: “Na nichjahá niu.” Kitsankjún tsa b'a kuitsu: “Chjuúngha niu.” At'aha kits'ín nkjink'un tsa ts'ínk'iehen já xi tjin yo tu ngat'aha ni Rebeca, at'aha tsjo nkjún tjin tachjuún.

⁸ Tu ni xi kamahá nk'ie nga nd'ai nkjún tijnaha Isaac yo, nda Abimelec, xi nda reihí já filisteo, nk'ie nga tibasentjai ankjuá nk'aha, kieke nga Isaac tísubakjá Rebeca. ⁹ As'ai kinchjaha Isaac ko b'a kitsúhú:

—Chjuúhin ní maha tachjuún. ¿Á na nichjahá niu tsixihinní?

B'a kitsú Isaac:

—At'ahq b'a kixian: “Kutsa ts'ínk'iehénná jóo ngat'ahq chjuúnna”.

¹⁰ B'i kitsú Abimelec:

—¿Á b'a kin'ekohoni? Chubahá ndyjaha nga nku nda ei kjúájñako chjuúhin kai. Tsa ni xi b'a kamaha, ngatitsun kin'e nibáneni kai.

¹¹ As'ai kits'ín kint'é xuta naxinantóo:

—N'ek'ien tsa tjin xi nkú ts'íhin ndai ko tsa chjuúhun.

¹² Kui núu ni y'éntje Isaac kui nankiu. Ts'atiu unchan tjká tjin nga 'yún tse ni xi kisakúhu. Ntjáná Jehova kits'ín nga nda kamat'ain. ¹³ Tu xí nchináhá kama Isaac. Kis'e nkjúhun ni ko nku nda chánka kama yo. ¹⁴ Kis'e nkjúhun chutsanka ko turu. Ta kis'e nkjúhun já musu. Kui nga kama xin k'uhun já filisteo Isaac.

¹⁵ Nk'ie nga tijn sa Abraham, na'mihi Isaac, já musuhu Abraham incha kits'ínnda ntá tixa. Tunga askahán ni já filisteo incha tsinchántene ntá tixo.

¹⁶ Tu cháhán Abimelec b'i kitsúhu Isaac:

—Títjuginni. At'ahq ja 'yún chánka sa kamai nga jin.

B'i ts'ín tsitju Isaac nanki Gerar

¹⁷ As'ai tsitju Isaac yo. Kikjesíntjen ni'ya najyun tehe kj'ái ante má sunyahq nanki Gerar. Yo y'ejná. ¹⁸ Ta kikjex'á ngáha ntá tixa xi kits'ínnda Abraham nga tijn sa, ntá xi já filisteo incha tsinchántene askahan nga k'ien Abraham. Ko j'áin xi y'ét'ahq Abraham ntá tixo, ta kuihí j'áin xi y'ét'a ngáhara Isaac.

¹⁹ Nku niyá já musuhu Isaac t'incha ts'ínnda nku ntá tixa ante sunyoo. Tu má ma mahá títju ntóo kisakúhu jóo.

²⁰ Tunga já bastu Gerar incha kikjánko já bastuhu Isaac. B'a incha kitsú: “Jin ts'a jin ntánijuoo.” Kui nga kitsjá j'áihinra Isaac ntá tixo nga “Esek”^a k'úihin, at'ahq incha kikjántjaihi ntóo.

^a 26:20 “Esek” tsuhura “kjuakjan”.

²¹ Askahan já musuhú Isaac tã incha kits'ínndahá ngáha kj'ái ntá tixá. Tã incha kikján yahá ngáha jóo ntóo. Kui nga kitsjá j'áinhira Isaac ntá tixó nga “Sitna”^a k'úin.

²² As'ai ngji kjihin Isaac ante xu'bi kó kits'ínnda kj'ái ntá tixá. Najmi tã incha kikjahan. Kui kjuaha nga “Rehobot”^b y'ét'a j'áinhira Isaac ntá tixó, kó b'a kitsú ya: “Nd'áhi ni tse ante kitsjáná Ntíaná Jehova. Ja 'yún tse ni xi kama n'eé.”

²³ Askahan tsitju Isaac yó. Beerseba ngji. ²⁴ Nistjen nga tsichu yó Ntíaná Jehova tsakú chiji yjohó kó b'a kitsúhu:

“An xi Ntíaha Abraham xi na'mihi maha.

Najmi tũ binkjuin, at'aha an tjenkoho.

Tũ ngat'aha nda musuna Abraham,

ts'ian nga nda kamat'ain,

kó nkjin ts'in ma ntje xi s'ehi.”

²⁵ As'ai kits'ínnda Isaac nku nãchan chje yó kó kits'ín tsjohó Ntíaná Jehova. Yó tsasínjã ni'ya najyun tehe kó já musuhú incha kits'ínnda nku ntá tixá.

B'i ts'ín ngjinchjako nda Abimelec Isaac

²⁶ Santaha Gerar nibaha Abimelec nga j'ai nchjako Isaac. Tjenkoho Ahuzat, nda xi tsjá niyáha, kó Ficol, kui xi nda jun k'akuhu.

²⁷ As'ai b'i kitsúhu Isaac jóo:

—¿Án kj'úái sehenú? Najmi sasínnuu an. Tsiyu tjenkinú nankinuu.

²⁸ B'a incha kitsú jóo:

—Ja kiyai nga Ntíaná Jehova tjenkóhi. Kui nga b'a t'ibix'ihinri nga Ntíaná n'e kieé nga k'úéndakáá xinkia.

²⁹ Najmi tũ ch'on n'ekoni. Ngat'a ts'a jin, najmi chumi nihi xi kin'eihí. Tũ nku ndahá kin'ekoihí kó nda ts'ín kin'e kjíhi. Ntíaná Jehova títs'ín nga nda tímát'ain nd'ai.

³⁰ As'ai Isaac y'éndaha nichine jóo. Incha kikjine ngujin nichine. ³¹ Nk'ie nga kama ndyjuun, tã jyun tã jyun incha

^a 26:21 “Sitna” tsuhura “kju'uncha”.

^b 26:22 “Rehobot” tsuhura “ante tayá”.

tsisitjen kō kits'ín kie nginkun Ntíaná ni xi ja y'éndá. As'ai Isaac tsasín niyá jóo kō nda ts'ín kits'ín kji.

³² Tā kuihi nistjiun já musuhu Isaac incha j'ai nechja nijmíyaha ntá tixá xi kama nda. B'i incha kitsú: “Ja kuasakúni ntá.” ³³ “Seba”^a kitsjá j'áihin Isaak ntá tixó. Kui nga tu yje Beerseba^b 'mihi nanki xu'bi nd'ai.

Tsixan Esau

³⁴ Yachán nú tjihin Esau nk'ie nga tsixanko Judit, takjihin Beeri, nda hitita. Kō tā tsixanko Basemat, takjihin kj'ai nda hitita xi 'mi Elon. ³⁵ Nga joo jminchjün kitsjáha kjuasti Isaac kō Rebeca.

Ni xi kits'ín Jacob tu xi nda kinchjantjaihira Isaac

27 Nk'ie nga ja chá nkjún Isaac, najmi tā kama ndzjehenra. Kama ka. Nku niyá kinchjáha Esau ntí cháha kō b'i kitsúhú:

—Ji, ntína.

B'a kitsú Esau:

—Á an ei, na'mi.

² As'ai kinchja Isaac nga b'i kitsú:

—Yaní nga ja chá nkján. Najmi be mí nistjihin nga kuayá. ³ Kui b'a maha, chjúbéheni ni xi n'ek'ienkohoni chu. T'in xin. Nibákoní chu xi sakúhi. ⁴ Xi nkú nga ts'ín mjena, b'a ts'ín t'endaní nku nichine. Nibákoní ei nga kjíne, tu xi kuinchjantjaihira nginkun Ntíaná kintehe ni nga kuayá.

⁵ Tunga tint'éhé Rebeca nk'ie nga tinchjako Isaac Esau. Kui nga nk'ie ngji ngisjaihi chu na'mihi Esau, ⁶ as'ai Rebeca b'a kitsúhu Jacob:

—Á ei. Kuant'e nga nam'ihí b'a títuhu chá nts'ei Esau:

⁷ T'in xin. Xi nkú nga ts'ín mjena, b'a ts'ín t'endaní nku nichine, tu xi kuinchjantjaihira nginkun Ntíaná Jehova

^a 26:33 “Seba” tsuhura “yatu” kō a ra “n'e kie Ntíaná”.

^b 26:33 “Beerseba” tsuhura “ntá tixá yatu” kō a ra “ntá tixá má nga kin'e kie Ntíaná”.

kintehe ni nga kuayá.' ⁸ Kui b'a maha, ji, ntína, ni xi xíhíra, kui ni xi n'ei. ⁹ T'in má nga tíincha 'yún chutentsu. Nibákoní jo ntí chutentsu xi 'yún i. Kui k'uendáko'hona nichine xi nkú nga ts'ín mjehe na'mihi. ¹⁰ As'ai k'úínkoihi nichinee, tu xi kjinehe, tu xi b'a ts'ín kuinchjantjaihiri kintehe ni nga kuayá.

¹¹ As'ai Jacob b'a kitsúhu naaha:

—Nda nts'é Esau ntsajaju nkjún yjonintehe. Najmi b'a ts'ín ntsajaju an. ¹² Tsa kjéngaju ntsjana téna ko skue nga an niu, b'a kuitsu nga tábajukie. B'a ts'ín antehe ni nga nda kuinchjantjaina, tu ch'ohón ts'ín kuinchjantjaina.

¹³ As'ai b'i kitsú naaha:

—Ji, ntína, tsa ch'on ts'ín kuinchjantjaihi na'mihi, an katjinéna ni xi kamo. N'ei ni xi tíxihi. Nibákoní chutentsu.

¹⁴ As'ai ngikj'á Jacob chu ko j'aikoho naaha. Xi nkú ts'ín mjehe Isaac nichinee, b'a ts'ín y'énda Rebeca niu. ¹⁵ Jakj'á Rebeca najyun tsjo k'uhun Esau xi tjintu ni'yaha. Najyun xi ts'e ntí cháha kits'ín ngja Jacob xi ntí kjintíhi. ¹⁶ As'ai kingjájnuhu tjabaxíhin chutentsu ntsja ko kásin Jacob, yo má nga najmi tjíhin ntjsa. ¹⁷ Kitsjáha Jacob nichine xi ja kab'énda ko ninkuan xi ja kats'ínnda.

¹⁸ As'ai b'i kitsúhu na'mihi Jacob nga ngjisehe:

—Ji, na'mi íchí.

B'a kitsú Isaac:

—Á an ei. Ji, ntína, ¿yáha ji?

¹⁹ B'a kitsú Jacob:

—An Esau, ntí cháhi. Ja kuats'ian ni xi kuak'inní. Tísítjein, chinei chu xi k'uenna, tu xi nda chubantjaihiní nginkun Ntíaná.

²⁰ As'ai b'i kitsú Isaac:

—¿Nkú tu kitsa k'uehin chu, ntína?

B'a kitsú Jacob:

—Ntíaná Jehova xi Ntiahí maha, kui xi kuats'ín nga kitsa kuasatéjña chu.

²¹ B'i kitsúhu Isaac Jacob:

—Nibák'un tiñaní ei, tu xi kjengaju ntsahara. Skue tsa kjuaxi nga ji xi ntína Esau.

²² *As'ai* Jacob ngjik'ún tiñahá Isaac. Kikjengajnuhú kò b'i kitsúhu: “Ntai, kui xi ntahá Jacob, tunga ntsai, kui xi ntsja Esau.” ²³ B'a ts'in najmi kamankjihinra Isaac tsa Jacob niu, at'ahá ntsajnu nkjún ntsja xi nkúhu ntsja Esau.

Nk'ie nga ja nda kinchjantjai, ²⁴ ta kingjásjaiyahá ngáhará:

—¿A kjuaxi nga ji xi ntína Esau?

B'a kitsú Jacob:

—Johon, ahán niu.

²⁵ *As'ai* b'i kitsú Isaac:

—N'e nibák'un tiñaní nichinee. Kjíne chu xi k'uehen ntína, *as'ai* nda kinchjanehe nginkun Ntíaná.

As'ai Jacob kits'in kjik'ún tiñahá na'mihi nichinee kò ta j'aikohó binu. Kikjine Isaac niu kò ta kits'i binu.

B'i ts'in nda kinchjantjai Isaac Jacob nginkun Ntíaná

²⁶ *As'ai* b'i kitsú Isaac:

—Ntína, nibák'un tiñaní, chjúxu'baní.

²⁷ Ngjik'ún tiña Jacob kò kikjexu'ba na'mihi. Kikjujne Isaac najyun xi yja Jacob kò b'i kitsú nga nda kinchjantjai nginkun Ntíaná:

“Johon, b'a jne ntina,
xi nkú jne jñá xi Ntiana Jehova títs'ín chá.

²⁸ Ntiana katsjáhi jñá xi nda, xuñu xi nibáha nk'a ján,
chan xi 'yún ndaha t'anankiu, tse tuniñu ko binu.

²⁹ Nkjin nkjún xuta kats'inxát'ahi,

katenkjúhin xuta naxinantóo.

Katumi nda ntiaha já nts'ei,

ntíhi naahi kakjaní k'úhu nginkuin.

Xi kuinchjanehi nga ch'on kamat'ain,

ch'on katumat'ain.

Xi nda kuinchjantjaihi nginkun Ntiana,

nda katumat'ain.”

³⁰ Nk'ie nga ja kamaha Isaac nga nda kinchjantjai Jacob,
as'ai ma ma tsitju Jacob má tíjña na'mihi nk'ie nga j'aihi
Esau xin.

³¹ Ta y'échjan Esau nichine. As'ai j'aikoho na'mihi ko b'i
kitsúhu:

—Tísítjein, na'mi íchí. Chinei chu xi kuasakúhu ntíhi, tu
xi nda chubantjaihiní nginkun Ntiana.

³² As'ai b'a kitsú Isaac:

—¿Yáha ji?

B'i kitsú Esau:

—Ahán xi Esau, ntí tjuhín.

³³ Xí ts'atsé nkjúhún Isaac nga kint'é éin ko b'a kitsú:

—¿Yáha xi kj'uaisena ei? Kj'uaikona chu xi k'uehen.

Kuakjine yje nichine xi kj'uaikona kintehe ni nga kjúái. Ja
nda kuanchjantja nginkun Ntiana. Nd'ai ni, Ntiana
ts'íintjusun nga nda kamat'ain xu'bo.

³⁴ Nk'ie nga kint'é Esau ni xi títsuhu na'mihi, 'yún
kikjintá ba ba ko b'a kitsú:

—Nda ta chubantjainí nginkun Ntiana, na'mi.

³⁵ Tunga b'ihí kitsú Isaac:

—Ja kj'uai k'anachana nda nts'ei. Kuakj'á ts'e én xi
kanéhi, én xi tíhin nga kuinchjantjaihira kai.

³⁶ B'a kitsú Esau:

—Kuihíra nga Jacob 'mihi. Ja ma jo niyá f'á ts'e ni xi an ts'an. Tjun kikj'á ts'e kjuanda xi kanéna nga an xi ntí tjan. Nd'ai kuakjá ts'e én nda xi tjíhin nga chubantjainí kai. Ji, na'mi, ¿a najmi ta tjíhínri én nda xi kama chubantjainí nginkun Ntíaná?

³⁷ As'ai b'i kitsú Isaac:

—Ja kuanchja nga Jacob kama nda ntiahi. Kuatsjaha nga xuta musuhu kama ngayjee xuta xinkjín. Kuats'ian nga s'ehe tuniñu ko binu. Ntina, ¿mí nihi xi ta kama xíhinna nga sakúhi?

³⁸ As'ai Esau b'i kitsúhu na'mihi:

—Ji, na'mi, ¿a tu nkuhú ntíhi xi ma chubantjai nginkun Ntíaná? ¡Na'mi, chubantjainí ko an!
Ko 'yún nkjún kikjintá Esau.

³⁹ As'ai Isaac kinchjako ndo:

“Ante xi má kuinchin kjin kamaha
ante xi tsjá chan xi nda
ko xuñu xi nibáha nk'a ján.

⁴⁰ Kicha kuitjunkikohoni yjohi,
nda musuhu nda nts'ei kamai.
Tunga nk'ie nga s'ehi nga'yún
kama xahin yjohi.”

Jacob ngji t'axhín Esau

⁴¹ Kits'ín unkie Esau Jacob tu ngat'aha ni nga nda kinchjantjai Isaac Jacob. As'ai b'i ts'ín y'énda ajin animaha Esau: “Kui chú nistjin nga kuayá téna. Nk'ie nga kfe nistjin xunni, ts'ink'ién ndo.”

⁴² Kint'é Rebeca én xi kitsú Esau, ntí xi cháha. Kui nga ngji chj'ahara Jacob, ntí xi ndyaha, ko b'i kitsúhu:

—Tits'ín jnenta yjoho chá nts'ei nga b'a títsu nga ts'íink'iehin. ⁴³ Kui b'a maha, ntina, tinú'yá'énní. Tiyuí. T'in Haran, ni'yaha Laban xi chá nts'é. ⁴⁴ Yo tinchin santa nkúhu nga kj'uajen ngáhara kjuastihí chá nts'ei.

⁴⁵ Katj'ajehen kjuakjan xi tjínkoho ji chá nts'ei, ko kats'ín

chaya ni xi kin'eihí. Askahan ngjuai chj'ana ji. Najmi mjena tsa ta kuihi nistjiin ts'in ndyja nga joo ntína.

⁴⁶ B'i kitsú yahā Rebeca Isaac:

—Ja tifehe tak'an tu ngat'aha ni astinchjihin jmi hitita. Tsa Jacob k'úejñako nku takjihin jmi hitita, xi nkúhu jminchjín xi tjíntundainá ei, tsa b'i kama, tu sahá kataya.

28 As'ai Isaac kinchjaha Jacob. Kinchjantjai nga nda kamat'ain ko b'i kitsúhu nga tsatéxumaha: “Najmi tu binchunkoi jminchjín xi tjín Canaan. ² T'in Padan Aram, ni'yaha Betuel xi na'mi cháhí maha. Yo tixankoí nku takjihin nda tsinihi Laban. ³ Ntíaná xi tjihin nga'yún kats'ín nga nda kamat'ain. Katsjáhi nga kas'ehi nkjin nkjún ntje, santaha nga nkjin nkjún xuta naxinantá katuma ntje xi s'ehi. ⁴ Ntíaná kits'ín nga nda kamat'ain Abraham. B'a ta ts'ín kats'ín nga nda kamat'ain ji ko ntje xi s'ehi, tu xi kama ts'ihini nanki xi má titsutjai, nanki xi Ntíaná kitsjáha Abraham.”

⁵ B'a ts'ín kits'ín kji Isaac Jacob. Padan Aram ngji má nga tijná Laban, ntíhi Betuel xi nda arameo. Laban nts'e maha Rebeca, kui xi naaha Jacob ko Esau.

Kui kjuai nga ta tsixan ngáha Esau

⁶ Kikie Esau nk'ie nga Jacob títs'ín kji Isaac Padan Aram tu xi nku takjín yo k'úejñakoho ko kint'é nk'ie nga b'i tí'mihí Jacob nga tinchjantjai nginkun Ntíaná: “Najmi tu binchunkoi jminchjín xi tjín Canaan.” ⁷ Ko ta kikie nga Jacob kint'é'éhen na'mihí ko naaha nga ngji Padan Aram.

⁸ B'a ts'ín kamankjihinra Esau nga najmi sasíhin Isaac jminchjín xi tjín Canaan. ⁹ Kui nga ta ndaha tsa ja tjíntukoho jo jminchjín, as'ai ngjisehe Ismael xi ntíhi Abraham ko y'eñako Maalat xi takjihin Ismael ko nichja maha Nebaiot.

B'i ts'ín tsakú chjihí jyoho Ntíaná Jacob

¹⁰ Tsitju Jacob ntá tixa Beerseba nga ngji Haran.

¹¹ Tschu nku ante. Yo kits'ín kj'a nistjen, at'aha ja kafintjai

ts'íu. Jakj'á nku ndjio ko y'énki nintaku nga kikjajña ndju kui antee.

¹² B'i tsu ni xi kik'ai nchinihi yo. Kama chjihí nku antjío xjó xi síjñasun t'anankiu. Santaha nk'a ján bichú niu. Ntísjehe Ntíaná tìncha nibájenju ko tìncha finjisún antjío xjóo. ¹³ Ntíaná Jehova síjña yo ko b'a títu: “An Jehova, Ntíahá Abraham na'mi cháhi ko Ntíahá Isaac na'mihí. Ji tsaha ko ntje xi s'ehi ante xi má nga kisujñai.

¹⁴ Xi nkú joyaha ndyjo xi tjin t'anankiu, b'a ts'ín nkjin incha kama ntje xi s'ehi, tu nku kama nkjinsúnnú asuntee. Ko ngayjee xuta naxinantá xi tjin asuntee nda kamat'ain ngat'ahi ko ngat'aha ntje xi s'ehi. ¹⁵ An tjenkoho ko kuasehe tu má xi tje'hén ni nga k'úín. Ndyjun nkini kjúaikó ngáhara ei. At'ahá najmi ts'in ngamaha. Ts'intjusan ni xi tixinyaha nga ts'ian.”

¹⁶ Nk'ie nga j'áhá Jacob nchini xi kik'aihi, b'a kitsú: “Kjuaxihí nga Ntíaná Jehova tijná antei, ndaha najmi be kai.” ¹⁷ Kitsankjún ko b'a kitsú: “Tu xi nkjún ts'atihí antei. Ni'yahá ní Ntíaná ko ankjuahá ndjiojmi ján niu.”

¹⁸ Ta jyun ta jyun tsisintjen Jacob, jakj'á ndjio xi y'énki nintaku ko tsasín kixi. As'ai tsaténdzjojnúhu seti. ¹⁹ Betel^a kitsjá j'áihin antee. Luz 'mi nankiu nga tjuhun ni kai.

²⁰ As'ai b'a kitsúhu yjoho Jacob: “An b'a tixian. Tsa Ntíaná tsjénkóna ko kúnna niyá xi tít's'ian ko tsjana ni xi kjíne ko najyun xi ngjua, ²¹ ko tsa nda ts'ín k'óoya ngáhana ni'yahá na'mina, Jehova kama Ntíaná. ²² Ndjio xi kuakasin kixia ei kama ni'yahá Ntíaná. Ngayjee ni xi k'uainí ji xi Ntíaná, ts'in t'axihin nku te tíkjá tjin.”

B'i kama nk'ie nga tsichu Jacob nanki Haran

29 Jacob kits'ín ndjuú niyáha ko tsichu antehe xuta xi tjin má tjuhu ts'íu Canaan. ² Tu yohó kieke nku ntá tixa ko jan stín chutsanká nga tiincha ts'ín kjáíya tiña ntá tixo, at'ahá yo 'bi ntá chu. Tunga nkuhú ndjio

^a 28:19 “Betel” tsuhura “ni'yahá Ntíaná”.

chánkantsú kjijñanehe ts'a ntóo. ³ At'aha b'a ts'ín nkaha já bastuu. Incha ts'ín ñjakú ngayjee chutsankó, as'ai kjexín ndjio kó tsjáha ntá chu, kó nga ja ma, b'échjane ngáha ntá tixo.

⁴ B'i kitsú Jacob nga kingjásjaiyaha jóo:

—¿Má nibáhanu, já xinkjían?

B'a incha kitsú jóo:

—Haran nibáhani.

⁵ B'i kitsú Jacob:

—¿A yo nda xi 'mi Laban, ntíhi Nacor?

B'a incha kitsú ngáha jóo:

—Johon, yai ndo.

⁶ B'i ta kitsú ya Jacob:

—¿A tu b'a nda tíñahá?

B'a kitsú jóo:

—Johon, nda ts'ín tíña. Chasei, á takjihin ndo nibáko chutsankaha yo. Rakel 'mi takjün.

⁷ As'ai b'ihí ta kitsú ngáha Jacob nga kinchja:

—Xatí nkjún nga xinchá 'yún chutsankó. Tu sahá n'e k'iu ntá chu kó tankín n'ekjén ngáhanu.

⁸ Tunga b'ahá kitsú jóo:

—Najmi kama b'a n'ei santa nkúhu nga kamañjakú ngatentee chutsankó kó kuitjuxín ndjio xi kjijñasun ntá tixo. Nk'iehé nga kama k'uaihi ntá chutsankó.

⁹ Ta tínchjakoho jóo Jacob, tu j'aihí Rakel nga j'aiko chutsankaha na'mihi, at'aha maha kuntá chutsanka.

¹⁰ Nk'ie nga kieke Jacob nga nibá Rakel, takjihin Laban xi nda tsinihi maha, nga tjenko chutsankaha Laban, as'ai kikjexín ndjio xi kjijñasuhun ntá tixo kó kitsjáha ntá chutsankaha nda tsinihi.

¹¹ As'ai Jacob kikjexu'ba tsaha Rakel nga kikjaniñaha kó tu xí kikjintá tsjohó. ¹² Kitsúyaha Rakel nga naha maha Rebeca kó nga tsini títsuhu Laban. As'ai tsangatsanka Rakel nga ngji tsúyaha na'mihi.

¹³ Nk'ie nga kint'é Laban nk'ie nga Jacob niu xi ntíhi na nichja maha, tsangatsanka nga ngji ts'ín kjáihin Jacob. Kitsúbakjá, kikjexu'ba tsaha nga kikjaniñaha kó ngjiko

ni'yaha. As'ai Jacob kitsúyaha Laban ngayjee ni xi kamat'ain.

¹⁴ As'ai b'i kitsú Laban:

—Kjuaxi nga ji xi ta kich'ai jnína.

B'i kama nk'ie nga Jacob ts'anki Rakel

Nku sá kamahá Jacob nga y'ejña yo. ¹⁵ As'ai b'a kitsú Laban nga kinchjako:

—¿A tu ngat'ahá nga xinkjín mahana ji, a kui nga tu n'exáko kjuandahani? T'inyani nkú tjín mjehi nga k'uechjíhi.

¹⁶ Tunga johó maha astinchjín xunkú xi tjíntuhu Laban. Lea 'mi xi chóo ko Rakel 'mi xi ndyjaha. ¹⁷ Lea tsjo ts'ín tíincha tunkun, tunga máha Rakel, tu xí tsjohó tjín.

¹⁸ Jacob kits'ín mje Rakel, kui nga b'i kitsúhu:

—Yatu nú ts'inxántjaihina Rakel, takjín xi ndyjaha.

¹⁹ B'a kitsú Laban nga kinchja:

—Tu saha nda tjín tsa ji tsjaha takjín. Najmi xuta xi kj'ai tsjaha. N'exákoní ma.

²⁰ B'a ts'ín Jacob kits'ínxántjaihi Rakel yatu nú tjíhin. Tu chubahá nistjin kamahá b'a tjín núu, at'ahá mje nkjúhun Rakel.

²¹ Nk'ie nga j'a nú xi yatuu, Jacob b'a kitsúhu Laban:

—Ja jet'a nistjin xi y'endáko. Kjuainí takjín xi kama chjuúnna.

²² As'ai kits'ín kint'é Laban xuta xi tjíntut'á tiñaha. Ts'asje s'í kjuabixoon. ²³ Tunga ni xi kamahá nga ja kama jyuun, tu Leahá ngjikoho Laban Jacob. As'ai Jacob kikjajñako Lea. ²⁴ Ko Laban tu kitsjáhara Lea na musu xi 'mi Zilpa, tu xi ts'íinxát'ahara.

²⁵ Nk'ie nga kama ndyjuun, kkie Jacob nga Lea xi kafajñako ko kits'ín nisihira Laban nga b'i kitsúhu:

—¿Nkú tsuhura ni xi kan'ekoní? ¿A najmi ngat'ahá ní Rakel kits'inxát'ahara? ¿Á kach'anachahani?

²⁶ As'ai b'a kitsú Laban:

—Najmi b'a ts'ín nkaní ei, tsa tjun takjín xi kjintú k'uai nga na nichja xi chá. ²⁷ N'e ndjuúkoí Lea tuntjái kjuabixahan. Askahan k'uaihi Rakel. Yatu nú n'exát'a saní.

²⁸ B'a kits'ín Jacob. Kits'ín kje tuntjái kjuabixahan Lea. As'ai Laban kitsjáha Rakel xi ntíhi ma, tu xi k'úejñakoho

Jacob. ²⁹ Laban ta kitsjáha Raket na musu xi 'mi Bilja, tu xi ts'íinxát'ahara. ³⁰ Jacob ta y'ejñako Raket ko 'yún kits'ín mje sa nga Lea. B'a ts'ín kits'ínxát'ahara Laban yatu nú sa.

Kui ntí xi kis'ekoho Jacob Lea

³¹ Kikie Ntíaná Jehova nga Jacob najmi nda ts'ínsihin Lea ko kitsáha Lea ntí. Tunga máha Raket, ntí. ³² Kik'a ntí Lea. Nku ntí x'ín kitsihin. Kitsjá j'áfihin nga Ruben^a k'úín, at'aha b'a kitsú: “Ntíaná Jehova kikie kjuanusinna. Nd'ai ja ts'ín mjeheha x'inna.”

³³ Ta kik'a ngáha ntí Lea. Nku ntí x'ín kitsihin. As'ai b'a kitsú: “Tu ngat'aha ni nga kint'é Ntíaná Jehova nga najmi nda ts'ín n'esinna, kui nga ta kuatsjá ngáhana ntí xu'bi.” Simeon^b kitsjá j'áfihin ntíu.

³⁴ Ta kik'a ngáha ntí Lea. Nku ntí x'ín kitsihin. As'ai b'a kitsú: “Nd'ai nkuhú ja kamaka x'inna, at'aha ja ma jan ntí tsjaha.” Kui nga Levi^c kitsjá j'áfihinra ntíu.

³⁵ Kik'a sa kj'ai ntí Lea. Nku ntí x'ín kitsihin. As'ai b'a kitsú: “Ts'intsoñjaha Ntíaná Jehova nd'ai.” Kui nga Juda^d kitsjá j'áfihinra ntíu. Yo jet'ahara nga najmi ta kis'ehera ntí.

Kui ntí xi kis'ekoho Jacob Bilja

30 Nk'ie nga kama chubayaha Raket nga najmi ma s'ejñaha ntíhi Jacob, kama xin k'uhun na nichja ko b'i kitsúhu Jacob:

—N'endaní ntí. Tsa najmi kama s'ejñana ntí, kuayá.

² Tunga kits'ín kjangohó Jacob Raket ko b'i kitsúhú:

—¿A Ntíanáhá an? Kui kít'sín nga najmi tich'ai ntí.

³ As'ai b'a kitsú Raket:

—Ei tíjña na musuna Bilja. Sújñakoi. K'úna kat'éncu ntí xi s'ehe. B'a ts'ín s'eheha ntí.

^a 29:32 “Ruben” tsuhura “Á ei. Nku ntí x'in”.

^b 29:33 “Simeon” tsuhura “xi basínju”.

^c 29:34 “Levi” tsuhura “nkuhú mako”.

^d 29:35 “Juda” tsuhura “n'e tsjo”.

⁴ B'a ts'ín Rakel kitsjáha nā musuḥu xi 'mi Bilja tu xi s'ehera ntí. Kui nga Jacob kikjajñakoḥo Bilja. ⁵ Nku ntí x'in kik'a Bilja. Ntíhi Jacob kitsihin. ⁶ B'a kitsú Rakel nga kinchja: “Kuats'ínna kjuā Ntíaná kō tā kuakasínñjuḥu ntāna. Kuatsjána nku ntí.” Kui nga Dan^a kitsjá j'áíhinra ntíu.

⁷ Tā kik'a ngáha nku ntí x'in Bilja xi nā musuḥu Rakel. Ntí xi ma johō Jacob kitsihin. ⁸ B'a kitsú sa Rakel: “Yún ndjá kjuachán xi tjánkōna takjín nichja, tūnga jahá kuats'in nganāha.” Kui nga Neftali^b kitsjá j'áíhinra ntíu.

Kui ntí xi kis'ekohō Jacob Zilpa

⁹ Nk'ie nga kama chubayahā Lea nga najmi tā kama kik'aha ntí, as'ai ngjiko Zilpa xi nā musuḥu. Kitsjáha Jacob tu xi s'ehera ntí. ¹⁰ Nku ntí x'in kik'a Zilpa xi nā musuḥu Lea. Ntíhi Jacob kitsihin. ¹¹ B'a kitsú Lea nga kinchja: “Á b'a ndaha nistjinna.” Kui nga Gad^c kitsjá j'áíhinra ntíu.

¹² Askahan Zilpa xi nā musuḥu Lea tā kik'a ngáharā kj'ai ntí x'in. Ntí xi ma johō Jacob kitsihin. ¹³ B'a kitsú Lea nga kinchja: “Tsjo tjinna. Jmichjūn b'a kuitsū nga tjinna kjuatsjo.” Kui nga Aser^d kitsjá j'áíhinra ntíu.

Kui ntí xi tā kis'ekohó ngáharā Jacob Lea

¹⁴ Nku niyá nk'ie nga nistjin chahān tuniñu, Ruben kisakúhu tu xi 'mi mandragora ajin ntje. J'aikohō Lea xi nāha maha. As'ai Rakel b'a kitsúhu Lea:

—K'uainí ichí tu mandragora xi ts'e ntíhi.

¹⁵ As'ai b'a kitsú Lea:

—¿A najmi kjehé b'atiuhu ni xi kin'ei nga kichju'ání x'inna? ¿Á tā mje ngáhari chjú'ahaní tu mandragora xi ts'e ntína?

^a 30:6 “Dan” tsuhura “ts'ín kjuā”.

^b 30:8 “Naftali” tsuhura “kjuachánna”.

^c 30:11 “Gad” tsuhura “nda nistjinna”.

^d 30:13 “Aser” tsuhura “kjuatsjo”.

B'a kitsú Rakel:

—Tsa k'u^uainí tuu, kjúájñakohi Jacob nistjen xu'bi nga joyaha tu mandragora xi ts'e ntíhi.

¹⁶ Nk'ie nga ja ngxuun, nga j'aihi jñá Jacob ngjikj'á niyáha Lea ko b'a kitsúhu:

—Nd'ai súnakóní, at'aha tu mandragora xi ts'e ntína kab'asint'áhara.

As'ai Jacob kikajñako Lea kui nistjen. ¹⁷ Ntíaná kits'insihin Lea ko kik'a nku ntí x'in. Ntí xi ma uhun Jacob kitsihin. ¹⁸ B'a kitsú Lea nga kinchja: “Ntíaná kuatsjá nga joyana chjína, tu ngat'aha nga kitsjaha na musuna x'inna.” Kui nga Isacar^a kitsjá j'áihira ntíu.

¹⁹ Askahan Lea ta kik'a ngáha nku ntí x'in. Ntí xi ma juhun Jacob kitsihin. ²⁰ B'a kitsú Lea nga kinchja: “Chánka ni xi kuatsjana Ntíaná. Nd'ai ja ts'ín kjánna x'inna, at'aha ja ma jun ntí tsjaha.” Kui nga Zabulon^b kitsjá j'áihira ntíu.

²¹ Askahan Lea kitsihin nku takjín. Dina kitsjá j'áihin takjín.

Kui ntí xi kis'ejñakoho Jacob Rakel

²² Ntíaná tsasehe Rakel ko kits'insihin. Kitsjá antehé nga s'ehé ntí. ²³ Kik'a ntí Rakel ko kitsihin nku ntí x'in. B'i kitsú nga kinchja: “Ntíaná kuakjexinna kjuasubana.” ²⁴ Kuse^c kitsjá j'áihin ntíu ko b'i kitsú: “Katsjana Ntíaná Jehova kj'ai sa ntí x'in.”

B'i ts'in j'áchjí Jacob xáha

²⁵ Askahan nga ja kik'a Rakel Kuse, Jacob b'ikitsúhu Laban:

—Tjen antení nga kfin ngáhana nankina. ²⁶ N'e kjasenní ntína ko jminchjína xi ngat'aha kits'inxákhora. Tjen antení nga kfán. At'aha yaní xi nkú ts'in kits'inxát'aha.

^a 30:18 “Isacar” tsuhura “tsjá nga joya ngáha”.

^b 30:20 “Zabulon” tsuhura “tu tsjáhá”.

^c 30:24 “Kuse” tsuhura “tsjá sa”.

²⁷ As'ai b'a kitsú Laban:

—N'e'yún tak'unní. Tinchuhun sahani ei. Ja kamankjinna nga tū ngat'ahi Ntíaná Jehova kits'ín nga nda kamat'an. ²⁸ N'exání. T'inyaní nkú tjín mjehi nga n'e nganai. K'uechjíhi.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jacob:

—Yaní xi nkú ts'ín kits'inxát'aha kō xi nkú ts'ín tsasehe chūhi. ³⁰ At'aha chubahá chū xi tǰhin nk'ie nga najmi kje fáq. Nd'ai ni ma ja tū xí nkjihín incha maha. Ntíaná Jehova kits'ín nga nda kamat'ain tū ngat'aha nga kixubáya tū mí xáha ni xi kits'ian. Ndaqí ni ma, ¿nkj'é kama ts'inxáhana kuantana?

³¹ As'ai b'i kitsú Laban:

—¿Nkú tjín mjehi nga k'uechjíhi?

B'a kitsú Jacob:

—Najmi tū b'echjíní. Tsa n'eyui ni xi xíhin, kuase ngáhara chutsankahi. ³² Nd'ai kj'uaján ngayjee chutsanka xi tǰhin. Ts'in t'axían ngayjee chutsanka xi jma, xi jmat'a kō xi ntunt'iaha. Ngayjee chutentsu xi jmat'a kō xi ntunt'ia, kui chū xi t'echj'koní. ³³ Ndyjun nkiní chai nga kixi kits'inkoho, nk'ie nga kj'úáiseihí ni xi kits'in ngana. “Ndyé kin'ení” t'inní tsa chai nku chutentsu xi najmi ntunt'iaha kō tsa nku xi najmi jmat'aha kō tsa nku chutsanka xi najmi jma.

³⁴ As'ai b'a kitsú Laban:

—Nda tjín. Ts'inkjáfhin ni xi tǰbixín.

³⁵ Tq kuihi nǰstjiun Laban kits'ín t'axín ngayjee chutentsu xi jmat'aha kō xi ntunt'iaha, ngayjee chutentsu chjuún xi jmat'aha, xi ntunt'iaha kō xi tabat'aha, kō ngayjee chutsanka xi jma. Kui xi kits'ín kjas'en aya ntsja jáhá.

³⁶ As'ai ngjiko kjin t'axíhin Jacob ngayjee chū xu'bi. Jan nǰstjin kits'ín niyá má ngjiko kjin chū. Máha Jacob tū nkú kikonntáhá chū xi k'oó.

³⁷ As'ai tsate Jacob tjia xkjúéhen yá alamo, yá abeyano kō yá tuxkate. Tsitjájnu yóó. B'a ts'ín kama chjhi má tabaha yóó. ³⁸ Má nga incha 'bi ntá chū, yó kíkántujín yá

xi tsitjájnu. At'aha nk'ie nga incha f'uai k'i ntá chu, nk'ie nga incha bixanko xinkjín.

³⁹ B'a ts'ín incha b'aha ntí chu má nga kjinntu yóo ko tukjáha ntí ntunt'ia, xi jmat'aha ko xi k'já xinká séhen chu. ⁴⁰ Y'éntu t'axín yje Jacob chu xu'bo. Chu ntunt'ia ko xi jma xi tsitjújhin chuhu Laban, kui xi tsinchájihin chu xi ts'e. Jacob xin tsinchá chuhu Laban ko xin tsinchá xi ts'e.

⁴¹ Xki nga ja mjehe incha kuxanko xinkjín chu xi 'yún iu, fántu Jacob yá xi tsitjájnu ante má nga incha f'uai k'i ntá chu. B'a ts'ín má nga kjintu yóo incha bixankoho xinkjín.

⁴² Tunga nk'ie nga f'uai chu xi 'me, najmi fántu yóo. B'a ts'ín chu xi 'me kama ts'ehe Laban ko chu xi 'yún iu kama ts'ehe Jacob. ⁴³ Tu xí kama nchináhá Jacob. Kis'e nkjúhun chutsanka, jminchjín musu, já musu, chu camello ko búrrú.

B'i ts'ín y'énda Jacob nga ngjuai t'axihin Laban

31 Kint'é Jacob nga b'a t'íncha tsu jáha Laban:

“Jacob ja tsakj'á ngayjee ni xi ts'e téná. Ni xi ts'e téná kits'ín nchináhá.” ² Ta kieke ya Jacob xi nkú 'be ankjín Laban, nga najmi ta nda mahara nga basehe Jacob xi nkúhu nk'ie.

³ As'ai Nt'ianá Jehova b'a kitsúhu Jacob: “T'in ngáhani nankihi xi cháhi, má nga tjintu xuta xinki, ko an tsjénkoho.”

⁴ Kui nga kits'ín kjihi Jacob xi ngji nchjaha Rakel ko Lea, tu xi incha ngjuai tjennkihira má tsú'bako chutsankaha.

⁵ As'ai b'a kitsúhu jminchíun:

—Be nga najmi ta b'a ts'ín basehena ng'minuu xi nkúhu nk'ie, tunga Nt'iaha ní téná tjenkona. ⁶ Yo xi nkú ts'ín ndjá títs'inxát'aha ng'minuu. ⁷ Ko máha ng'minuu, b'angchana ko ja ma te niyá ts'ín k'óntjaiya xi nkú tjín b'échjína. Tunga Nt'ianáhá najmi títsj'á ntehe tsa kuitju kixiko ni xi títs'ín. ⁸ Nk'ie b'a kitsúna: “Chu xi ntunt'io k'uechj'íko hora xáhi”, as'ai ngayjee chutsanko kis'ehe ntí ntunt'ia. Ko nk'ie nga b'a kitsúna: “K'uechj'íko hora xáhi chu xi niyá tjihin”, as'ai ngayjee chutsanko kis'ehe ntí xi tjihin niyá. ⁹ B'a

kits'ín Ntìanà nga kikje'áha chū xi tǎhín na'minuu. An kitsjána.

¹⁰ 'Nk'ie nga tǎncha batént'ai chū, kik'ai nchinina. Kikie nga nijná ján nga chutentsu x'in xi tǎncha bixanko chutentsu tǎhín niyá ko jmat'a ko ntunt'ia. ¹¹ Ko ajihín nchinij, b'a kitsúna ntítsjehe Ntìanà: “Jacob.” As'ai b'a kixihín: “Á an ei.” ¹² As'ai b'a kitsúna ntítsjee: “Chaseihi, ngatentee chū x'in xi tǎncha bixanko chū chjuúun tǎhín niyá ko jmat'a ko ntunt'ia, at'aha tíbe ngayjee ni xi títs'ínkóhi Laban. ¹³ An Ntía xi kama chjihi Betel, má xi tǎhen tsatendzjojnúhi seti ndjio ko kik'aini éhin. Tísítjein nd'ai. Titjui nankij. T'in ngáhani nanki xi má nga kitsin.”

¹⁴ As'ai b'a incha kitsú Rakel ko Lea:

—¿A tǎhín sani ni ni'yaha na'mini? ¹⁵ ¿A najmi b'ahá ts'ín baseni xi nkúhu jminchjín t'axín? Tsatéñani ko kits'ín kje toon xi kik'aihi ngat'aha xá xi kin'ei. ¹⁶ Ngayjee kjuanchiná xi Ntìanà kikje'áha na'mini, jihín ts'ajin niu ko ntíni ts'e. Nd'aihi ni ma, n'etjusuin ngayjee ni xi kitsúhi Ntìanà.

B'i ts'ín tsankaha Jacob Laban

¹⁷ As'ai y'énda yjoho Jacob. Kits'ín k'ésun chū camello ntíhi ko jminchjín. ¹⁸ Tsinchá niyá ngayjee chū xi tǎhín

ko ngayjē ni xi kisakúhú. Tsitjuko chu xi tsijnehe Padan Aram, tu xi ngjuai ngáha Canaan nga ngjuaisehe Isaac xi na'mihi maha.

¹⁹ Tunga chutsankahq ní Laban ngji kj'ájnuhu kui chubo. As'ai Raket jakj'á ndyjé ntia xi tjintuhu na'mihi. ²⁰ Ko Jacob najmi kitsúyahq Laban, nda arameo, nk'ie nga tbanka. B'a ts'in kitsutonkoho. ²¹ Tsankako ngayjē ni xi tjíhín. J'atikjá ntáje Euftrate ko ngji asunntu tjenki xi tjín Galaad.

B'i kama nga tsichu tjennki Laban Jacob

²² Nistjin xi ma jahan kik'inyahq Laban nga tsanka Jacob. ²³ As'ai ngjiko xuta xinkjín. Incha ngji tjennki Jacob. Nistjin xi ma yatuhu asunntu tjenki Galaad incha tsichu tjennki ndo. ²⁴ Tunga kui nistjen nga nijná ján Ntiana kinchjakoho Laban, nda arameo. B'i kitsúhú: “Chúhin yjohi. Najmi tu kjan chubakoi Jacob.”

²⁵ As'ai asunntu tjenki Galaad tsichu tjennki Laban Jacob, má xi tjeheh kikjesinntjen ni'ya najyun tehe Jacob. Yo ta kikjesinntjen ni'ya najyun tehe Laban ko xuta xinkjín.

²⁶ As'ai b'a kitsúhu Laban Jacob:

—¿Á b'a kin'eheni? ¿Á kinutonkohoni? Tsich'osjei kjuayún istinchjínna. ²⁷ ¿Á tsitju 'máhani nga kinutonkoní? Tsa kik'inyaní, s'íra ts'asjéhe nga tsasin niyáha kai. Tjabq ko najní arpa ra jane tsa kai. ²⁸ Ta ndaha najmi kik'ai ntení nga kikjexu'ba ntí ntíntina ko istinchjínna. ¿Á b'a nchini kin'eheni!

²⁹ 'Kama ts'in unnuu, tunga Ntiahq ní na'mihi kanchjakona nkui jyún. B'a katsúna: “Chúhin yjohi, najmi tu kjan chubakoi Jacob.” ³⁰ Ja tí'mi at'aha 'yún mjehi nga k'oóya ngáhani ni'yahq na'mihi, tunga ¿á incha nibako ndyjéheni ntiana?

³¹ As'ai b'i kitsúhu Jacob Laban:

—Kitsankjan, nda. Nku tsa kjé'a kjuayúhúnná istinchjín, kixian. ³² Ngat'a ts'e ntiahi, kat'en xi chat'ain

nga nibako. Nginkun já xinkíá t'inyaní mí nihi xi tjíntu eí xi ji ts'í. T'inkoi.

Tunga Jacob najmi be tsa Rakel nibako ndyjé ntio.

³³ As'ai jas'en Laban ni'ya najyun tehe Jacob, ko xi ts'e Lea, ko xi ts'e nga joo jminchjín musu, tunga najmi chumi ni xi kisakúhúra. Tsitju aya ni'ya najyun tehe Lea nga jas'en xi ts'e Rakel. ³⁴ Tunga jahá kabakj'á Rakel ntio. Kinte xilehe chu camello y'éntunkí. Kui nga y'ejñasuhun niu. Tsangisjai Laban niu aya ni'ya najyun tee, tunga najmi kisakúhúra.

³⁵ As'ai b'a kitsúhu no na'mihi:

—Ji, na'mi, najmi tu ma kjahin. Najmi ma básinjña kixia. Ni xi maha jminchjín títana.

Jehe Laban nga tsangisjai ntio, tunga najmi kisakúra.

³⁶ As'ai kama kjahan Jacob. Kinchjatiko Laban nga b'í kitsúhú:

—¿Mí nihi xi najmi ma n'e kits'ian? ¿Má ni ngatitsunna nga ni xi nkjún títahari nga kajúái tjennkihini? ³⁷ Ja kuachasejihin ngayjee ni xi tjínna. ¿Má ni nihi ni? T'entui eí nginkun já xinkí ko nginkun já xinkj'án, tu xi kui incha ts'íhinná kjuu.

³⁸ Kan nú kamana nga kits'inxát'aha. Ndaha ichí najmi tsixuntu ntíhi chutsankahi ko chutentsuhi, ko ndaha nku chutsankahi najmi kikjine. ³⁹ Ndaha nku nistjin najmi

jáikoho chu xi kits'ínk'iehen chu kjan xi tjín ngi jñóo. An y'echjía niu. Chu xi ndyja nga nistjiun ko nga jyuun, an kichj'achjíní. ⁴⁰ Nga nistiun baya sje ko nga jyuun baya nch'án santaha xí fihí nijñána.

⁴¹ 'B'a ts'ín tsátejña kan nú ni'yahi. Teñju nú kits'inxát'ahara nga joo istinchjínin ko jun nú chu xi tjíhin. Te niyá kin'e k'óntjaiyai chjí xi kik'inní nga k'úéchjíní.

⁴² Tsa najmi tjñakona Ntiqha na'mi chána Abraham xi ta benkjún na'mina Isaac, behe k'an nga tu tjen jehén ntsa nga tín'e kjíní nd'ai kai. Tunga kikiehé Ntjáná kjuanusinna ko xá xi kits'ian. Kui nga nkui ndjá kanchjakohori.

B'i ts'ín incha kinchjanjímí Jacob ko Laban

⁴³ As'ai b'a kitsú Laban nga kinchja:

—Jmichjiun an ts'an. Ntíhi an ts'an. Chutsanko an ts'an. Ngayjee ni xi tjín ei an ts'an. ¿Mí nihi xi kamana ts'ihín istinchjínna ko ntí xi tjíhín? ⁴⁴ Kui nga k'úéndakohoná xinkíá ei ko kas'ejñaha nku ni xi kuakú chjiná ni xi k'úendaá.

⁴⁵ As'ai jakj'á nku ndjio Jacob ko tsasínjña kixi. ⁴⁶ B'a kitsú yaha xuta xinkjín:

—iT'entukú ndjio!

As'ai incha y'éntukú ndjio. Nku ntuhú incha kits'ín ko incha kikjine nichine má kamañjakú ndjio. ⁴⁷ Laban kitsjá j'áíhín nga Jegar Sahaduta k'úín ko Jacob kitsjá j'áíhín nga Galaad k'úín.^a

⁴⁸ As'ai b'a kitsú Laban:

—Ndjio xi tjíntukú ei, kui xi t'íbakú chjiná ni xi t'íb'endaá.

Kui nga Galaad kik'ihín. ⁴⁹ Ko Mizpa^b ta kik'in ya, at'aha b'a kitsú Laban:

—Kakunntá Ntjáná Jehova ni xi kuak'iendaá nk'ie nga kuankín t'axíhín xinkíá. ⁵⁰ Tsa najmi nda chaseihi istinchjínna ko tsa kj'ái jminchjín kuinchunkoi, ta ndaha

^a 31:47 “Jegar Sahaduta” nk'ie nga én arameo ko “Galaad” nk'ie nga én hebreo nga joo tsuhura “Ni xi kis'entukú xi kama testiyu”.

^b 31:49 “Mizpa” tsuhura “Ntjáná t'kunntá”.

tsa najmi tjín xi tíkunnáná, tunga Ntíaná kikjihín kate ko kats'inná kjuá.

⁵¹ B'ahá tá kitsú ngáha Laban:

—Chaseihí ndjio xi tjíntukú eí ko ndjio xi síjña kixi.

⁵² Ndjio xi tjíntukú eí ko ndjio xi síjña kixi katakú chjiná, tsa ji ko tsa an kuitjá tikjáaá niyá xu'bí nk'ie nga n'e unkieé xinkjá. ⁵³ Kats'inná kjuá Ntiahá Abraham ko Ntiahá Nacor, Ntiahá na'mihí nga joo jóo.

As'ai Ntía xi kikienkjún Isaac kits'in kie Jacob nga ts'íintjusun éen. ⁵⁴ Kits'ínk'ien chu nga kitsjáha chje Ntíaná asuntu tjenki xu'bo ko kinchjáha xuta xinkjín nga incha kjine nichinee. Nk'ie nga incha kikjine nichinee, kits'in kj'a nistjen yo asuntu tjenki.

⁵⁵ Nistjin xi ma ndyjuun tá jyun tá jyun tsisitjen Laban, kikjexu'ba ntíhi istinchjín ko istinchjín ko nda kinchjantjai nginkun Ntíaná. As'ai kik'óya ngáha nankihi.

B'i kits'in Jacob nga y'énda yjoho nga ngjuáisehe Esau

32 Jacob tu nku kits'in ndjuhú niyáha ko k'ua ntítsjehe Ntíaná incha tsakú chjihí yjoho. ² As'ai b'a kitsú Jacob nga kieke ntítsjee: “Eí tjíntu já juhun Ntíaná.” Kui nga Mahanaim^a y'ét'ahara antee.

³ Askahan Jacob kits'in kji já musuhu tu xi ngjuáise títjuhunra Esau xi nda nts'e maha. Seir ngji jóo, ante xi tijnajihin nankihi xuta Edom. ⁴ B'i tsu én xi kits'in k'at'a jóo: “B'a t'ihun nda ntiana Esau: ‘B'i títu nda musuhi Jacob: Ni'yaha Laban tsátejña b'i tjín nistjiun. ⁵ Tjínna turu, búrrú, chutsanka, já musu ko jminchjín musu. Tít'in kjíhi éin, nda ntiana, tu xi n'e'yún tak'uhunní.’ ”

⁶ Nk'ie nga incha kik'óya ngáha já xi kits'in kji títjun Jacob, b'a incha kitsú:

—Kj'úáiseheri nda nts'ei Esau. Kui kikjin nibá kj'á niyáhi. Nju unchan já tá nibáko.

^a 32:2 “Mahanaim” tsuhura “jo maha ante má tjíntu já juun”.

⁷ Nk'ie nga kint'é éen Jacob, tu ni xí kitsankjúhún ko kis'entahara. As'ai tsakjánya xuta xi tjenkoḥo ko chutsanko, turu ko chu camello. ⁸ At'aha b'i ts'in kits'in nkjink'un: “Tsa kj'uaí kjánkona ndo, xi tjun sakúhu kjaángo, tunga kamahá kuanka xi ngisoo.”

⁹ As'ai b'a kitsú Jacob nga kits'in ora: “Ji, Jehova, xi Ntiqha Abraham xi na'mi chána maha ko Ntiqha Isaac xi na'mina maha, ji b'a kik'inni: ‘T'in ngáhani nankihi má nga tjintu xuta xinki. Nda ts'inkoḥo.’” ¹⁰ Najmi an tsuhuna ngayjee kjuanda xi kik'aini ko xi nkú ts'in tín'etjusuin én xi kik'inni nga an xi nda musuhi. At'aha nk'ie nga ja tikjá kui ntájei Jordan, tu yánisena y'aná, tunga nd'ai santaha jo kabakjanya xutana ko ni xi tjinna. ¹¹ Chjúxin t'axinni nginkun kjuachánkaha nda nts'é Esau. Tsankjan tsa kj'uaí ts'íink'ienni an, ntí istiu ko naha. ¹² B'a tsixinni nga nda n'ekoni ko nga ntje xi s'ena nkjin kama xi nkú joyaha tsumí xi tjin andai ntáchak'uun, xi najmi ma s'exki at'aha nkjin maha.”

¹³ Yo kits'in kj'a nistjen ko j'ájin ni xi tjihin, tu xi tsjáhara Esau. ¹⁴ Kui nii xi j'ájin: jo unchan chutentsu chjuún ko kan xi x'ihin, jo unchan chutsanka chjuún ko kan xi x'ihin, ¹⁵ katé chu camello xi as'ai y'éhé ntí y'a 'yúhún ko ntíhi, yachán baka ko te turu, kan búrrú chjuún ko te xi x'ihin.

¹⁶ As'ai b'i kitsúhu já musu nga kits'in kjas'eheh chu ko nga kits'in k'a xinkjin nga nkúnkú tákjá:

—Tsjén tíjtunnú. Kjint'á kjint'á katumanuu xinkiu nga kuankíkoḥo chu.

¹⁷ B'i kitsúhu nda musu xi tjun kits'in kji:

—Nk'ie nga satékjái nda nts'é Esau ko b'a kuitsuhi: “¿Yá xi nda ntiqhi? ¿Má xi tjeheh tí'mi? ¿Yá xi ts'e chu xi tjenkoí?” ¹⁸ b'i t'ihin: “Nda musuhi Jacob tu kuats'in nibáhári nii, nda ntiq Esau. Kui xi ta nibá tjennkini yo.”

¹⁹ B'ahá ta kitsú ngáhara nda musu xi ma johoh, ko xi ma jahan, ko ngayjee já musu xi tjenko chu:

—Nk'ie nga satékjó Esau, b'a ta tixiún. ²⁰ B'a t'in yohoo: “Nda musuhi Jacob ta nibá tjennkini yo”.

At'ahá b'ì ts'ín kits'ín nkjink'un Jacob: “Ni xi títs'in kji tíjtjuhun ts'íin jnenta kjuakjahan. Askahan kuichúk'uhun. Tsa tu ahá ni nda ts'ín ts'íin kjáinna.”

²¹ B'a ts'ín ngji tíjtjun ni xi n'e kjas'ehen nda nts'e. Ko máha kui, kits'ín kj'a nistjen ante xi má nga y'enda.

B'ì kama nk'ie nga tsixkjanko Jacob

²² Ta kuihi nistjen xu'bo tsisitjen Jacob ko y'ékú nga joo jminchjín, nga joo jminchjín musuhu ko ntíhi xi tenku maha nga incha j'a tikjá ntáje Jabok. ²³ Y'ékú xuto ko kits'ín k'a tikjá ntóo ko ngayjee ni xi tjín.

²⁴ B'a ts'ín y'ejña subaha Jacob, ko nku nda kikjánkoho santa nkúhu nga kama seen.

²⁵ Nk'ie nga tíbe ndo nga najmi kama ts'íin nganaha Jacob, y'éhe má tjíkjo ninta ndayáha. Yo tsitjutúhu Jacob nga tíkjánko ndo.

²⁶ *As'ai b'i kitsú ndo:*

—Tinkfénní, at'ahq ja t́masen.

B'a kitsú Jacob:

—Tsa najmi nda chubanení, najmi kuinkfehen.

²⁷ —¿Nkú 'mihi? —kitsú ndo.

—Jacob 'mina —kitsú Jacob.

²⁸ *As'ai b'a kitsú ndo:*

—Ja najmi ta Jacob k'úfhinri. Israel^a k'úín ngáhari nd'ai. At'ahq kuakixkjan_{koj} Ntíaná k_o xuta asunntej. Kuan'e nganaihi.

²⁹ *B'i ta kitsú ya Jacob:*

—Ji ya t'inyaní, ¿nkú 'mihi?

B'a kitsú ndo:

—¿Á j'áínnq t́chasjaiyahaní?

Yo nda kinchjane ndo Jacob. ³⁰ Jacob kitsjá j'áíhín ante xu'bo nga Peniel^b k'úín, at'ahq b'a kitsú: “Kuakie kikjian Ntíaná, tunga tu yje tíjña t́k'unná.”

³¹ Ja t́bitju ts'íu nk'ie nga j'a Jacob Peniel. Nímat'aha tífi nga t́ts'ín niyá. ³² Kui nga santaha nístjin nd'ai najmi incha kjinehe ntjehe Israel yjo ndayáha chu, at'ahq yo y'éhe ndo Jacob.

Jacob k_o Esau b'i ts'ín incha kinchjako nda ngáha xinkjín

33

Nk'ie nga kíkíe Jacob nga ñju unchan já nibáko Esau, tsakjányaha ntíhí Lea k_o Rakel k_o nga joo jminchjín musu. ² Tsinchá t́tjun jmichín musu k_o ntíhí, as'ai tsasínjña Lea k_o ntíhí, askahan tsasínjña Rakel k_o Kuse. ³ J'a t́tjun Jacob k_o kinte ts'asje yjoh_o nga yatu niyá t́jhin nga kingjénsten ankjín t'anankiu santa nkúhu nga tsichuk'ún tíñahq nda nts'e.

⁴ Tunga máha Esau, tsangatsanka nga j'aisehe Jacob, kitsúbakjá, k_o kikjexu'ba tsahq. Nga joo incha kikjintá.

^a 32:28 “Jacob” tshurá “xi bakj'á tjenkí tsuku” k_o ta ya “xi b'anacha”. “Israel” tshurá “xi kjánko Ntíaná”.

^b 32:30 “Peniel” tshurá “ankjín Ntíaná”.

⁵ As'ai tsase Esau, kieke jminchjún kō ntí xiú kō b'i kitsú:
—¿Yá xutaha xu'bi?

B'a kitsú Jacob:

—Kui ntí xi Ntiáná kitsjáha nda musuhi.

⁶ As'ai incha j'ai tiña jminchjín musu kō ntíhí. Kinte incha ts'asje yjohō nga kingjénsten ankjín santaha t'anankiu. ⁷ J'ai Lea kō ntíhí kō b'a tā incha kits'ín. Askahan j'ai Kuse kō Raket kō b'a tā incha kits'ín ya.

⁸ As'ai kingjásjaiya Esau:

—¿Mí xáha chu xi b'a nkjún ts'ín nkjin kisatéjña?

B'i kitsú Jacob:

—Tū xi n'e'yún tak'uhunní.

⁹ B'a kitsú Esau:

—Najmi nda nts'e chína. Tā nkjin nkjún maha xi tjínna. Chjúbé sahani nihi.

¹⁰ Tunga b'ahá kitsú Jacob:

—Najmi. Tsa kjuaxi tsa tín'e'yún tak'unní, n'e kjáín saharí ni xi títsjaha. At'ahā nga kuakiehe, xi nkú joyaha tsa Ntiáná kikjin kuakie, at'ahā nda ts'ín kuan'e kjáínní.

¹¹ Nku kjuanda, n'e kjáín saharí ni xi kjúáikōho. At'ahā Ntiáná kitsjána kjuanchiná. Tjín yjena ni.

Tū nku b'a kitsúhú Jacob. 'As'ai Esau tū chahán kits'ín kjáíhín niu. ¹² Askahan b'a kitsú:

—Tjián ni ma. An tsjén tíjuhun.

¹³ As'ai b'a kitsú Jacob:

—Ji, nda ntiana, yai nga ndyja saha já ntí xiú kō nga tjínna chutsankā kō turu xi tjíhín ntí. Tsa n'e kjentahā chu, nkuhú nstjin incha kuayá yje chutsankō. ¹⁴ Nda tjín tsa k'úín tíjuhín nda musuhi xu'bi. Kfín nda ndahā sahana, xi nkú ts'ín ngjuai chu xi tsjén tíjunna kō xi nkú ts'ín ngjuai já ntí xiú, santa nkúhu nga kuichu tjennkihi Seir.

¹⁵ B'a kistú Esau:

—Nda tjín. Katjikōhi k'ua já xi tjenka ma.

Tunga b'ahá kitsú Jacob:

—N'e'yún tak'unní, nda ntia. Najmi ma chjéhen tsa b'a n'ei.

¹⁶ Tq̄ kuihi n̄stjiun kik'óya ngáha Esau Seir. ¹⁷ Kō Jacob ngji Sucot. Yo kits'ínndaha yjohō nku ni'ya kō tq̄ kits'ínndaha ni'ya yántsū chuhū. Kui nga kitsjá j'áíh̄nra ante xu'bō nga Sucot^a k'úíhin.

B'í kama nk'ie nga y'ejña Jacob nanki Sikem

¹⁸ Nda ts'ín j'ai Jacob Canaan nk'ie nga nibaha Padan Aram. Y'ejña andaihi nanki Sikem. ¹⁹ B'í kama nk'ie nga tsichu yo. Unchan tōon taba ts'atsehe chuba xu'bahā ntjehē Hamor. Na'mi títshuhū ndā Sikem Hamor. Yo kikjesíntjen ni'ya najyun tehe Jacob. ²⁰ Yo tq̄ kits'ínnda nku nāchan chjē kō kitsjá j'áíh̄n nga El-Elohe-Israel^b k'úín nāchan chjē.

B'í kamat'ain Dina

34 Nku niyá Dina, takj̄h̄n Lea, ntí chjuún xi kis'ejñakoḥo Jacob, ngji tsubek'ún istinchj̄n xi tj̄n yo. ² Sikem na'mi títshuhū Hamor, kui xi ndā k'akuḥū xutā heveo xi tj̄n yo. Nk'ie nga Sikem kieke tsakj̄n, kjuasuba kitsjáḥa nga kikjajñako kjua'yún. ³ Tunga Sikem tu xí kisasíh̄nra Dina, takj̄h̄n Jacob. Kama mjehe kō tsangisjai niyá xi nkú ts'ín ts'íin mjehera tsakj̄n.

⁴ As'ai b'í kitsúhū Hamor xi na'mih̄i maha:

—T'ih̄inchíní takj̄n. Mjena kuixanka.

⁵ Kik'inayahā Jacob nga Sikem kits'ín katsún Dina xi takj̄h̄n maha, tunga najmi chumi ni xi kitsúhú santa nkúhu nga incha j'ai jáhá. At'aha chū xi tj̄h̄n jóo incha ngji ts'ínkjen ajin j̄nō. ⁶ As'ai Hamor, na'mih̄i Sikem, j'ai nchjako Jacob.

⁷ Nk'ie nga incha kint'é jáḥa Jacob ni xi kamoḥ, incha kik'óya. Tu ni xí incha kama kjahánra kō incha kik'ie ba baha, at'aha Sikem kjuasuba kitsáḥa xutā Israel nga kikjajñako kjua'yún takj̄h̄n Jacob. Najmi ma n'e ni xi kits'ín ndo.

^a 33:17 “Sucot” tsuhura “ni'ya yántsū”.

^b 33:20 “El-Elohe-Israel” tsuhura “Ntjáná kui xi Ntjáḥa Israel”.

⁸ Tunga b'ihí kitsú Hamor nga kinchjako jóo:

—Ndana Sikem tu ni xí kisasíhínra tsjakjín.

Tíbankinuu nga tjohon takjún ndana nga katixanko.

⁹ Nkuhú n'e maá xinkíá. Kuaini istinchjinnuu ko jun chjúbó istinchjinni. ¹⁰ Tintsubajinni. Tayáhá nankii. Tintsuboo ei. Tateña yo ni ko ch'atso jná.

¹¹ B'i kitsú Sikem nga kinchjako na'mihi ko já nts'e Dina:

—N'e yu nku kjuanda. Tsja ni xi k'úinnú. ¹² Ta ndaha tsa tse ni xi kuinchínú nga kuixanka takjún, tsja ni xi k'úinnú. Tunga tjehénnú takjún nga kuixanka.

¹³ Tu ngat'aha nga Sikem kits'ín katsún na nichja jóo, incha kik'anachaha ndo ko Hamor. ¹⁴ B'i incha kitsú:

—Najmi kama tsa k'uaihi takjín nichjai nku nda xi najmi kin'ehe ni circuncision.^a Najmi b'a ts'ín nkani. ¹⁵ Nku tutuhú nga b'i ts'ín kama n'e kjáíhin énnuu, tsa n'e mo yjonuu xi nkúhu jin. Kan'enuu ni circuncision ko ngayjee já xi tjín nankii. ¹⁶ As'ai ní yo ni kama kuixanko istinchjinni, ko jin kama kuixankoi istinchjinnuu. Kuintsubai ajinnuu ko nkuhú naxinantá n'e maá yjoná. ¹⁷ Tunga tsa najmi n'ekjóhoón nga n'enuu ni circuncision, kuitjuí. Kuankinkoi takjún.

¹⁸ As'ai Hamor ko Sikem, xi ntíhi maha, kits'ín kjáín ni xi incha kitsú jóo. ¹⁹ Najmi kits'ín k'andaya nda tiu nga kits'ín ni xi kik'ihin, at'aha kisasín nkjúhún takjín Jacob. Kui ndo xi 'yún yankjún sa ajihin xutaha xinkjín.

²⁰ Kui nga Hamor ko Sikem incha ngjili ankjuaha naxinantóo, má s'enda kjuá. B'i kitsúhu já nantio:

²¹ —Xuta ndahá ntjehe Jacob. Kat'entu ei ko katatéña ya ni. At'aha tjín ante má nga kama k'úentu. Kama kuixankaá istinchjín ko kui kama kuixanko istinchjinná. ²² Tunga nku tutuhú nga b'i ts'ín nga kama incha ts'ín kjáíhin nga k'úentujinná ko nkuhú naxinantá kamaá, tsa ngayjee já xi tjín ajinná n'ehe ni circuncision xi nkú ta

^a 34:14,15,17,22,24,25. Ni circuncision b'éjña chji ni xi y'éndako Ntíaná Abraham. N'eyai 17:9-14.

kin'ehe jóo. ²³ Ngayjee ni xi tjihin ko chu xi tjihin kama ts'añáá. Tu sahá n'eé ni xi títsu jóo, as'ai kat'entujinná.

²⁴ Ngayjee já xi mañjakú ankjuahá naxinantóo kint'éléhen Hamor ko Sikem, xi ntíhi maha. Incha kin'ehe ni circuncision ngayjee jóo. ²⁵ Tunga ni xi kamahá nistjin xi ma jahan, nk'ie nga 'yún tíneya sa má kin'ehe ni circuncision jóo, jo jáha Jacob xi 'mi Simeon ko Levi, xi já nts'e maha Dina, incha ngji ajin nantio ko kichá espadá kits'ínk'ienkoho ngayjee já xi tjin yo. Tu ndyjhéra b'a kamat'ain jóo. ²⁶ Ko ta kichá espadá kits'ínk'ienkoho Hamor ko Sikem. Ni'yaha Sikem tíña Dina nga incha tsakj'áhá já nts'e, as'ai incha ngji.

²⁷ As'ai incha j'ai jáha Jacob nga kik'onsje ngayjee ni xi tjin ajin naxinatóo nk'ie nga ja incha ka'me jáha nankiu. B'a ts'ín incha ts'asje chjihi nga kin'e katsún na nichja.

²⁸ Incha ngjiko chutsanka, turu, búrrú ko ngayjee ni xi tjin ajin nantio ko ajin jñóo. ²⁹ Incha ngjiko yje ni xi tjihin xuta. Kikje'á ntí xiu, jminchjün ko ngayjee ni xi tjin ni'yaha.

³⁰ Ja kamoó. B'a kitsú Jacob nga kinchjako Simeon ko Levi:

—Kuankinchin kjuanú. Ts'íin unkiena já cananeo ko já fereseo, já xi tjin ei. Incha kamako xinkjin nga kjaánkona ko incha ts'íínk'ienna ko xutana, at'aha chuba maha já xi tíinna.

³¹ As'ai b'a incha kitsú joo:

—¿Á cho tsakj'áhá ni na nichjai xi nkúhu na ská?

B'i kitsú Ntíaná nk'ie nga nda kinchjane Jacob

35 Ntíaná b'i kitsúhu Jacob: “T'endai yjohi. T'ihinnchin Betel. An Ntiahi xi kama chjihi nk'ie nga tíbiyuhí nda ts'ei Esau. Yo n'endaní nku nanchan chje.”

² As'ai b'a kitsúhu Jacob xuta ni'yaha ko ngayjee xuta xi tjenkoho:

—Chjúxiun ngayjee ntia kj'ai xi kich'o. N'e jo yjonuu nginkun Ntíaná ko n'e k'óntjaiyo najyunnuu. ³ T'endaá

yjoná. Tjiaán Betel. Yo ts'indáha nku nāchan chje Ntīa xi tsasinkona nīstjin nga un kikiena kō xi tjenkōna má tsú'ba.

⁴ As'ai incha kits'ín kjas'ehen Jacob ngayjee ntīa xi incha y'a kō nte tje xi yjanki tjabaxínñju. Tsincháyanji Jacob ngayjee niu kintehe nku yá ensina xi sǐñā tiña nanki Sikem. ⁵ Incha tsitju yo. Ntīaná kits'ín nga xuta naxinantá xi tǐn tiña yo tu ni xí kitsankjúhún. Kui nga najmi kitsjennkí unkiehe Jacob kō ntíhí.

⁶ Jacob kō ngayjee xuta xi tjenkōho incha tsichu Luz, nanki xi ta 'mi Betel, xi tǐñajihin Canaan. ⁷ Yo kits'ínnda nku nāchan chje. Kitsjá j'áihin ante xub'o nga El Betel k'úín, at'aha yo kama chjihí Ntīaná nk'ie nga tǐbankaha nda nts'e. ⁸ Yo k'ien Debora, tachjuún xi kikuhun Rebeca nga ndyjaha. Kis'eyanji kintehe nku yá ensina xi tiña mahā Betel. Kō Jacob kitsjá j'áihin ante xu'bo nga Alon Bacut^a k'úín.

⁹ Ta kama chjihí ngáhara Ntīaná Jacob nk'ie nga kik'óyaha Padan Aram kō nda kinchjanehe. ¹⁰ B'í kitsú:

“Ji xi 'mihi Jacob,
tunga najmi ta Jacob k'úíhínri nd'ai.
Israel k'úíhin.”

B'a ts'ín Ntīaná kits'ín k'óntjaiyaha j'áihin Jacob nga Israel y'ét'aha.^b ¹¹ B'í kitsú ya:

“An Ntīa, tse nga'yún xi tǐnna.
Nkjin nkjún katuma ntje xi s'ehi.
Nkjin naxinantá kama ntjehi kō stjújihin já rei.
¹² Nanki xi kitsjaha Abraham kō Isaac
ta tǐsjaha ji kō ntje xi s'ehi.”

¹³ Nk'ie nga je én xi kitsú Ntīaná yo, as'ai ngji. ¹⁴ Ja kamoō. Tsasínñā kixi Jacob nku ndjio xi kuitsuya nga yo kinchjakōho Ntīaná. Chje seti kō binu tsaténdzjojnúhú.

¹⁵ Kitsjá j'áín yaha ante xu'bo nga Betel k'úín.

^a 35:8 “Alon Bacut” tshuhā “yá ensina xi má n'e bahā xuta”.

^b 35:10 “Jacob” tshuhā “xi bak'á tjenkǐ tsuku” kō ta ya “xi b'anacha”.
“Israel” tshuhā “xi kǐanko Ntīaná”.

B'i ts'in k'ien Rakel

¹⁶ As'ai incha tsitju Betel nga kits'in niyá. Ndyja saha nga incha kuichú Efrata nk'ie nga y'é ntí Rakel. N'i nkjún kits'inko Rakel ntí xi kitsihin. ¹⁷ Chubá nk'ie nga n'i nkjún títsin, b'i kitsúhu nq xi tíbasehe:

—Najmi tu binkjuin. Ta kj'ai ntí x'in tsín ngáhari.

¹⁸ Nk'ie nga ja tíbitju animahq Rakel, at'ahq ja tí'me, Benoni^a kitsúhu ntíu. Tunga máha nq'mihí ntíu, kitsú nga Benjamin^b k'úín.

¹⁹ B'q ts'in k'iehen Rakel ko niyá xi fi Efrata kis'eyanji. Belen 'mi Efrata nd'ai. ²⁰ Tsasínjña kixi nku ndjio Jacob má kis'eyanji Rakel. Kui ndjioi bakú chji santaha nistjin nd'ai má kjiyanji Rakel.

²¹ As'ai kits'in niyá Israel. Nk'ie nga j'a Migdal Edar, kikjesíntjen ni'ya najyun tehe. ²² Ko ni xi kama nk'ie nga ja tíjña Israel ante xu'bo, Ruben kikjajñako Bilja, nq xi kis'ekohó ntí nq'mihí. Ko kik'inyahq Israel niu.

B'i tjín incha kama ntíhi Jacob

Tejo kama ntí x'ihin Jacob. ²³ Ntí xi kis'ekohó Lea, kui xi Ruben xi ntí tjuhun ko Simeon, Levi, Juda, Isacar, Zabulon ya. ²⁴ Ntí xi kis'ekohó Rakel, kui xi Kuse ko Benjamin. ²⁵ Ntí xi kis'ekohó Bilja xi nq musúhu Rakel, kui xi Dan ko Neftali. ²⁶ Ntí xi kis'ekohó Zilpa xi nq musúhu Lea, kui xi Gad ko Aser. Kui xu'bi xi ntíhi Jacob xi incha kitsin xi tjehen Padan Aram.

B'i kama nga k'ien Isaac

²⁷ Tsichusehe nq'mihí Jacob, kui xi Isaac, nga tíjña Mamre, xi ta 'mi nanki Arba ko xi ta 'mi ya Hebron, má y'ejña Abraham ko Isaac. ²⁸ Unchan ko cháte ko katé nú kamahq Isaac.

^a 35:18 “Benoni” tsuhura “ntí kjuabang”.

^b 35:18 “Benjamin” tsuhura “ntí ntsa kixina”.

²⁹ K'ien Isaac. Kama ngujinko xi cháha nga ja chá nkjún. Esau ko Jacob xi ntíhi maha incha kingjáyanjihí.

Kui xu'bi xi ntjehe Esau

36 Xu'bi xi ntjehe Esau xi ta 'mi Edom. ² Esau tsixanko jminchjín Canaan, Ada xi takjfhin nda heteo Elon ko Aholibama xi takjfhin Ana. Ana na'mi títuhú nda heveo Zibeon. ³ Ko ta tsixanko Basemat xi takjfhin Ismael. Kui xi na nichja Nebaiot.

⁴ Ada kis'ejñaha nku ntíhi Esau. Kui xi kik'in Elifaz. Basemat kis'ejñaha nku ntí xi kik'in Reuel. ⁵ Ko Aholibama kis'ejñaha Jeus, Jaalam ko Kore. Kui xu'bi xi ntíhi Esau xi incha kitsin Canaan.

⁶ Tsitju Esau Canaan. Ngjiko jminchjfhin, ntíhi, ngayjee xutaha, ngayjee chu xi n'e chá ko n'exáko, ko ngayjee ni xi tsijnehe nk'ie nga y'ejña Canaan. Kj'ái nankihi ngji nga kits'in t'axíhin yjoho Jacob xi nda nts'e maha. ⁷ At'aha tu xí nkjihín kamaha ni xi incha kis'ehe Esau ko Jacob. Najmi ta ma b'entujín sahara xinkjín. Má nga y'entu najmi ta tsichu mahara chu xi kis'ehe. ⁸ Kui nga ngji k'iejñaha Esau, xi ta 'mi ya Edom, ante xi 'mi Seir.

⁹ Xuta xu'bi, kui xi xuta edomita xi y'entu ante Seir. Esau incha tsitjujhin. ¹⁰ Xu'bi xi j'áfíhin ntíhi Esau: Elifaz ntíhi Ada ko Reuel ntíhi Basemat. ¹¹ Xu'bi xi ntíhi Elifaz: Teman, Omar, Zefo, Gatam, Senas ya. ¹² Timna kik'in na musu xi y'ejñako Elifaz. Amalec kik'in ntí xi kis'ejñaha. Kui já xu'bi chjuúhun Esau xi 'mi Ada incha tsitjujhin.

¹³ Xu'bi xi ntíhi Reuel: Nahat, Zera, Sama, Miza ya. Kui já xu'bi chjuúhun Esau xi 'mi Basemat incha tsitjujhin.

¹⁴ Xu'bi xi ntíhi Aholibama chjuúhun Esau: Jeus, Jaalam, Kore ya. Aholibama kui xi takjfhin Ana, ko Zibeon xi na'mi cháha.

¹⁵ Esau tsitjujhin já k'aku. Xu'bi xi ntíhi Elifaz, ntí tjuhun Esau, xi incha kama já k'aku: Teman, Omar, Zefo, Senas,

¹⁶ Kore, Gatam, Amalec ya. Kui xi kama já k'aku ajin ntjehe Elifaz, nk'ie nga incha y'entu Edom. Já xu'bi Ada incha tsitjujhin.

¹⁷ Xu'bi xi ntíhi Reuel, ntí xi ma johō Esau, xi incha kama já k'aku: Nahat, Zera, Sama, Miza ya. Kui xi kama já k'aku ajin ntjehe Reuel, nk'ie nga incha y'entu Edom. Já xu'bi Basemat incha tsitjújihin.

¹⁸ Xu'bi xi ntíhi Aholibama xi incha kama já k'aku: Jeus, Jaalam, Kore ya. Já k'aku xu'bi Aholibama incha tsitjújihin.

¹⁹ Ntjehe Esau xi ta 'mi Edom ngayjee já xu'bi. Kui xi incha kama já k'akuhu xki xuta ts'e.

Kui xu'bi xi ntjehe já xi tjíntu má tsichu Esau

²⁰ Xu'bi xi ntjehe Seir, nda horeo, xi tjíntu nanki xu'bo: Lotan, Sobal, Zibeon, Ana, ²¹ Dison, Ezer, Disan ya. Kui xi kama já k'akuhu xuta horeo xi tsitjújihin Seir, xi incha y'entu Edom.

²² Xu'bi xi ntíhi Lotan: Hori ko Heman. Timna kama nichja Lotan.

²³ Xu'bi xi ntíhi Sobal: Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, Onam ya.

²⁴ Xu'bi xi ntíhi Zibeon: Aja ko Ana. Kui Ana xi kisakúhu ante kixiu ante xi má nga tju ntá t'anankiu, nk'ie nga títs'ínkjen búrrúhu na'mihí.

²⁵ Xu'bi xi ntíhi Ana: Dison ko takjín Aholibama.

²⁶ Xu'bi xi ntíhi Dison: Hemdan, Esban, Itran ko Keran.

²⁷ Xu'bi xi ntíhi Ezer: Biljan, Zaavan ko Akan.

²⁸ Xu'bi xi ntíhi Disan: Uz ko Aran.

²⁹ Xu'bi xi kama já k'akuhu xuta horeo: Lotan, Sobal, Zibeon, Ana, ³⁰ Dison, Ezer, Disan ya. Kui já xu'bi xi kama já k'akuhu xuta horeo. Xki xuta xinkjín incha tsatéxumaha nga incha y'entu má nga 'mi Seir.

³¹ Já rej xu'bi incha tsatéxuma Edom kintehe ni nga kis'ehe já rej xuta Israel. ³² Bela ntíhi Beor, kui xi kama nda rejhi Edom. Dinaba 'mi nanki má y'ejna.

³³ Nk'ie nga k'ien Bela, Jobab ntíhi Zera tsatéxuma ngáha antehe. Bosra 'mi nanki má nibaha Zera.

³⁴ Nk'ie nga k'ien Jobab, Husam tsatéxuma ngáha antehe. Teman nibaha Husam.

³⁵ Nk'ie nga k'ien Husam, Hadad ntíhí Bedad tsatéxuma ngáha antehe. Kui xi kits'ín nganqha Madian ante xi 'mi Moab. Avit 'mi nanki má y'ejña Hadad.

³⁶ Nk'ie nga k'ien Hadad, Samla tsatéxuma ngáha antehe. Masreca 'mi nanki má nibaha Samla.

³⁷ Nk'ie nga k'ien Samla, Saul tsatéxuma ngáha antehe. Kui xi nibaha nanki Rehobot xi tíjña andai ntájé.

³⁸ Nk'ie nga k'ien Saul, Baal Hanan ntíhí Acbor tsatéxuma ngáha antehe.

³⁹ Nk'ie nga k'ien Baal Hanan, Hadad tsatéxuma ngáha antehe. Pau 'mi nanki má nibaha. Mehetabel kik'in chjuúhün Hadad. Kui xi takjín Matred maha. Kō Mezaab kik'in na'mi cháha Mehetabel.

⁴⁰ Xu'bi xi j'áíhín já k'aku xi nibahara ntjehē Esau, xki xi nkú ts'ín mahara xinkjín kō xki nanki xi má nga incha y'entu kō xki j'áíhín: Timna, Alva, Jetet, ⁴¹ Aholibama, Ela, Pinon, ⁴² Kenas, Teman, Mibzar, ⁴³ Magdiel, Iram ya. Já xu'bi xi incha kama já k'akuhū xuta edomita. Xki nkú ts'ín incha y'entu, b'a ts'ín incha kama ts'e. Edom ta kik'in Esau, ntjehē xuta edomita.

B'i tsu nchini xi kik'aihi Kuse

37 Y'ejña Jacob Canaan, ante xi má ta y'ejña na'mihi. ² Eí tjít'a ni xi incha kamaha ntíhí Jacob.

Tjion jo nú tjíhín Kuse nk'ie nga kuntáko chutsanka já nts'e. Kui jóo xi ntíhí Bilja kō Zilpa, jminchjín xi kis'ekoho ntí Jacob. Tunga tsuyahára na'mihí Kuse nga najmi nda incha ts'ín jóo.

³ Israel, xi ta kuihi Jacob, 'yún tjo saha Kuse nga ntíhí xi ngisoo. At'aha nk'ie nga chá nkjún Israel kitsin Kuse. Kits'inndaha nku chinka ndju xi tsjo nkjún tjín. ⁴ Tunga nk'iehé nga incha kamankjihín já nts'e nga na'mihí 'yún

tjo saḡ Kuse nga kui, incha kits'ín unkie kō najmi tā nda kinchjakoḡo Kuse.

⁵ Nku niyá kik'ai chiniḡ Kuse kō kitsúyaha já nts'e chini xi kik'aihi. Tunga tu saḡ 'yún incha kits'ín unkie saḡ jóo.

⁶ B'i kitsúhu já nts'e:

—Tasinñju. Xínyanu chini xi ka'baina. ⁷ Ka'bai chinina nga tífach'áa tuniñu kō ni xi kama, tu kabasinña kixihí tuniñu xi kafach'á kō xi ts'ajun kab'éjtindaihi nga incha kabenkjún xi ts'an.

⁸ B'a incha kitsú já nts'e:

—¿A ji xi kama nda reini? ¿A kuatexumani?

'Yún nkjún kits'ín unkie saḡ jóo ngat'aha chini xi kik'aihi kō ngat'aha én xi nchja.

⁹ Askahan tā kik'ai ngáhara chini Kuse kō kitsúyaha já nts'e:

—Tq ka'bai chini ngáhana má nga ts'ú kō sóo kō tenku niñu t̄incha benkjúnna.

¹⁰ Kitsúyahā nā'mihī kō já nts'e chini xu'bi. As'ai b'i kitsúhu nā'mihī nga kinchjatikohō:

—¿Nkú tsuhurā ni xi t̄bixín? ¿Mí chinihi xi ka'baihi? ¿A nqahī kō já nts'ei kō an t̄jihin ni nga chankjúhin?

¹¹ Kama xin tak'uhun já nts'e, tunga máha nā'mihī y'éjin tak'un ni xu'bi.

B'i kama nk'ie nga ksatéña Kuse

¹² Nku niyá incha ngji já nts'e Kuse Sikem. Incha ngji ts'ínkjen chutsankahā nā'mihi. ¹³ As'ai Israel b'i kitsúhu Kuse:

—Já nts'ei t̄incha kuntá chutsankō Sikem. Mjēna nga k'úinsehī.

B'a kitsú Kuse:

—Nda t̄jín, té.

¹⁴ As'ai b'i kitsú Israel:

—T'ihinsehī, a nda ts'ín t̄jintu já nts'ei kō chutsankō kō nibá k'inya ngáhaní.

Nanki sunya xi t̄jín Hebron tsitju Kuse nk'ie nga kits'ín kjihī nā'mihī santaha Sikem. ¹⁵ Nk'ie nga t̄bangisjai jóo, as'ai nku nda kikiehe kō kingjásjaiyahā:

—¿Mí xi t̄binchisjáí?

¹⁶ B'a kitsú Kuse:

—Já nts'é t̄bangisja. Takú niyání ichí má xi t̄jēhen t̄jímako chutsankahā.

¹⁷ B'a kitsú ndo:

—Ja incha kaffī. Kant'e nga b'a incha katsúhu xinkjín: “Tjían Dotan.”

As'ai ngjingisjai Kuse já nts'e. Dotan kisakúhu. ¹⁸ Kjin t̄jēn sa Kuse nk'ie nga kikiehe já nts'e. Kintehe ni nga kj'uaí tiña, incha y'éndako xinkjín xi nkú ts'ín kama ts'ínk'ien.

¹⁹ B'i ngján b'a incha kitsú:

—Á xi 'báihí chini nibá yó. ²⁰ Tu sahá n'ek'ieén kó as'ai chjani kj'ayaá nku tixa xi tjin ei. B'a kuixíaán nga nku chu kjan kakjinehe. ¿A kuitjusun rú chini xi kik'aihi?

²¹ Nk'ie nga kint'é Ruben éin, tsasinntjai Kuse kó b'i kitsú:

—Najmi tu n'ek'ieén. ²² Najmi tu jní batendzjo. Chjani kj'ayo tixaí xi tjen ante kixiu, tunga najmi tu juhún nkú n'ohoo.

B'a kitsú Ruben at'aha mjehe ts'ín k'anke Kuse kó ts'ín k'óya ngáhará na'mihi.

²³ Nk'ie nga j'ai Kuse má xi tjehe tjintu já nts'e, incha kikje'áha chinka ndju tsjo tjin xi ya. ²⁴ Incha jakj'áha kó kits'ín kj'ayaha tixa ntá kixi xi tjen yó.

²⁵ As'ai y'entu nga incha kikjine nichine kó tu incha kikiehé nga nibá xuta ismaelita xi tjincha nibáha Galaad. Kui xi incha kats'ín k'anji chu camello ntá sinjne, balsamo kó mirra. Tjincha fiko Egipto.

²⁶ As'ai b'a kitsú Juda nga kinchjako já nts'e:

—¿Mí nihi xi n'e nganaá nga n'ek'ieén nda nts'eé kó askahan k'úé'maá ngabayaha? ²⁷ Tu sahá tateñahaá xuta ismaelita. Najmi tu n'e uhúún, at'aha kui nda nts'eé kó jníná kikjin.

Incha kisasihin já nts'e Juda ni xi kitsú.

²⁸ Nk'ie nga incha j'a já madianita yó, já xi incha b'atse kó batéña ya ni, as'ai já nts'e Kuse ts'asjehe aya tixo kó kan toon taba incha kik'a Kuse nga tsatéñaha já ismaelita. As'ai ngjikoho jóo Kuse Egipto.

²⁹ Nk'ie nga j'ai ngáha Ruben má tjinna tixo kó najmi kisakúhu Kuse yó, kikjentiyajen nusin najyuhun. ³⁰ As'ai kik'óya má xi tjehe tjintu já nts'e kó b'a kitsúhú:

—¡Ja najmi ta tjin nda tiu yó! ¿Mí nihi xi ts'ian ei ni?

³¹ As'ai incha jakj'á chinka ndjuhu Kuse, incha kik'onjuhu jnihí chutentsu ichí xi incha kits'ínk'ien. ³² Incha kits'ín kjihí chinkoo na'mihi, kó b'i tsu én xi incha kits'ín kji: “Kusakuni najyuin. Chasei sisihin, a kui a ra najmi kui xi chinka ndjuhu ntíhi.”

³³ Nk'ie nga kamankjihin Jacob nga chinkaha Kuse niu, b'a kitsú:

—Johon, kui chinka ndjuhu ntina niu! Nkura chu kjan kuakjinehe. Kuan'e xixira Kuse.

³⁴ As'ai kikjentiyajen nusin najyuhun Jacob ko kingja najyun kfe. Nkjin nkjun nistjin y'ejna nusin nga kikjintat'a ntíhi.

³⁵ Ngayjee ntíhi Jacob, xi x'in ko xi chjuúun, incha kits'in jnenta na'mihi, tunga najmi kits'ínkjáíhín. Tu nku kikjintat'ahá ntíhi ko b'i kitsú:

—Tu nku kjíinntat'ána ntina santa nkúhu nga kfinjen tjennkia antehe xuta k'ieen.

³⁶ Máha já madianita, incha tsatéña Kuse Egipto. Nda xi 'mi Potifar tsatéñaha. Kui xi nku nda k'aku xi ta ts'ínxát'ahá nda faraon, nda reihí Egipto.

B'i incha kamat'ain Juda ko Tamar

38 Nku niyá Juda ngji t'axíhin já nts'e. Ngji k'iejña ni'yaha nda xi 'mi Hira xi Adulam nankihi. ² Yo kieke takjihin nku nda Canaan xi 'mi Sua ko tsixanko takjiun. Nk'ie nga y'entuko xinkjin, ³ kik'a ntí tachjuúun. Nku ntí x'in kitsihin ko kitsjá j'áíhin nga Er k'úin ntíu.

⁴ As'ai ta kik'ahá ngáha ntí tachjuúun. Ta ntí x'íhín kitsin ngáhara ko kitsjá j'áíhin nga Onan k'úin ntíu. ⁵ Askahan ta kik'ahá ngáha ntí tachjuúun. Ta kj'ái ntí x'in kis'ejña ngáhara ko kitsjá j'áíhin nga Sela k'úin ntíu. Kui ntí xub'i xi kitsin má 'mihí Kezib.

⁶ Ngji ndju nistjiun. Juda ts'ankihí takjín xi 'mi Tamar ntí tjuhun xi 'mi Er. ⁷ Tunga najmi ndahá kits'in Er nginkun Ntiana Jehova. Kui nga tsatekjáha nistjihin Er.

⁸ As'ai Juda b'a kitsúhu Onan:

—Tinchunkoi chjuúhun nda nts'ei. N'etjusuin ni xi tjihin nga n'ei, ji xi tí'mihi nda chje, tu xi n'e k'íéheri ntje nda nts'ei.

⁹ Tunga behé Onan nga ntí xi s'ehé najmi kui kama ts'e. Kui b'a maha, nk'ie nga ts'ínkoho chjuúhun nda nts'e xi k'ieen, najmi tsjá ante nga k'ua ntí tachjuúun, at'aha

najmi mjehe tsjáha ntje nda nts'e. ¹⁰ Tunga najmi ndahá kamaha Ntíaná Jehova ni xi ts'ín Onan. Kui nga ta tsatekjáha nistjihin.

As'ai Juda b'a kitsúhu Tamar, xi na antaha:

¹¹ —T'inchun x'ain ni'yaha na'mihí santa nkúhu nga kama chá Sela, ntí kjintína.

B'a kitsú at'aha b'i ts'ín kits'ín nkjink'un: “Nku tsa ta kohó kui kuayá xi nkúhu já nts'e.” As'ai ngji k'iejña Tamar ni'yaha na'mihi.

¹² J'a nistjiun. Tu k'iehén chjuúhuhun Juda, takjihin Sua. Nk'ie nga ja tsichu kjet'a nistjin nga y'ejña ba Juda, kits'ín niyá nga ngjisehe já xi f'ájnuhu chutsankaha má 'mi Timnat. Ngjiko Hira nda xi tjoho, xi Adulam nankihi.

¹³ Kik'inyaha Tamar nga na'mi nchí'yaha tífi Timnat nga tífi k'ájnuhu chutsankaha. ¹⁴ As'ai ts'asje x'ótji xa'ya xi yja, y'é'makoho ankjin nku najyun, ko ngji k'iejña stiu ankjuaha nanki Enaim, nanki xi tjña niyá xi fi Timnat. B'a kits'ín at'aha kieke nga ja chá Sela, tunga tu nku najmi kjehé n'e k'iejñako.

¹⁵ Nk'ie nga títs'ín niyá Juda, kieke Tamar. Na ská kits'ín ma, at'aha tjí'maha ankjin. ¹⁶ Najmi be tsa na antaha niu. As'ai ngjise tiñaha ko b'i kitsúhu:

—Kjúájñakoho.

B'a kitsú tachjuúun:

—¿Mí nihi xi k'uaíní nga ja sújñakoní?

¹⁷ B'i kitsú Juda:

—Nku chutentsu ichí xi tjinna ts'in nibáha.

As'ai b'a kitsú tachjuúun:

—Nda tjín. Tunga t'ejñahání nku ni xi ts'ii santa nkúhu nga n'e nibání chu.

¹⁸ B'i kitsú Juda:

—¿Mí nihi xi mjehi nga k'uejñáha?

B'a kitsú tachjuúun:

—T'ejñaní seyuhí ko nachjún xí tjít'aha ko yánise xi kisuya ntsai.

Juda kitsjá niu̯ ko̯ kikjajñako̯. Tu̯ kik'ahá ntí Tamar.

¹⁹ As'ai ngji ngáha, kikjexín najyun xi y'e'maha ankjín, ko kingja ngáha x'ótji xa'yaha.

²⁰ Askahan Juda kits'ín kjiko̯ chutentsu̯ ichíu̯ nda xi tjoho̯ xi Adulam nankihi, tu̯ xi ts'ín k'óya ngáhará tachjuúun ni xi y'éjñaha. Tunga najmi ta̯ kisakúhúra ndo̯ tachjuúun.

²¹ As'ai kingjásjaiyaha̯ já xi tjín ante xu'bo̯:

—¿Má kafíhi na ská xi b'ejña andai niyái?

B'a̯ incha kitsú jóo̯:

—Ndaha nku na ská najmi tjín ei.

²² Kik'óya ngáha ndo̯ má tjíña Juda ko̯ b'a̯ kitsúhu:

—Najmi kuasakúna no̯. Já yo̯ b'a̯ incha kuatsúna nga ndaha nku na ská najmi tjín yo̯.

²³ B'a̯ kitsú Juda:

—Kas'entuhu̯ niu̯, tu̯ xi najmi ch'a̯ kuajnúkiehená. Ja kuats'in kjíhi chutentsu̯ ichíu̯ ko̯ ji najmi kuasakuihi no̯.

²⁴ Askahan nga j'a nkúra ma tsa jan sá, b'a̯ j'ai k'íhin Juda:

—Na ská kits'ín ma yjoho̯ na antaihi Tamar. Ntí ja y'a ngat'aha̯ nga b'a̯ títs'ín.

B'a̯ kitsú Juda:

—Tankín chj'oo̯ ko̯ t'etíu̯.

²⁵ Tunga nk'iehé nga ja tíchjubé, b'í kitsú én xi kits'ín kjíhi na'mi nchí'yaha̯:

—Xi ts'e ni xu'bi, kui ts'e ntí xi y'a. Nda nda chaseihi yá xi ts'e seyu xu'bi ko̯ nachjún xi y'aha̯ niu̯ ko̯ yánisei.

²⁶ Nk'ie nga kikié Juda nga kui ts'e niu̯, b'a̯ kitsú:

—Kui xi 'yún kixi kits'ín nga an, at'aha̯ najmi kits'in k'íejñaka̯ Sela, ntí kjintína.

B'a̯ kitsú ko̯ najmi ta̯ kikjajñakoho̯ Tamar.

²⁷ Nístjin nk'ie nga y'é ntí Tamar, ntí 'yun kitsihín.

²⁸ Chuba̯ nga ja tíb'é ntí, nku ntíu ts'asje ntsja. As'ai tachjuúun xi tibasehe̯ y'ékjá 'yúhun ntíu nku nachjún ni ntsja. B'a̯ kitsú: “Kui xub'i xi tjun kuitju.” ²⁹ Tunga ta̯ kuihi ni chubo̯ kitsungis'en ngáha ntsja ntíu. Tu̯ ntí nts'ehé tjun

kitsin. Kui nga Fares^a y'ét'aharā t̄achjuún xi t̄ibaseherā, at'ahā b'ā kitsú: “¡Kuix'á niyáhi!”³⁰ As'qi kitsin ntí xi t̄j̄íkjáhā nachjún niu ntsja. Kitsjá j'áih̄in nga Zara^b k'úin.

Ni xi j'ajin Kuse ngat'ahā chjuúh̄un Potifar

39 Nk'ie nga tsichukoh̄o já ismaelita Kuse Egipto, nku nda Egipto xi 'mi Potifar ts'atsehe. Kui ndo xi nda jun k'aku xi y'anji já xi basehe ni'yahā nda faraon.

² Ntiāná Jehova tsasinkoh̄o Kuse kō kixubáya ni xi ts'ín nk'ie nga y'eñā ni'yahā nda Egipto xi nda ntiāhā maha.

³ Kikie nda ntiāhā Kuse nga Ntiāná Jehova basinkoh̄o Kuse kō nga ngayjee ni xi ts'ín Ntiāná ts'ín nga xubáya.

⁴ B'ā ts'ín kisakúhura Kuse kjuanda nginkun nda ntiāhā kō kits'ínxát'a tiñahā. Nda musu k'aku kin'e ma kō kin'e kjas'ehen nga kúnta ngayjee ni xi t̄j̄ih̄in Potifar. ⁵ Nk'ie nga Potifar kitsjá xáha Kuse nga kuasehe ni'yahā kō ngayjee ni xi t̄j̄ih̄in, Ntiāná Jehova nda kits'ínkō Potifar ngat'ahā Kuse. Ntiāná kits'ín nga kama nkjin ni xi t̄j̄in ni'yahā kō j̄náha ndo.

⁶ Potifar kits'ín kjas'ehen Kuse ngayjee ni xi t̄j̄ih̄in. Najmi t̄a chumi nihi xi jántaharā yjoho. Nku tutuhú nga ni xi kjine xi kits'ín nusihira yjoho. Nda ts'ín bakú sénnistjih̄in Kuse kō t̄j̄in kitikjua kitikjua kui chubō.

⁷ Ngji ndju njstjiun. Tu chjuúh̄un ní nda ntiāhā jásih̄in Kuse. B'í kitsúhu:

—Súj̄nakoní.

⁸ Tunga najmi kits'ín yuhú Kuse. B'ā kitsúhu chjuúh̄un nda ntiāhā:

—Nda ntiānā kits'ín kjas'enna ngayjee ni xi t̄j̄ih̄in. Nk'ie nga an t̄ij̄ñā ei, najmi chumi ni xi t̄j̄ih̄in nga ngjuántaharā yjoho. ⁹ Najmi t̄j̄in xi 'yún nk'a t̄jen sa nga an ei. Ndaha nku ni najmi y'éch'ona nda ntiānā, tu nku tutuhú ji, at'ahā ji xi chjuúh̄un. Kui nga, ¿nkú ts'ín b'ā ch'on ts'ihinna? Ngatitsun ts'ian nginkun Ntiāná b'ā.

^a 38:29 “Fares” tsuhura “niyá xi kichjux'á”.

^b 38:30 “Zara” tsurura “asén ni” kō a rā “bat'ain”.

¹⁰ Xki nistjin tu nku b'ahá kik'ihin Kuse, tunga tu nku najmi kits'in nt'éhé yjoho nga kjúájñakoho ko tsa kjúátsú'bat'a tiñahq.

¹¹ Tunga ni xi kamahá nku niyá nk'ie nga j'ai ts'ínxáha Kuse ayoo, najmi incha tjín já musu xi k'oo. ¹² As'ai najyuhun Kuse kitsuba 'yúnt'a no nga b'i kitsúhu:
—Sújñakoní.

Tunga tsitju tsuntsuhú Kuse. Kui nga y'éjñahá najyuhun aya ntsja no nga tsanka. ¹³ Nk'ie nga kjiya ntsja no najyuhun Kuse ko nga kkie xi nkú ts'in tsanka, ¹⁴ as'ai kinchjaha já musu xi ts'ínxá ni'yaha ko b'a kitsúhu:

—Chase moho. X'inna j'aikoná nku chá hebreo xi tu tohón tímaha ná. Kj'uai kjas'ennena. Mje rúhu kjúájñakona, tunga 'yún nkjún kuakjínntayá. ¹⁵ Nk'ie nga kuant'é nga 'yún nkjún kuakjínntayá, kuitju tsuntsu. Santaha xí kuak'íéjñahá najyuhun ei nga kuanka.

¹⁶ J'átjo no najyuhun Kuse santa nkúhu nga j'ai x'ihin. ¹⁷ As'ai b'a ta kitsúhu no Potifar:

—Chá musu hebreo xi kich'atsei nga ts'ínxáná, kaf'uai kjas'ennena. Mjehe tsjana kjuasuba. ¹⁸ Tunga nk'ie nga 'yún nkjún kuakjínntayá, kuak'íéjñahá najyuhun ei nga kuanka.

¹⁹ Nk'ie nga kint'é nda ntiaha Kuse ni xi kitsúyaha chjuúhun, tu ni xí kama kjahánra ngat'aha én xi kik'ihin.

²⁰ As'ai jakj'á nijé Kuse ko kits'in kjas'en nubayá má xi tjehen s'eya 'yún já xi ts'ínxát'aha nda rej. Yo kis'eya 'yún Kuse.

²¹ Tunga Ntíaná Jehova tu nkú tsasinkohóra Kuse ko tsakú chjihí kjuandaha. Kits'ín nga nda k'akuhú núbayóo nda kisasihín Kuse. ²² Nda k'akuhú núbayóo kitsjá xáha Kuse nga kuasehe ngayjee já núbayá xi kjintuyá 'yún yo. Ngayjee xá xi kama yo, Kuse ts'asje k'aku yjoho. ²³ Ko najmi tjihin nga tsasehe nda k'akuhú núbayóo ni xi kin'e kjas'en aya ntsa Kuse, at'aha Ntíaná Jehova tsasinkoho ko kits'ín nga nda tsitju ngayjee ni xi kits'ín.

Kuse b'í ts'ín kitsúya jo nchini

40 Ngji ndju nístjiun ko ni xi kama, nda xi y'anji xáha binuhú nda reihí Egipto ko nda xi y'anji xáha ninkuahan incha tsangane kjuatéxumaha nda rei. ² Kama kjahan nda rei faraon ngat'aha já xu'bi xi ts'ínxáha, xi y'anji xáha binuhú ko xi y'anji xáha ninkuahan. ³ Kits'ín kji nijé jóo má tíña nda k'aku xi kuntá núbayóo, má ta kjiya 'yún Kuse. ⁴ Ko nda k'aku núbayóo kitsjá xáha Kuse nga ts'ínxáha jóo. Tse kamaha jóo nga kis'entuyá 'yún.

⁵ Nkuhú nístjen incha kik'ai nchinihi nga joo já xi kjintuyá 'yún, nda xi y'anji xáha binuhú nda reihí Egipto ko nda xi y'anji xáha ninkuahan. Kj'ai kj'ai nchini kik'aihi jóo ko kj'ai kj'ai tsuhura. ⁶ Nga ta jyuun, nk'ie nga j'aisehe Kuse jóo, kieke nga kab'entu baba.

⁷ As'ai kingjásjaiyaha já xi ts'ínxát'aha nda faraon, xi kjintu'yá 'yúnkoho núbayá xi yjanji nda ntiaha. B'a kitsúhu:

—¿Á kab'entu babahanuu?

⁸ B'í incha kitsú jóo:

—Nchini ka'baini. Najmi tjín xi k'uéjña chjini nkú tsuhura nchiniu.

B'a kitsú Kuse:

—¿A najmi tu nkuhú Ntíaná xi b'éjña chji nkú tsuhura chiniu? T'inyanú nchini xi ka'bainuu.

⁹ As'ai nda xi y'anji xáha binu kitsúyaha Kuse nchini xi ka'baihi. B'í kitsú:

—Ka'bai nchinina nga ankjían síjña nku n'ú tuntsajé.
¹⁰ Jan maha tjiaha. Tíb'é nts'én tjioo, kabjaha naxú, ko
 naxúu kama tu. ¹¹ Ko nga an, y'a chutsíhin nda faraon ko
 tífakj'a tuntsajée nga títs'ionya aya chutsíun. As'ai
 kab'eyá chutsíun aya ntsja nda faraon.

¹² B'a kitsú Kuse:

—B'i tsuhura chini xi ka'baihi. Tjia xi joon, kui xi
 tsuhura jan nistjin. ¹³ Jan nistjin ni nda faraon kjaní nk'ahi
 ko tsjá xá ngáhari. Ji k'uai ngáhari chutsíhin nda faraon xi
 nkú nga n'ei nk'ie nga kich'anji xáha binu. ¹⁴ Kui b'a
 maha, nk'ie nga ja nda ts'ín tinchihinni, katj'áítsjehin an.
 Nku kjuanda. Tich'osjení nubayái. Chubantjainí ichí
 nginkun nda faraon. ¹⁵ Nibako ndyjéna jóo nankihi xuta
 hebreo. Ko máha ei, najmi chumi nihi xi kits'ian nga
 nubayá kjúaya.

¹⁶ Nk'ie nga kieke nda xi yjanji xáha ninkuahan nda
 faraon nga Kuse kitsúya nga ndaha nda xi nkuu nkú
 tsuhura nchinihi, as'ai b'i kitsú:

—An ta ka'bai nchinina. Kabe nga nijná ján nga jan
 nisín ninkuan taba tjíxjósun nintaká. ¹⁷ Nisín xi tíjñasun
 nk'oo nkjin tákjá ninkuan xi kjine nda faraon kitsehe.
 Tunga nisehé tíincha kjine ninkuan xi tíincha nisín xi
 tíjñasun nintaká.

¹⁸ As'ai b'a kitsú Kuse:

—B'i tsuhura chini xi ka'baihi. Nisín xi joon, kui xi
 tsuhura jan nistjin. ¹⁹ Jan nistjin ni nda faraon kjaní
 nk'ahi. Ngjuén tjab'ankihi ko nisee incha kj'uai kjine
 yjonintehi.

²⁰ Nistjin xi ma jahan tsichu nú nda faraon ko ts'asje nku
 sí chánka. Nichine y'éndaha ngayjee já xi ts'ínxát'aha.
 Nginkun jóo nda faraon kikjaní nk'a nda xi y'anji xáha
 binuhu ko nda xi y'anji xáha ninkuahan. ²¹ Kitsjá xá
 ngáhara nda xi y'anji xáha binuhu. Ndo kitsjá ngáhara
 chutsíhin nda faraon xi nkúhu nk'ie. ²² Tunga kingjén
 tjab'ankihí nda faraon nda xi y'anji xáha ninkuahan. Xi
 nkú nga ts'ín y'éjña chji Kuse nchiniu, b'a kama.

²³ Tunga kin'e chayahá Kuse. Nda xi y'anji xáha binu najmi ta j'áítsjehenra.

Kuse b'i ts'in kitsúya nkú tsuhura nchinihí nda faraon

41 Nk'ie nga ja j'a jo nú, nku niyá kik'ai nchinihí nda faraon nga andai ntáje kabasinjña tímaha.

² Kikie nga tsitjujín ntáje yatu turu tsjo k'un ko i. Incha kikjine jñá xi tjíndai yo. ³ Askahan tsitjujín ntáje yatu turu xkju ko 'me. Tsinchat'a tiñaha turu tsjo k'uun andai ntáje.

⁴ As'ai turu xkju ko 'me incha kikjine turu yatu xi tsjo k'uun ko iu.

J'áha nda faraon. ⁵ Tunga ta kis'efehé ngáha ko ta kik'aihí ngáhara kj'ai nchini. Kikie yatu nts'én tuniñu xi ski ko tsjo k'un. Nkuhú maha tuts'in xi y'ahara. ⁶ Askahan tsitju yatu nts'én tata xi ja kits'in chjahan ntjo sjee. ⁷ As'ai nts'én tato incha kikjine nts'én ski yatuu.

J'áha nda faraon ko kamankjihin nga nchini niu. ⁸ Tunga nk'iehé nga kama seen kis'entahara. As'ai kits'in kjihí én ngayjee já xi maha basejin ko ngayjee já nkjink'un xi tjin Egipto. Kitsúyaha jóo nchini xi kik'aihi, tunga ndahá nku najmi kamaha y'éjña chji xi nkú tsuhura nchiniu.

⁹ As'ai nda xi y'anji xáha binuhu nda faraon b'i kitsúhu:

—Nk'ie nga najmi nda kits'ian f'áítsjenna nd'ai. ¹⁰ Nk'ie nga kin'e kjankoi já xi ts'inxát'ahi, nda ntia, kin'e kjas'enni nubayá an ko nda xi y'anji xáha ninkuahin. Kin'e kjíni nubayáha xi má tíjña nda k'akuhu nubayóo. ¹¹ Nkuhú nistjen kik'ai nchinini an ko nda xi nkuu, nkúnkú nchini xi kj'ai kj'ai tsuhura. ¹² Aya nubayóo ta y'ejnajinni nku nda ti hebreo xi nda musuhu maha nda k'akuhu nubayóo. Kik'inyaihi nchini xi kik'aini, ko y'éjña chjini nkú tsuhura nga nkúnkú nchiniu. ¹³ Tsitsjusun ni xi y'éjña chjini. An kik'ai xá ngáhaní ko nda xi nkuu kitsjen tjab'aniki.

¹⁴ As'ai nda faraon ngji chj'aha Kuse. Tjen 'yún tsich'osjehé Kuse nubayóo. J'ájnuhu yjoho ko kits'in k'óntjaiya najyuhun. As'ai ngjik'úhun nda faraon.

¹⁵ B'i kitsú nda faraon:

—Ka'bai nchinina ko najmi tjin xi timaha tib'ejna chjina nkú tsuhura nchiniu. Tunga ka'miyahana nga mahi b'ejna chji nkú tsuhura nku nchini.

¹⁶ B'a kitsú Kuse:

—Najmi an y'ahana ni xu'bo. Ntiana kuitsuyahi nkú tsuhura nchiniu, tu xi s'enkuhuri, faraon.

¹⁷ As'ai b'i kitsú nda faraon:

—Ajin nchinina andai ntaje kabasinjna timana.

¹⁸ Tsitjulin ntaje yatu turu tsjo k'un ko i. Incha kikjine jna xi tjindai yo. ¹⁹ Askahan tsitjulin ntaje yatu turu xkju ko 'me. Nda ichi najmi kje be nga ngusun Egipto turu xi b'a ch'on k'un. ²⁰ Turu xkju ko 'me incha kikjine turu i xi yatu. ²¹ Incha kikjine turu iu, tunga najmi ndzjehen incha kik'ientu nga kikjine chu, at'aha tu b'a ts'in 'mehé xi nkúhu nga tjuhun. As'ai j'ana.

²² Askahan ta kik'aihi ngahana kj'ai nchini. Kikie yatu nts'en tuninu xi ski ko tsjo k'un. Nkúhu maha tuts'in xi y'ahara. ²³ Askahan kikie nga tsitju yatu nts'en tuninu tata ko kixi 'yún, xi ja kits'in chjahan ntjo sje. ²⁴ Nts'en tato incha kikjine nts'en ski xi yatu. Ja kuaxinyaha ja xi maha basejin, tunga ndaha nku najmi kamaha kuatsuyana nkú tsuhura niu.

²⁵ As'ai b'a kitsú Kuse:

—Nkúhu ni xi mjehe kuakú chji nga joo nchini xi kik'aihi, faraon. Titsuyahi Ntiana ni xi ts'in. ²⁶ Turu yatu xi tsjo k'uun, yatu nú kjiya. Ko nts'ehen tuninu ski xi yatu, ta yatu nú kjiya. Nkúhu maha nchiniu. ²⁷ Turu xkju ko 'me xi ta kabitjulin ntóo, yatu nú kjiya. Ko nts'en tata yatu xi kats'in xi 'yún ntjo sje, ta yatu nú kjiya. B'a tjin nú s'e kjintá.

²⁸ Xi nkú nga kuaxihin, faraon, Ntiana tibakú chjihi ni xi ts'in. ²⁹ Yatu nú tu xi s'ehé chan ngayjee Egipto. ³⁰ Nk'ie nga ja kfe b'a tjin nistjin, yatu nú s'e ngá kjintá. Chayahá xuta nistjin nk'ie nga b'a nkjún ts'in kis'e ni Egipto. Kjintá xi kamoo ts'in k'ie tiya tiya t'anankiu. ³¹ Tu xi chankahá kjintá xi kamoo. Ta ndaha najmi ta chahara tsa tu xi kis'ehé ni Egipto. ³² Nk'ie nga jo niyá ka'bai

nchinihi, faraon, tsuhura nga b'ahá ts'íin Ntiana. Ja b'a ts'íin xatí.

³³ 'Kui nga nd'ai, faraon, tsa kama, tinchísjai nku nda kitikjua ko nkjink'un. Kui katasehe niu Egipto. ³⁴ Ko tsa kama ya, kas'et'a xá já k'aku xi kuasehe xki nanki xi tjín Egipto. Nk'ie nga sakúhu chahan xuta, un katakjánya ko nku tákjá katsjáha faraon. B'a katuma nú yatu xi 'yún nkjún s'e ni. ³⁵ Já xi s'et'a xóo incha kat'ékú ngayjee ni xi s'ekú nú nda xu'bi. Katsjá kjuu faraon nga katumañjakú tuniñu. Xki nanki xi tjín Egipto katjátjo tuu, tu xi sakúhura xuta ni xi kjinehe. ³⁶ S'etjó tuniñu, tu xi najmi kuayá kjintíaha xuta nú yatuu nk'ie nga s'e kjintía nga ngusun Egipto.

B'i ts'ín kik'ai xáha Kuse Egipto

³⁷ Kisasihin nda faraon ko já xi ts'inxát'aha ni xi kitsú Kuse. ³⁸ As'ai b'a kitsú nda faraon nga kinchjako jóo:

—¿A sakú saná kj'ai nda xi nkúhu xu'bi xi tijnajihin Ntíaha?

³⁹ As'ai b'i kitsúhu Kuse:

—Ntíahi kuak'íejña chjhi ngayjee ni xu'bi. Najmi tjín sa kj'ai xi 'yún kitikjua ko 'yún nkjink'un sa nga ji. ⁴⁰ Kui nga nda títjun kamahani ni'yanu ko ngayjee xuta naxinantána

ts'iíntjusun ni xi k'úhín. Nku tutuhú an xi 'yún nk'a kamaha, at'ahá an ndá rejí.

⁴¹ B'a tã kitsúyahá ndá faraon Kuse:

—Ei tíb'et'á xáha nga kamai ndá tíjuhún ngayjee Egipto.

⁴² As'ai ts'asje ndá faraon stjink'un xi tjíyahá kó y'éyahá Kuse. Kui stjink'uun tjít'ahá seyuhu ndá faraon. Kó tã kitsjá kjuá nga n'e ngja Kuse najyun ndá xi bja já k'aku kó nga tsjényahá nku k'un toon sine. ⁴³ As'ai kits'ín kiyajnu Kuse yá karrú xi b'eya ndá xi ma johó nga nk'a tjen. Incha kitsjen títjun yahá yóo xi b'i ts'ín incha kikjintáya: “¡Katj'a ma rú ndo!” B'a ts'ín ndá faraon kits'ín maha Kuse ndá k'akuhu ngayjee Egipto.

⁴⁴ B'i kitsú yahá ndá faraon Kuse:

—An ndá faraon. B'a tíxian: Ji batexumaihi ngayjee Egipto.

⁴⁵ Ndá faraon kitsjá j'áíhín Kuse nga Safnat Panea k'úín kó kits'ín kixankó Asenat, takjéhín Potifera, ndá xi basehé ninkuhu ntia On. Kiyankjún xáhá Kuse nga ngúsuhún Egipto. ⁴⁶ Katé nú tjíhín Kuse nk'ie nga tsichu nginkun ndá faraon, ndá rejíhi xutá Egipto.

As'ai tsitju Kuse nginkun ndá faraon nga kikjatsú'ba nga ngúsuhún Egipto. ⁴⁷ Tu ni xí kis'ehé ni nú xi yatuú. Nda nkjún kama t'anankiú. ⁴⁸ J'áñjasún Kuse ngayjee nichine xi kis'e Egipto nú xi yatuú. Nanki xi tjín yo j'átjo niú. Xki nanki xi tiña mahá ante má nga tí'úáíya nichinee, yo j'átjo niú. ⁴⁹ J'áñjasún Kuse tuniñú xi nkú joyaha tsumí xi tjín andai ntáchak'uun. Tã santaha najmi tã kama kikjanít'aha tuú, at'ahá najmi tã kama xkihira.

⁵⁰ Kintehe ni nga k'ua tuts'ihín nga s'e kjintía, chjuúhún Kuse kis'ejñahá jo ntí. Kui tachjuúin xi 'mi Asenat kó Potifera 'mi na'mihi, kui ndá xi basehé ninkuhu ntia On. ⁵¹ Manases^a y'ét'ahá ntí tjuhún Kuse, at'ahá Ntíaná kits'ín chayahá ngayjee kjuá'un xi kis'ehe kó ni xi j'ajin ni'yahá.

^a 41:51 “Manases” tshuhá “ts'ín chaya”.

⁵² Efrain^a y'ét'ahq xi ma joho, at'ahq Ntīāná kits'ín nga kis'ehe ntje nanki xi má nga un kíkíehē.

⁵³ J'a nú xi yatu nga tū ni xí kis'ehé ni Egipto. ⁵⁴ As'ai kik'a tuts'ihīn nú yatu kjintíóo. B'a kama xi nkú nga kitsú Kuse. Tū má nankihí ni kis'e kjintía, tunga kis'ehé nichine Egipto. ⁵⁵ Nk'ie nga kíkíe kjintíóo xutā Egipto, as'ai incha ngji nkihī tuniñu nda faraon.

B'i kitsúhu nda faraon ngayjee xuto:

—Tankínsoho Kuse kō n'oo ni xi kuītsunuu.

⁵⁶ Nk'ie nga ngji ndju kjintíóo nga ngúsuhun Egipto, as'ai kíkíex'á Kuse ngayjee ni'ya xi má nga tīncha tuniñu.

Tsatēnahq tuniñu xutā Egipto, at'ahq kama 'yún kjintíóo.

⁵⁷ Kō xutā xi tjíya kj'ai nanki Egipto kjin incha j'ai nga j'ai k'atsehe tuniñu Kuse. At'ahq nga ngúsuhun nanki xi tjin asuntee kama 'yún kjintíóo.

B'i kama nk'ie nga incha ngji k'atse nichine já nts'e Kuse

42 Nk'ie nga kint'é Jacob nga tjin tuniñu Egipto, b'i kitsúhu ntíhi:

—¿A najmi chumi ni n'enú? ² Tí'miyana nga tjin tuniñu Egipto. Tankín ch'atso tuniñu yo, tū xi najmi kuayá kjintíáhaná.

³ As'ai te já nts'e Kuse incha ngji Egipto nga incha ngji k'atse tuniñu. ⁴ Tunga najmi kits'ín kjihí Jacob Benjamin xi nts'e Kuse maha, at'ahq b'a kitsú:

—Tsa tū 'yaha mí ni ch'on k'uhun xi kamaha

⁵ As'ai incha kitsjenjihīn jáhā Israel xutā xi tā tīncha fi k'atse tuniñu Egipto, at'ahq kis'e kjintía Canaan.

⁶ Kuse xi nda k'akuhu Egipto kō tibatēnahq tuniñu xutā xi tīncha nibáha tū má xi tje'hén ni. As'ai incha j'ai já nts'e kō incha kingjénsten ankjín nginkun santaha t'anankiu nga kíkíenkjún.

^a 41:52 “Efrain” tsuhura “tsjá ntje”.

⁷ Kuse nk'ie nga kikié jóo, kamankjihin nga já nts'e niu. Tunga b'a kits'in xi najmi behé kits'in. Kinchjako kjan kjan nga kingjásjaiya:

—Jun, ¿má xi tjeheh nibáhanu?

B'a incha kitsú jóo:

—Canaan nibáhani. Tuninü kafúái ch'atsei ei.

⁸ Kuse kamankjihin nga já nts'e niu, tunga máha jóo najmi incha kamankjihin Kuse. ⁹ J'áítsjehen Kuse nchini xi kik'aihi, nk'ie nga kik'ai nchiniyaha já nts'e ko b'i kitsúhu:

—Nihí tichasoho nga tinimo. Má ní kama kuixkjangko naxinantóo tichase mañoño.

¹⁰ B'a incha kitsú jóo:

—¡Najmi, nda ntia! Já musuhi ní jin. Tuninuhú kafúái ch'atsei. ¹¹ Nku ni'yahá mahani. Xuta nda ní. Najmi tichase mañai.

¹² Tunga b'ahá ta kitsú ngá Kuse:

—Najmi kjuaxi ni xi tóbixíun. Má nga kama ní kuixkjangko naxinantóo tichase mañoño.

¹³ B'a incha kitsú jóo:

—Tejo mahani jin xi já musuhi. Nku ni'yahá mahani. Canaan tintsu**ba**i. Nda nts'é xi kjintú nq'mini kab'ejñako ko máha xinkuu najmi yaha má ngji.

¹⁴ B'ahá ta kitsú ngáha Kuse:

—Xi nkú nga ja kuaxian, tíchase mañanu nga tinimo.

¹⁵ B'i ts'in kjut'ayá k'uhunnuu. Títs'in kíe nda faraon nga najmi kuitju ei tsa najmi kj'uaí nda nts'o xi kjintú. ¹⁶ N'e kjú nku xinkiu nga katjikj'á nda nts'o. Jun xi ngisoo kuintsu**ba** nijó. B'a ts'in chaha tsa kjuaxi ni xi kuakixún. Tsa najmi kuitju kixiko énnuu, chaha nga tinima mañanu. Títs'in kíe nda faraon nga b'a kama.

¹⁷ As'ai kingjáya 'yún nga tentee jóo jan nistjin tjihin

¹⁸ ko nistjin xi ma jahan b'i kitsúhu:

—B'i n'oo. B'a ts'in najmi n'ek'iehennuu. At'aha benján Ntiana. ¹⁹ Tsa kjuaxi nga jun xi xuta nda, katjaya 'yún nku nda nts'o nubayá xi má kisuyo ko jun xi ngisoo tankíko ho tuniñu xutanuu xi tibe kjintá. ²⁰ Tunga nibákonú nda nts'o xi kjintú. B'a ts'in chaha tsa kjuaxi ni xi tsixún. Najmi n'ek'iennuu ma.

As'ai b'a incha kits'in jóo. ²¹ B'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjin:

—Kjuaxi nga je kich'anjiá ngat'aha nda nts'eé, at'aha najmi kin'esihín nga tsankiná nga chase nimá, ndaha tsa kiyahá kjuanusihin. Kuihi nga nd'ai kaf'uainéhená kjuaba xu'bi.

²² B'i kitsú Ruben nga kinchja:

—An b'a kixinnuu nga najmi tu je n'e k'anjiu yjonuu tsa nkú n'oho nda tiu, tunga najmi tsasinñjuhúnú. Nd'ai tib'echjáa ngabayaha.

²³ Tunga najmi behé jóo tsa tímankjihin Kuse ni xi tíincha nchja, at'aha éhen já Egipto kinchja Kuse ko nku nda kits'in k'atiyaha. ²⁴ As'ai ngji t'axín Kuse. Ngji kjintá. Nk'ie nga kik'óya ngáha, kinchjako jóo. Kitsjá kjua nga kichjubé Simeon ko nga kis'et'a 'yún nginkun jóo.

²⁵ As'ai kitsjá kjua Kuse nga n'e tsehe tuniñu kustaha jóo, nga n'e k'óya ngáhara toohon nga nkúnkú aya kustaha, ko

nga k'u_{ai}hi nichine xi incha k_{jine} aya niyóo. B'a kits'ín já musu xi nkú nga kitsú Kuse.

²⁶ As'ai incha kits'ín k'anji tuniñu búrrúhu ko incha ngji jóo. ²⁷ Nk'ie nga incha tsichu ante xi má nga ts'ín kj'a nistjen, as'ai nku ndo kikjex'á'a kustaha tu xi tsjáhara nichine búrrúhu. Tu kikiehé toohon nga tíña'a ts'a kustaha.

²⁸ B'i kitsúhu já nts'e:

—Chase moho. Kuan'e k'óya ngáhana toonna. Eí tíña'a ts'a kustana.

Nk'ie nga incha kint'é éin jóo, xí kitenyahá animaha ko incha kitsankjún. B'i ngján incha kitsúhu xinkjín:

—¿Nkú tsuhura ni xi kuats'ínkoná Ntíaná?

²⁹ Nk'ie nga incha tsichu Canaan, incha kitsúyaha na'mihí ngayjee ni xi incha kamat'ain. ³⁰ B'a incha kitsú:

—Nda xi batéxuma nanki xu'bo kinchjako kjan kjanni. Kik'onneni nga tsankinse 'ma mañaihi nankihi. ³¹ Tunga b'ihí kik'ihin: “Xuta ndaní. Najmi tíchase mañai. ³² Tejo mahani jin. Nku ni'yahá mahani. Nku nda nts'eí najmi yaha má ngji, ko nda nts'eí xi kjintíu na'mini kab'ejñako Canaan.”

³³ 'As'ai b'i kitsúni nda xi batéxuma yo: “B'i ts'ín skuehena tsa ndo. T'ejñanú eí nku nda nts'o. Chjúbó tuniñu xi ma chjéhen xutanuu xi tíbe kjintía ko tankiún. ³⁴ Tunga nibákohónú nda nts'o xi kjintí. B'i ts'ín skuehena nga ndo ko nga najmi já xi tíincha base maña jun. As'ai ts'in nd'aí ngáhara nda nts'o xi nkuu ko s'ejña nd'aínuu nga kuinimo nanki xu'bi.”

³⁵ Nk'ie nga ja tíincha b'é tiya kustaha jóo, incha kkie nga xki kustaha tjíntuyá tsa xi tíincha toohon nga nkúnkú jóo. Tu ni xí incha kitsankjúhún jóo ko na'mihí nk'ie nga incha kkie niu.

³⁶ B'i kitsú Jacob:

—Jun ja tífenuu ntína. Najmi yahá má ngjihí Kuse ko ta ndaha Simeon najmi ta tjíhin. Nd'ai mjenuu kuankíko Benjamin. Ngayjee ni xu'bi an un bena.

³⁷ B'a kitsú Ruben nga kinchjako na'mihi:

—Aya ntsa n'e kjas'ein Benjamin kō an ts'in k'óya ngáhara. Tsa najmi ts'in k'óyaha ndo, kama n'ek'iein nga joo ntína.

³⁸ As'ai b'i kitsú Jacob:

—Najmi ngjuaikonuu ntína. Kuse xi nts'e maha ja k'ien. Tu nku tutuhú kui xi tǐjña sa. Tsa tǐjn ni ch'on k'uhun xi kamaha aya niyóo, jun ch'anjiu tsa kuayá ba nda chá xu'bi.

B'i kama nk'ie nga ngji Benjamin Egipto

43 Tu ni xí 'yúhún kis'e sa kjintía yo. ² Nk'ie nga jehe nga incha kikjine tuniñu xi incha ngji k'já Egipto, b'i kitsú Jacob:

—Tǎ tankín ch'atsehé ngáhanu tuniñu.

³ B'a kitsú Juda:

—B'a kitsú kixi kixini ndo: “Tsa najmi kjúáikoo ei nda nts'o xi kjintíu, najmi ts'inkjáinnuu.” ⁴ Tsa k'uaí antei nga ngjuaikoni nda nts'eí, kuankín ch'atseihí tuniñu. ⁵ Tunga tsa najmi, najmi kuankín. At'aha b'a kitsúni ndo: “Najmi ts'inkjáinnuu tsa najmi kjúáikoo nda nts'o xi kjintíu.”

⁶ B'i kitsú Israel:

—¿Á b'a un kin'ekohonú nga kik'inyaharuu ndo nga tǐjña sahanuu kj'ái nda nts'o?

⁷ B'a incha kitsú jóo:

—At'aha ni xi nkjún ts'ín kits'ín nisini xutaná. B'i kitsúni: “¿A tǐjña sa na'minuu? ¿A tǐjña sanuu kj'ái nda nts'o?” Ko ni xi kin'eí jin, tu kin'e k'óyaní ni xi kingjásjaiyani. ¿Nkú n'e chahani tsa: “Nibákoo nda nts'o” kuitsuni?

⁸ B'i kitsúhu Juda na'mihí:

—Tsa n'e kjíkoní nda tiu, tǐjn 'yún kuankínní, tu xi najmi kuayáhaná, ta ndaha ji ko ta ndaha jin ko ta ndaha ntíni. ⁹ An ts'in kjas'eheh xki ngat'aha nda tiu. An tinchíní kuenta tsa mí nihi xi kamaha. An y'anjián tsa najmi ta kjúái sinjñáhana nda tiu nginkuin. ¹⁰ Tsa najmi 'yún tse ts'andayani ei, jara ma jo niyá ma ngáhani yo tsa kai.

¹¹ As'ai b'a kitsú Israel:

—Tsa najmi tjín nkú ma n'ehé ma, tū sahá b'i n'oo. T'entuyó kustanuu ni xi tū k'uaíruu ndo. Tankínkoho ni nda xi tjín ej, ichí balsamo, ichí ntsjén, ntá sinjne, mirra, tu nuez kō tu mendra. ¹² Jo tjíhin chjíhi ni xi ch'atso ch'oo. N'e kjas'on toon xi kisakúnuu ts'a kustanuu. Nku tsa kindyjajihínra jóo niu. ¹³ Katjikonuu nda nts'o. Tankiínse ngáharuu ndo. ¹⁴ Katasinkonuu Ntíaná xi tjíhin nga'yún, tū xi katuma nimahara jun ndo kō ts'ín nd'aíhi nda nts'o xinkuū kō Benjamin. Tsa ni xi chjúxihinna ntínq, kachjuxínna ma.

¹⁵ As'ai incha jakj'á jóo ni xi incha tsjá kō jo tjíhin chjíhi ni xi incha k'uatse. B'a ts'ín incha ngjikoho Benjamin Egipto kō incha tsichu nginkun Kuse.

¹⁶ Nk'ie nga kieke Kuse nga tjenko Benjamin jóo, as'ai b'a kitsúhu nda xi basehe ni'yaha:

—T'inkoi jái ni'yanq kō t'endai nichine, at'aha niñu kjinekoná jái masen nistjin ni.

¹⁷ B'a kits'ín ndo xi nkú nga kitsú Kuse. Ngjikò jóo ni'yaha. ¹⁸ Tunga incha kitsankjúhún jóo nk'ie nga ngjikohó ndo ni'yaha Kuse ko b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Tu ngat'aha toon xi kis'eya kustaná nd'ai ngáha kj'uaikoná ei. K'uanachaná ko kuakj'á nijéná. Kj'éaná búrrúná ko já musuhu ts'ín maná.

¹⁹ As'ai incha ngjik'ún tiñaha nda xi basehe ni'yaha Kuse. Astiu ankjuo incha kinchjako ²⁰ nga b'a kitsúhu:

—Ji, nda ntia, n'e'yún tak'uin. Xá xi jái ni nd'ai ngáha, tuniñu jái ch'atsei. ²¹ Tunga nk'ie nga tsichui ante má xi tjeheh n'e kj'ai nistjen, kichjux'ái kustani. Tu kiyaní nga xki ts'a kusto tjíntuyá toonni nga nkúnkú. Tjintu ndjuú ndjuú toon. Tunga kich'aní toon tu xi n'e k'óya ngáhani. ²² Najmi yayi yá xi y'éya kustani toonni. Ta kich'a sai toon, tu xi ch'atse sahani tuniñu.

²³ B'i kitsú ndo:

—Kas'enuu kjuayju. Najmi tu binkjun. Ntíanuu ko Ntiaha na'minuu kits'ín nga kis'eya toon kustanuu. At'aha an kits'inkjáinra toon xi kik'o.

As'ai ngji kj'á ndo Simeon ko ngjikohó jóo. ²⁴ Kits'ín kjas'en ndo jóo ni'yaha Kuse. Kitsjáha ntánijua tu xi incha kuánéjnuhu tsuku ko kitsjá yaha nichine búrrúhu jóo.

²⁵ Incha y'énda jóo ni xi incha y'a nga tsjá ko incha kikuyáha Kuse nga kj'uaí nga masen nistjiun, at'aha incha kint'é nga yo incha kjine niñu.

²⁶ Nk'ie nga j'ai Kuse ni'yaha, as'ai incha kits'ín kjas'en jóo ni xi incha y'a ko incha kingjénsten ankjín santaha t'anankiu nga incha kikienkjún.

²⁷ As'ai kikjaniñaha Kuse jóo ko b'i kitsúhu:

—¿A tu b'a nda tíñahá na'minuu, nda chá xi kin'e kjónú? ¿Aha tíñahá sa?

²⁸ Incha kingjénsten ankjín nginkun Kuse ko b'a incha kitsú:

—Nda ts'ín tíña nda musuhi. Tíñahá sa na'mini.

²⁹ As'ai Kuse tsasehe Benjamin xi nda ts'e maha. Nkuhú na'mi ko na mako. As'ai b'i kitsú:

—¿A kui nda nts'o xi kjintí xu'bi xi kin'e kjónú nd'ai ngáha?

Ko b'i ta kitsú saha Benjamin:

—Ntina, Ntiana katsjáhi kjuandaha.

³⁰ As'ai tsitju ntsu ntsu Kuse, at'aha ni xi nkjún kamaha nk'ie nga kieke nda nts'e. Ngji má t'axín tu xi kjintá subaha. Jas'en má fajña ko yo kikjinntá.

³¹ Askahan tsanéjin ankjín. Tsitju ko b'a kitsú nga kits'ín ndjándjá yjoho: “iKas'eyani nichine!”

³² Tu ngat'aha nga tíña nkjúhun xuta Egipto nga k'úéntut'áha xuta hebreo nga kjineko niñu, kui nga xin xin incha y'entuhura xinkjín. Xin y'ejña Kuse, xin incha y'entu já nts'e, ko xin incha y'entu já egipto xi ta tíincha kjineko niñu Kuse. ³³ Nkú ts'ín yja nkú ts'ín yja já nts'e Kuse, b'a ts'ín incha kin'e k'íéntu yo. Incha kama nkjúhun jóo. B'i ngján incha tsase'a xinkjín. ³⁴ As'ai Kuse kits'ín kjihí já nts'e nichine xi kas'ejñasun yámixaha, tunga Benjamin un tjíhin nga 'yún tse ni xi kin'e kjihí nk'ie nga já nts'e. Tsjo incha kits'ín jóo nk'ie nga incha kikjineko niñu Kuse.

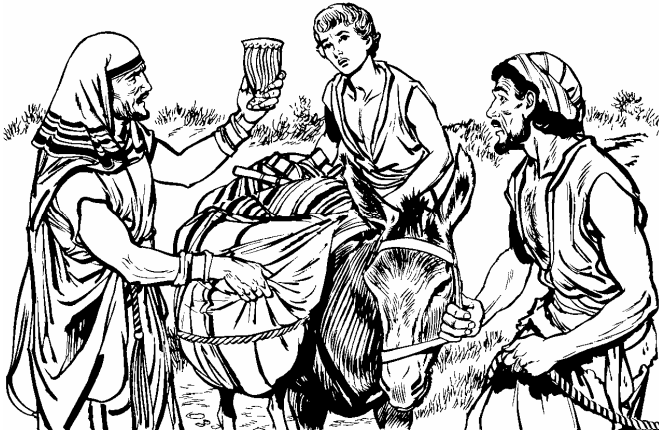
B'i kama ngat'aha chutsín toon tabaha Kuse

44 As'ai Kuse b'i kitsúhu nda xi basehe ni'yaha nga tsaté xá:

—N'e tseheni tuniñu kustaha jóo. N'e k'ai tu xi nkú tjín kuichú kjuahara nga incha k'ua, ko t'ejña'ai toohon andai ts'a kustaha nga nkúnkú. ² Ko ta t'ejña'ai andai ts'a kustaha nda xi kjintú chutsín toon tabana. T'ejnat'aihi toon xi kab'atseko ho tuniñu.

B'a kits'ín ndo xi nkú nga kitsú Kuse. ³ Nk'ie nga ja kama seen, incha kin'e kjí ngáha ni'yaha. Incha ngjiko búrrúhu jóo. ⁴ Nk'ie nga incha tsitju ajin nantio, ndaha najmi kje kjin incha bichú nga b'a kitsúhu Kuse nda xi basehe ni'yaha:

—T'in tjenni jóo. B'a t'ihin nga ja kuichu tjenni: “¿Á ch'on ts'ín tín'e k'óyahanu nga nda tín'ehenuu? ¿Á jun kachjubé ndyjéheni chutsín toon taboo? ⁵ Kui chutsín xi

'biyá nda ntianá ko kui xi ts'ín chjén nga basejin. Najmi nda tjín ni xi kan'o."

⁶ Nk'ie nga ja tsichu tjénki jóo, b'a kitsú xi nkú kik'ihin.

⁷ As'ai b'a incha kitsú jóo:

—¿Á b'a títuhu nda ntiani? ¿Ndaha ichí najmi kama k'uin tsa b'a n'ei. ⁸ Canaan kjin jáikohoni toon xi kisakúni ts'a kustani. ¿Nkú ts'ín chjúbé ndyjéheni toon tabaha ko tsa toon sinehe nda ntiahi? ⁹ Nda xi sakút'ain chutsún kat'en, ko santaha ko jin kamaí já musuhu nda ntiahi.

¹⁰ B'a kitsú nda xi basehe ni'yaha Kuse:

—Nda tjín. B'a kat'e xi nkú nga túbixiún. Tunga tu nku sahá xi sakút'ain chutsún kama nda musuná. Xi ngisoo najmi chumi jé xi s'ehé.

¹¹ As'ai kitsa kitsa incha kikjejen ko incha kikjex'á'a kustaha nga nkúnkú. ¹² Tsangisjai ndo chutsún. Kik'a tuts'ihinra ts'e nda xi chóo santa nkúhu nga tsichuk'un ts'e nda xi kjintíu. Tunga aya kustaha ní Benjamin kisakúhu chutsún. ¹³ As'ai incha kikjentiyajen najyuhun nga incha tsakú chji kjuanusihin.

Ja kamoó. Nkúnkú incha kits'ín k'anji ngáha ch'áha búrrúu ko incha kik'óya ngáha ajin nantio.

¹⁴ Tjíná sa Kuse ni'yaha nga incha j'ai Juda ko já nts'e. Incha kikjaní kj'a yjohó nginkun ndo. ¹⁵ As'ai b'i kitsú Kuse:

—¿Nkú tsuhurá ni xi kan'o? ¿A najmi yanú nga nku nda xi nkúhu an maha basejin?

¹⁶ B'a kitsú Juda:

—¿Nkú k'úhín, nda ntia? ¿Mí nihi xi kuixíhín? ¿Nkú ts'ín kuaku chjíhíní nga najmi tjínni jé? Ntíaná ja títs'ín k'íéchjíní ngatitsunni. Á jin ei ni ma. Ja kuichu maj xutá musuhí kə tə xi kasakút'ain chutsíun.

As'ai b'a kitsú Kuse:

¹⁷ —Najmi kama b'a ts'ian. Nda xi kasakút'aihín chutsíun, nkuhú kui xi kama nda musuná. Máha jun, kas'enuu kjuajyu nga k'oóya ngáhanu ni'yaha na'minu.

B'i ts'ín kinchjantjai Juda Benjamin

¹⁸ As'ai b'i kitsú Juda nga ngjik'ún tiñaha Kuse:

—Ji, nda ntia, tibanikihi nga k'uaíní ichí kjuá nga kuinchakoho nku jo tsu'ba én. Nku kjuanda. Najmi tu katuma kjahin. At'aha xi nkú joyahá ni nda faraon ji.

¹⁹ 'Nda ntia, ji kichasjaiyani: “¿A tjñanu na'mi kə kj'ái sa nda ts'o?” ²⁰ Kə jin kin'e k'óyaihi, nda ntia: “Tjñani nku na'mi xi ja chá nkjún kə nku nda nts'eí xi kjintí sa. Kui ndai xi kitsin nk'ie nga ja chá na'mini. Jo incha maha jóo kai xi nkuhú maha naaha, tunga k'iehéen xi nkuu. Kui nga tjo nkjúhunra na'mini ndo, at'aha tu nku tutuhú kui xi tjña saha.” ²¹ As'ai ji b'a kik'inni: “Nibákonú ndo, tu xi skuehena.” ²² Kə jin b'a kik'ihín: “Najmi kama k'uéjña na'mihí nda tiu, at'aha kuayá na'mihí tsa k'uéjña.” ²³ B'a kik'inni: “Tsa najmi kj'uai nda nts'o xi kjintíu, najmi tə ts'inkjáfhinnu.”

²⁴ 'Nk'ie nga tsichuse ngáharí na'mini, kik'inyaihi ni xi kik'inni, nda ntia. ²⁵ Askahan b'a kitsúni na'mini: “Tankín ch'atse so ichí tuníñu.” ²⁶ As'ai jin b'a kik'ihín: “Najmi kama kuankín. Tsa ngjuaikoni nda nts'eí xi kjintíu, nk'iehé nga kuankín. At'aha najmi ts'ín kjánni ndo tsa najmi tjenkoni nda nts'eí xi kjintíu.” ²⁷ As'ai b'a kitsúni na'mini: “Yo nga jo ntí kitsjána chjuúnna. ²⁸ Nku ntína najmi tə tjhinna. Nku tsa nkuhú chu kjan xi tjín ngi jñóo kits'ínk'iehen. Najmi tə kkiehena ntína ma. ²⁹ Tsa tə

kuankínko ngáhanu ntínq xu'bì nd'ai, tsa mí ni ch'on k'uhun xi kamaḥa, jun ch'anjíu tsa kuayá ba nda chá xu'bì.” B'ì kitsúni na'mini.

³⁰ 'Kui b'a maha, tsa najmi tjenkonì nda tiu nk'ie nga k'oóya ngáhanì ni'yanì, tu ngat'aha nga animaha na'mini kjisun nda tiu, ³¹ kuayá ba na'mini. B'a ts'in jin ch'anjiì nì tsa kuayá ba na'mini xi já chá nkjún. ³² B'ì kixihìn na'mina: “An ts'in kuenta nda tiu. Tsa najmi kjúáiko ngáhara ntíhì, an k'uanjiá jé ngayje nistjin nga kúátejña tík'an.”

³³ 'Kui nga t'bankihira tsa k'uai antená nga an xi kama nda musuhì nga johò nda tiu. Tjen anteihì nda tiu nga katjiko já nts'e xi ngisoo. ³⁴ At'aha, ¿nkú ts'in kfnsehera na'mina tsa najmi tjenkona nda tiu? Tsa b'a kama, najmi tsuhu tak'an nga kuichú kjuana skue kjuanimá xi nibanehe na'mina.

B'ì ts'in tsakú chjihira yjohò Kuse já nts'e

45 Ta incha kabincha yo já xi ts'inxát'aha Kuse. Nk'ie nga najmi ta kama 'yúhunra, b'a kitsúhu nga kikjintáya: “Títjusje tento.” Kui nga najmi ch'a tjíhin yo nk'ie nga Kuse tsakú chjihira yjohò já nts'e.

² As'ai xí kikjintáyahá Kuse nga kikjintá. Santaha kint'éhe já Egipto ko ta santaha ni'yaha nda faraon tsichu éen. ³ B'ì kitsúhu já nts'e:

—Kuse ná. ¿Aha tíjñahá sa na'mina?

Ta ndaha najmi ta incha behe nkú kuitsy já nts'e Kuse, at'aha incha kama nkjúhunra jóo. ⁴ As'ai b'ì kitsú Kuse:

—Nibák'un tiñanú.

Nk'ie nga incha tsichuk'ún tiñahq jóo, b'a kitsúhú:

—An ní nda nts'o Kuse. An xi tsateñanú já Egipto.

⁵ Tunga najmi tu ma nusihínnyu ko ta ndaha najmi tu fantaharuu yjonuu tu ngat'aha nga tsateñanú. At'aha Ntiana kits'in nibá tíjunna ei nga jun tu xi kúásinkohona xuta.

⁶ 'Ja tífiko jo nú nga tíma kjintía ngayjee nankiy. Un nú ndyja sa nga ndaha najmi chumi nihi xi s'entje ko ta

ndaha sákú. ⁷ Ntíaná kits'ín nibá títjunna eḯ nga jun tu xi ts'ín kji ndjuhu ntjenuu. Nga ndanu nkjin nkjún ntjenuu ts'ín kj'ajin kjintíó. ⁸ Kui nga Ntíaná kits'ín nibáhana eḯ, najmi jun. Kui xi kits'ín nga tsichu ma nda xi tsjá niyáha nda faraon. An basehe ni xi tjíhín ko ta an batexumaha ngayjee Egipto.

⁹ 'Kítsa tankínsoho na'mina ko b'a t'iuḥun: “Ntíhí Kuse b'a títsohi: Ntíaná kits'ín mana nda k'akuḥu ngayjee Egipto. Nibáqase xatíní. Najmi tu n'e k'andayai. ¹⁰ Gosen kuinchin, tu xi tiña kamahaní. Yo kuinchunkoi ntíhí ko ntíhí ntíhí ko ngayjee chu xi tjíhin ko ngayjee ni xi tjíhin. ¹¹ Yo tsjaha nichine, ji ko ngayjee xuta xi tjíntukohi ko chuhi, tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahara. At'aha un nú tjíhin nga s'e sa kjintía.”

¹² 'Nda ts'é Benjamin ko jun tíyo nga an xi b'a tíxian.

¹³ T'inyohoo na'mina ngayjee kjuachánka xi tjínna Egipto ko ngayjee ni xi tíyo eḯ. Kítsa tankín chj'oo na'mina.

¹⁴ Kikjintá Kuse nga kitsubakjá nda nts'e Benjamin. Benjamin ta kikjintá nk'ie nga kitsubakjá Kuse. ¹⁵ Ko kikjexu'ba tsaha ngayjee já nts'e ko kikjintá nk'ie nga kitsubakjá. Askahan kinchjako jóo Kuse.

¹⁶ Tsichu én ni'yaha nda faraon nga já nts'e Kuse incha j'ai. Tsjo kamaha nda faraon ko já xi ts'ínxát'aha nga kint'é éin.

¹⁷ B'i kitsú nda faraon:

—B'a t'ihín já nts'ei nga kats'ín k'anji ch'á chuḥu. Incha kak'óya ngáha Canaan. ¹⁸ Incha katjik'á na'mihí ko xuta xinkí. Kanibásena. An tsjaha nanki xi 'yún nda xi tjín Egipto. Ni nda xi tjín eḯ incha kjine. ¹⁹ B'i ta t'ihín já nts'ei nga yá karreta incha katjiko, tu xi kuincháha jminchíhín ko ntí istihí ko na'minu. Incha kanibá. ²⁰ Najmi tu incha ngjuántahara yjoho ngat'aha ni xi tjíhín, at'aha ni xi 'yún nda xi tjín ngayjee Egipto incha kama ts'e.

B'i ts'ín ngji chj'aha Kuse na'mihí

²¹ B'a incha kits'ín jáha Israel xi nkú nga kik'ihín. Kuse ya kitsjáha yá karreta xi nkú nga kitsú nda faraon ko

kitsjáha nichine xi incha kjine aya niyóo. ²² Kitsjá yaha nga nkúnkú jóo nku 'yún najyun. Tunga máha Benjamin, jan unchan toon taba ko un 'yún najyun kitsjáha. ²³ Ko kits'ín kjihí na'mihí te búrrú ni xi 'yún nda xi tjín Egipto, ko te búrrú sa tuniñu ko ninkuan ko nichine xi kjine na'mihí nk'ie nga ts'ín niyá.

²⁴ B'i kitsú nk'ie nga kits'ín kji já nts'e:

—Najmi tu bixkankoo xinkiu aya niyóo.

As'ai incha ngji jóo. ²⁵ Incha tsitju Egipto ko incha tsichu Canaan má nga tjña na'mihí. ²⁶ As'ai incha kitsúya nga tjña Kuse ko nga kui xi nda tíjuhun ngayjee Egipto. Tunga kama jyun kama ntahára Jacob, at'aha najmi tís'ejihin ni xi tfincha tsu jóo. ²⁷ Tunga incha kitsúyahá jóo ngayjee ni xi kitsú Kuse, ko nk'ie nga kkie Jacob yá karreta xi kits'ín nibá Kuse tu xi ngjuaikohora, b'a kama xi j'áiyaha kama.

²⁸ B'i kitsú:

—Nda tjín. S'ejinna nga tjña tík'un sa ntina Kuse.

Kfínsehe kintehe ni nga kuayá.

B'i ts'ín tsichukoho Jacob xutaha Egipto

46

Ngjiko yje ni xi tjihin Israel, kui j'áin xi kitsjáha Ntíaná Jacob. Kits'ín niyá nga tsichu ntá tixa Beerseba. Yo kitsjáha chje Ntíaha Isaac xi na'mihí maha. ² Kui nistjen Ntíaná kinchjakoho Israel xi nkúhu tsa nga nijná. B'i kitsúhu:

—Jacob, Jacob.

B'a kitsú Jacob:

—Á an ei.

³ B'i kitsú Ntíaná:

—An xi Ntíaha na'mihí. Najmi tu binkjuin nga k'úin Egipto, at'aha yo ts'in ma ntjehi nku naxinantá chánka.

⁴ An kfinkoho Egipto ko ts'in k'óya ngáhara ei, ko Kuse k'uéchja tunkuín nk'ie nga kuayái.

⁵ B'i ts'ín tsitju Jacob ntá tixa Beerseba. Kits'ín kiyájnuhu jáha yá karreta xi kits'ín nibá nda faraon. Jóo ta kits'ín kiyájnu ntíhi ko jminchjihin. ⁶ Incha ngjiko ngayjee chu xi

tj́ihin kò ngayjee ni xi kis'ehe Canaan. Jacob kò ngayjee xutaha incha j'ai Egipto. ⁷ Nt́hi kò nt́hi nt́hi, istinchj́ihin kò nt́hi istinchj́ihin, ngayjee xutaha j'aiko Egipto.

⁸ Kui xu'bi j'áihin xutaha Israel xi jas'enko Egipto, nkuhu, Jacob kò nt́hi, b'a tj́iun. Ruben, kui xi nt́i tjuhun Jacob.

⁹ Xu'bi xi nt́hi Ruben: Hanoc, Falu, Hezron kò Karmi.

¹⁰ Xu'bi xi nt́hi Simeon: Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Zohar kò Saul. Naaha Saul kui xi nku tachjuún Canaan.

¹¹ Xu'bi xi nt́hi Levi: Gerson, Koat kò Merari.

¹² Xu'bi xi nt́hi Juda: Er, Onan, Sela, Fares kò Zara. Er kò Onan incha k'ien Canaan. Kò xu'bi xi nt́hi Fares: Hezron kò Hamul.

¹³ Xu'bi xi nt́hi Isacar: Tola, Fua, Job kò Simron.

¹⁴ Xu'bi xi nt́hi Zabulon: Sered, Elon kò Jahleel.

¹⁵ Nt́hi Lea ngayjee jái. Kui xi kis'ekoho Jacob nk'ie nga y'entu Padan Aram. Dina ya xi ta kama takj́ihin Lea. Katé jan kama ngayjee xuta xi nibahara ntjehé Lea nga kich'a xki ts'íhin xi chjuúhun kò xi x'íhin.

¹⁶ Xu'bi xi nt́hi Gad: Zifion, Hagi, Ezbon, Suni, Eri, Arodi kò Areli.

¹⁷ Xu'bi xi nt́hi Aser: Imna, Isua, Isui kò Beria. Sera ya xi na nichja jái. Kò xu'bi xi nt́hi Beria: Heber kò Malkiel.

¹⁸ Nt́hi Zilpa ngayjee jái. Kui xi kis'ekoho Jacob. Tjion nku kama ngayjee xuta xi nibahara ntjehé Zilpa, na musu xi kitsjáha Laban Lea.

¹⁹ Xu'bi xi nt́hi Rakel, chjuúhun Jacob: Kuse ko Benjamin.

²⁰ Nt́i xi kis'ekoho Kuse Asenat xu'bi: Manases kò Efrain. Egipto incha kitsin jái. Asenat kama takj́ihin Potifera, nda xi basehe ninkuhu ntia On.

²¹ Xu'b_i xi ntíh_i Benjamin: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naaman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim k_o Ard.

²² Ntjehe Rakel k_o Jacob incha nibahara ngayjee jái. Teñju kama nga tentee.

²³ Xu'b_i xi ntíh_i Dan: Husim.

²⁴ Xu'b_i xi ntíh_i Neftali: Jahzeel, Guni, Jezer k_o Silem.

²⁵ Ntíh_i Bilja ngayjee jái. Kui xi kis'ekoh_o Jacob. Yatu kama ngayjee xuta xi nibahara ntjehe Bilja, na musu xi kitsjáha Laban Rakel.

²⁶ Cháte ko tj'ion nku tsichu ma ngayjee xuta xi j'aiko Jacob Egipto. Kui xi jn'íh_i maha. Najmi kich'a xkihira jminchín antaha. ²⁷ Jo ya kama ntíh_i Kuse xi incha kitsin Egipto. Kui nga cháte k_o kan kamaha ngayjee xuta xi incha j'aikoh_o Jacob Egipto.

²⁸ As'ai Jacob kits'ín kji títjun Juda nga kits'ín kjiisehe Kuse, tu xi kj'uaí kj'á niyáhará Gosen. Nk'ie nga incha j'ai jóo Gosen, ²⁹ as'ai y'énda yáha Kuse k_o ngji kj'á niyá na'mih_i Gosen. Nk'ie nga tsichusehe na'mih_i, kitsubakjá k_o tse kamaha nga kikjintásun ntjiaha na'mih_i.

³⁰ As'ai kinchja Jacob nga b'i kitsúhu Jose:

—Ja kama kuayá nd'ai, at'aha ja kuakiehe. Be nga tinchun t'k'un sai.

³¹ Ja kamoó. B'a kitsú Kuse nga kinchjako já nts'e k_o xuta xi tjenko na'mih_i:

—Kfínse mara nda faraon. Kfín xinya nga já nts'é k_o xutaha na'mina xi tjíntu Canaan incha kaf'uaisena. ³² B'a xinyaha nga chu n'exáko k_o chu n'e chó k_o kui nga incha kaf'úáikohonu chutsankanuu k_o turunuu k_o ngayjee ni xi tjínnuu. ³³ Nk'ie nga kuinchjanuu nda faraon k_o ngjuásaiyanuu mí xáha xi n'o, ³⁴ b'a t'ihyun: “Chu incha maha ts'ín chá já musuhi. Santa nkúhu nga ndyjaní n'eí kui xóo. Ta kui xóo kits'ín xi cháni.” B'a tixiún, tu xi b'a ts'ín kama kuintsuqahanu Gosen. At'aha najmi nda maha xuta Egipto já xi incha ts'ín chá chutsanka.

B'i ts'in tsichuko Jacob xutaha nginkun nda faraon

47 As'ai ngjisehe Kuse nda faraon ko b'i kitsúhu:
—Na'mina ko já nts'é incha kanibáha Canaan.

Yjako yje chutsankaha, turuhu ko ngayjee ni xi tjihin.
Gosen incha kab'entu.

² As'ai ngjikúhu un já nts'e nda faraon tu xi skuehera.

³ B'i kitsúhu nda faraon jóo:

—¿Mí xáha xi n'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Chutsanka ní ts'in chá já musuhi. Xáha ntje cháni n'ei.

⁴ Kafúáiní nanki xu'bi tu xi ei kuintsubahani, at'aha tjín
nkjún kjintía Canaan ko najmi tjín jná xi kjine
chutsankani. Kui b'a maha, tíbinchihiri tsa k'uaí anteni
nga kuintsubai Gosen.

⁵ B'a kitsú nda faraon nga kinchjako Kuse:

—Kaf'uaisahi na'mihí ko já nts'ei. ⁶ Nginkuin tjña

Egipto. Má nga 'yún ndaha nankiu n'e k'íejnai na'mihí ko
já nts'ei. Incha kat'entu Gosen. Tsa behe tak'uin nga tjín
jóo xi kitikjua, tjen xáhi nga kama já k'akuhu já xi kuntá
chuna.

⁷ As'ai Kuse ta ngjiko Jacob ngjinkun nda faraon, ko
Jacob nda kinchjane nda faraon.

⁸ B'i kitsúhu nda faraon Jacob:

—¿Nkú t́ín nú t́íhin?

⁹ B'a kitsú Jacob:

—Unchan kò katé nú t́inna nga tsú'basan asuntee.

Chuba nistjin t́inna. Ndjá kama chá. Najmi kje b'a t́ín bichá xi nkú t́ín incha tsichu xi chána nga incha kikjatsú'basún asuntee.

¹⁰ As'ai Jacob nda kinchjane nda faraon. As'ai tsitju nginkun ndo.

¹¹ B'a kits'ín Kuse xi nkú nga kitsú nda faraon. Jná xi 'yún nda xi t́ín Egipto kitsjáha na'mihí kò já nts'e. Gosen kits'ín k'íéntu jóo, kui antee xi ta kik'in Ramse.

¹² Kits'ínkjen na'mihí kò já nts'e kò ngayjee xutaha.

Kitsjáha xi nkú t́ín incha maha.

B'i ts'ín tsatéxuma Kuse ajihín kjintío

¹³ Nga ngúsuhun asuntee najmi ta kis'ehe nichine. Tu xí 'yúhún kama kjintío. Ja ma kfesun kjintíahá xuta Egipto kò xuta Canaan kai. ¹⁴ Kui nga xuta Egipto kò xuta Canaan incha kits'ín kje yje toohon nga kik'atsehe nichine Kuse. As'ai Kuse kits'ín ngujinko toon xi kisakúhu toohon nda faraon.

¹⁵ Nk'ie nga je yje toon xi kis'e Egipto kò Canaan, as'ai incha j'aisehe Kuse ngayjee xuta Egipto kò b'i incha kitsúhu:

—K'uaíni nichine. ¿Á t́íhin nga kuayáhani tu ngat'aha nga je toonni?

¹⁶ B'a kitsú Kuse:

—Tsa najmi ta t́íhinnu toon, chu xi t́innuu t'echjikoná nichine.

¹⁷ Kui nga chu xi t́íhinra xuta Egipto incha j'aikohora Kuse. Ndje, chutsanka, turu kò búrrú incha y'échjikoho xuta nichine xi kitsjáha Kuse nú xu'bo.

¹⁸ Nk'ie nga j'a nú xub'ò, ta incha j'aisehé ngáhara Kuse nú xinkuu kò b'i incha kitsú:

—Najmi ma b'e'mai, nda ntia, nga najmi ta t́íhinni toon. Chu xi t́inni kai ja ji ts'i. Tu nkuhu sahá j́áni kò

yjoninteni xi jin batexuma saihí. ¹⁹ ¿Á tǵhin nga kuayáhani ko jǵáni s'entu masehen? Ch'atseni ko ch'atsei jǵáni. Nichine k'uqihini. Já musuhu nda faraon kama ko kui ndo kama ts'e jǵáni. K'uqini xujmá, tu xi najmi kuayáhani ko tu xi najmi s'entu masehen jǵáni.

²⁰ B'a ts'ín ts'atsehe Kuse ngayjee Egipto. Nda faraon kama ts'e jǵáha jóo. At'aha incha tsaténa jǵáha nga nkúnkú xuta Egipto tu ngat'aha kjintíoo. Nda faraon kama ts'e jǵoo ²¹ ko xuta musuhu kits'ín ma xuta nantia xi tǵin ngayjee Egipto. ²² Nku tutuhú jǵáha já na'miu xi najmi ts'atse Kuse, at'aha nda faraon ts'ínkjen já na'miu. Kui nga najmi incha tsatéhaha jǵáha, at'aha nichine xi kitsjáha nda faraon incha kikjine.

²³ As'ai Kuse b'i kitsúhu xuta:

—Á ei. An ts'atsenuu jun ko jǵánuu. Nda faraon ts'enuu nd'ai. Ei tǵǵánuu xujmá xi kama k'úéntjo. ²⁴ Tunga ni xi kama chánuu, un takjanyo. Nku tǵká ni xi uun tǵhon nda faraon ko xi ma ñju tǵká xi k'uankiu kama ts'ajun. Ni xi kama ts'ajun chinekoo xinkiu ko ntínuu ko ta t'entjoo.

²⁵ B'i incha kitsú jóo:

—Kin'e k'ankini nga kuayái. Tsisinkoni, kui nga kamahani xuta musuhu nda faraon.

²⁶ B'a ts'ín y'éjǵaha Kuse nga ngayjee jǵá xi tǵin Egipto, chan xi sakú un sakjánya ko nku tǵká xi uun k'uqihí nda faraon. B'a ts'ín tǵǵa niu santaha nd'ai. Tu nkuhú jǵáha já na'miu xi najmi kama ts'e nda faraon.

B'i kits'ín Jacob nga najmi mjehe nga Egipto s'eyanji

²⁷ Y'entu xutaha Israel Egipto. Má 'mihí Gosen incha y'entu. Incha kis'ehe jǵá ko tu ni xí nkǵin incha kama ntjehe. ²⁸ Tjion jo nú kamaha Jacob nga y'ejǵa Egipto. Kui nga unchan ko yachán yatu nú kamahara.

²⁹ Nk'ie nga ja ndzjen tímaha Israel nga ja tǵbichú kjeku nǵtǵhin, ngji chj'aha Kuse ko b'i kitsúhu:

—Tsa n'ení nku kjuanda, tjanchi ntsai nga'an ko nginkun Ntǵaná k'uqini éhin nga najmi kuiyúnei éna, nga n'etjusun sisin ni xi xǵhin. Najmi tu Egipto fayanjiní.

³⁰ Nk'ie nga kama ngujinka ntje chána, najmi tu Egipto fayanjini. Má kjintuyáñji xi chána, yo tlayanjini.

B'a kitsú Kuse:

—B'a ts'ian xi nkú nga túbixín.

³¹ B'ihí ta kitsú ngáha Israel:

—Nginkun Ntíaná k'úainí éhin nga b'a n'eí.

As'ai nginkun Ntíaná kitsjá éhen Kuse nga b'a ts'iín. Ja kamoó. As'ai kikjañasun ngá kamaḥa Israel.

B'i kits'ín Jacob nga nda kinchjane Efrain ko Manases

48 Askahan kik'inyaha Kuse nga ja kjiñña un ng'mihi. As'ai ngjisehe ko ta ngjiko ts'íhin Manases ko Efrain xi ntíhi maha. ² Kik'inyaha Jacob nga Kuse j'aik'úhun. Kui nga kits'ín kjuá'yúhunra yjoho nga y'eñnasun kamaḥa ko ³ b'i kitsúhu Kuse:

—Naxinantá Luz, ante xi tññajihin Canaan, yo kama chjina Ntíaná xi tññin nga'yún. Nda kinchjanena ⁴ nga b'i kitsú: “Á eí. An ts'ian nga nkjin nkjún kama ntje xi s'ehi. Nkjin naxinantá kuichú ma ntjehi. Tsja síhin ntje xi s'ehi nanki xu'bi.”

⁵ Nga joó ntíhi, Efrain ko Manases, xi incha kitsin eí Egipto kintehe ni nga kjuáisehe, kui xi ta ntína xi nkúhu nga Ruben ko Simeon. ⁶ Ntí xi s'ehi askahan, kui xi ji kama ts'i, tunga tu sakút'ahára ante xi sakúhu Efrain ko Manases. ⁷ Nk'ie nga tsitja Padan Aram, Canaan k'ien naahi Rakel. Kui nga yo kikjayánjihina. B'a kama nga ja ma kuichúní Efrata, ante xi ta 'mi Belen.

⁸ B'i kitsú Israel nga kkie ntíhi Kuse:

—¿Yá já ntíhi xu'bi?

⁹ B'a kitsú Kuse:

—Kui ntí xi Ntíaná kitsjana eí Egipto.

B'i kitsú Israel:

—N'e nibák'un tiña saní ichí já ntíu, tu xi nda ts'ín kuinchjantjaihina já ntíu nginkun Ntíaná.

¹⁰ Ja chá nkjún Israel ko najmi ta nda ma chjihira. Kui nga Kuse kits'ín nibák'un tiñahara já ntíu. As'ai kikjexu'ba ko kitsubakjá já ntíu. ¹¹ B'i kitsúhu Kuse:

—Ja najmi b'a ta xihinna tsa ji skue saha, tunga Ntianaá kuatsjá ntena nga santaha ko ntíhi kuakie.

¹² As'ai jakj'á Kuse ntíhi nga kits'ín t'axínt'ahá k'úhu na'mihi ko kingjénsten ankjín santaha t'anankiu. ¹³ Ja kamoó. Jakj'á nga joo ntíhi. Skjúhun Israel kikasín Efrain ko kixihí Israel kikasín Manases. As'ai kits'ín kjise tiñahá. ¹⁴ Tunga nk'ie nga kingjénte ntsja Israel, tu kingjákrúhú ntsja. Ntsja kixi kingjénne nintaku Efrain xi ntí kjintí ko ntsja skjún kingjénne nintaku Manases xi ntí tjun.

¹⁵ As'ai b'i ts'ín nda kinchjane Kuse nginkun Ntianaá:

“Ntia xi kitsjennkí xi chána Abraham ko Isaac,

Ntia xi tükunna santa nkúhu nga kitsian,

¹⁶ ntítsje xi b'asjejinna ngayjee ni ch'on k'un,

kui xi nda kats'ínkoho já ntí.

Ngat'ahá já ntí kan'e kj'áítsjen j'áínna,

ko j'áíhín xi chána Abraham ko Isaac.

Tu xí nkjihín incha katuma asun t'anankiu.”

¹⁷ Tunga najmi ndahá kamahá Kuse nk'ie nga kikié nga na'mihi kingjénne ntsja kixi nintaku Efrain. Kui nga jakj'áha ntsja na'mihi tu xi kjéxihínra asun nintaku Efrain ko ngjuénne nintaku Manases.

¹⁸ B'i kitsú:

—Najmi b'a ts'ín, na'mi. Kuihí xu'b'i xi tjennéi ntsai kixi nintaku. Kui xi ntí tjun.

¹⁹ Tunga najmi kits'ín yuhú na'mihi. B'i kitsú:

—Johon be, ntína. Johon be. Ntjehé ta kujichú ma nku naxinantá ko ta chánka kama. Tunga 'yúhún chánka kama sa ndá nts'e xi kjintíu nga kui ko 'yún nkjin xuta naxinantá kujichú ma.

²⁰ Kui nistjiun b'i kitsú Israel nk'ie nga nda nda kinchjane já ntíu nginkun Ntianaá:

—Nk'ie nga xuta naxinantá Israel nda kuinchjane xinkjín nginkun Ntianaá, j'áínnuu ts'ín chjén. B'i incha kuitsu: “B'a ta kats'ínkoho Ntianaá xi nkú nga kits'ínkoho Efrain ko Manases.”

B'a ts'ín Israel y'éjña títjuhun Efrain nga Manases.

²¹ As'ai b'i kitsúhu Kuse:

—Á ei. Ja ma kuayáná. Tunga najmi ts'ín ngamahánuu Ntíaná. Ts'ín k'óya ngáhanuu antehe ntje chánuu.

²² K'uesún saha ni xi tsjaha nga já nts'ei, ante xi kikje'áha xuta amorreo nk'ie nga kikjanka.

B'i ts'in kinchjako ntíhi Jacob

49 Kinchjaha Jacob ntíhi ko b'i kitsúhu:

“Nibá k'un tiñanú. Xínyanuu ni xi kamat'on ndyjun nkinj.

² Nibá tiño ko tasinñjúnú, jun xi ntíhi Jacob.

Tasinñjuhu na'minu Israel.

³ Ji, Ruben, ji xi ntí tjunna.

Ji xi nga'yúnna ko xi nkú joyaha chan xi tjunna.

Kjuachánkahí ko nga'yúhín tsjen tíjjun.

⁴ Ji xi nkú joyaha nku ntáje xi najmi ma xinchá tse.

Najmi ta tsjén tíjuhunni at'aha tsiyajnui kamana,

na musu xi tsichu ma chjuúnna kisujñakoi.

⁵ Simeon ko Levi

nts'e incha mahara xinkjín.

Kjuankjan incha b'éntjeko kichaha.

⁶ Kjin katumana ni xi incha k'uénda,

kjin katumana má nga kamañjakúko xinkjín.

At'aha incha ma kjahan ko incha ts'ínk'ien xuta,

ko tu chuba batehé naxá tsuku turuhu xuta.

⁷ Kjuakjan chánkaha jóo Ntíaná kats'ín nijéhera,

at'aha najmi nda kjuastintaha jóo.

Ts'in ndzjóya ntjehe jóo ajihín xutaha Jacob,

ajihín xutaha Israel n'e ndzjoya.

⁸ Ji, Juda, nda ts'ín kuinchjayanehi já nts'ei,

ndjá chjúbéi já kontrahi,

ntíhi xi cháhí skuenkjúhin.

⁹ Xahá ntína Juda, xa xi ts'ínk'ien chu,

ko fajñant'a ndaha nichinehe nga kuntá.

Nku xa chá, ¿yá xi kama k'un ts'ín stihí?

¹⁰ Kjuáya ntsja Juda yá xi b'a já rei,
 k'ua yá xi b'a já xi batéxuma.
 B'a ts'ín santaha nga kj'uaí xi ts'e yóo,
 naxinantóo incha kuint'é éhen xi kj'uaí.

¹¹ Santaha k'úét'a 'yúnt'ai búrrúhi
 nga kjine xkaha yá tu ntsjajée,
 yá tu ntsjajéhi xi ndoo k'uaihi ntí búrrúhi.
 Santaha kama kuanejín najyuhin binu,
 tu ngat'aha nga tu xí tjihín ntá
 ni ntse ntsehe tu ntsjajée.

¹² 'Yún jma kama tunkuín nga binu,
 'yún taba kama ni'in nga ntá chikiu.

¹³ 'Zabulon andai ntáchak'uun k'úéjña,
 nku ante xi má nga kj'uaí yábarku kama,
 santaha Sidon kuichú chjintíhi jñáha.

¹⁴ 'Isacar, ndje ndjá, kjúájñaya masehen ch'áha.

¹⁵ Skue ante nda má nga kama ts'ín kj'áíya
 ko nga nda chun t'anankiu.
 Ts'ín kjáíhin nga k'uanji ch'á, nda musu kuichú ma.

¹⁶ 'Dan ts'íihin kjua xutaha,
 ta kuichú ma nku naxinantá ajihin já nts'e.

¹⁷ Ch'on k'un Dan xi nkúhu ye xi b'ejñachja niyóo,
 ye xi kjine tjenki sjai ndje,
 ts'ín kijnenki nda xi tjísuhun chu.

¹⁸ 'Tunga an tíkuyáha ji, Ntia Jehova,
 ngat'a ts'i nda ts'ín kuítja.

¹⁹ 'Gad kj'ái ntjehe já xi kjaánkoho,
 tunga kuanka tjennkihí jóo.

²⁰ 'Aser s'e nkjúhun nichine,
 nichine xi nda tsjáha já rei.

²¹ 'Neftali, ndjejñá xi tsú'ba nd'ái,

tsjo nkjún incha k'un ntíh_i.

²² 'Kuse, yá xi tsjá nkjún tu,
andai ntóo síjña nga tsjá nkjún tu tjiaha,
xjóo biyajnu nts'éhen.

²³ Já xi b'é yá yjonkún kjuanusin kitsjáha,
yá yjonkúh_{un} kik'íéhe,
kits'ín unkiehe jóo.

²⁴ Tunga najmi j'ajnihí ni xi b'éko yá yjonkúh_{un} Kuse,
kisakú nga'yúh_{un} tjiaha.

B'a kama ngat'aha Ntíaha Jacob xi tjíh_{in} nga'yún,
kui xi Nda Bastu xi kuntá xuta Israel.

²⁵ Ntíaha na'mihí kuasinkohi,
Ntía xi tjíh_{in} nga'yún b'í nda kats'ínkohi
nga nda kamat'ain,
katsjáhi ni nda xi nibáha nk'a ján,
kats'íntjuhi ntá tse xi tjin kintee,
kats'ín nkjin ntjehi.

²⁶ 'Yún nda ts'ín tínchjantjaihi nginkun Ntíaná,
nga xi nkú ts'ín kinchjantjaina xi chána.
Santaha ni nda xi tjíh_{in} jná chá xi tjintu sín
kat'aihi Kuse,
nda xi kichjubéjih_{in} já nts'e.

²⁷ 'Benjamin nañá lobo kjan.
Xi nkúhu chu xi ta jyun kjine chu xi sakúhu,
b'a ts'ín nga ngixuun ts'ín ndzjoho xinkjin
ni xi sakúhu ajin kjuachón.”

²⁸ B'a kitsúhu Jacob ntíh_i nga kinchja nginkun Ntíaná
ngat'aha ni xi incha kamat'ain nga nkúnkú. Kui já tejo
xu'b_i xi ntjehe xuta Israel.

B'í ts'ín k'ien Jacob

²⁹ Ja kamoó. B'í kitsúhu Jacob ntíh_i nga y'éxá: “Ja
tíbichú tiña nistjin nga kuayá. Tjayanjinú tixa ngijo xi má
nga kjintuyánji ntje chána, tixa ngijo xi tjen xu'baha Efron

nda hitita. ³⁰ Canaan niu. Macpela tjen tixa ngijoo ankjin maha Mamre. Nk'ie nga ts'atse Abraham xu'baha nda Efron ta ts'atse tixa ngijoo tu xi tsjóho xutaha kamaha.

³¹ Yo kis'eyanji Abraham ko Sara, Isaac ko Rebeca ya. Ko ta yo kingjayánjia Lea. ³² Xuta hitita kich'atsehe xu'boo ko tixa ngijoo.”

³³ Nk'ie nga ja kamaha Jacob nga y'éxá jóo, kikañja ndjusún ngáha kamaha. As'ai k'ien. Kits'in kjáiya Jacob.

50 As'ai kitsubakjá Kuse yjoninte k'iehen na'mihi. Kikjintá ts'fhin nga kikjexu'ba. ² Askahan y'éxá Kuse já chjinenki xi ts'inxát'aha nga k'uénda yjonintehe na'mihi tu xi najmi kfentuhu. B'a incha kits'in jóo.

³ Yachán nistjin kik'aha jóo nga incha y'énda yjonintehe Israel, at'aha b'a tjin nistjin xi ma chjén nga s'enda nku yjoninte. Cháte ko kan nistjin kamaha xuta Egipto nga incha y'entu bat'á Israel.

⁴ Askahan nga ja j'a nistjin xi b'a tjin, as'ai kinchjako Kuse já xi ts'inxát'aha nda faraon nga b'i kitsúhu:

—Tsa n'enú nku kjuanda, t'bankinuu nga b'i t'ihuun nda faraon: ⁵ “Kintehe ni nga kuayá na'mina, nginkun Ntíaná kitsja énná nga ts'intjusan ni xi kitsúna na'mina. B'i kitsúna: ‘Ja t'ibichú tiña nistjin nga kuayá. Ante xi má fayanjia xinkia Canaan, yo t'ayanjiní. At'aha ja tijná ndana nku ante yo.’ Kui b'a maha t'bankihira tsa k'uai nteni nga kfin ngjayánjia na'mina yo. Askahan k'oóya ngáhana.” B'a t'ihuun ndo.

⁶ As'ai b'i kitsú nda faraon nga kint'é éhen Kuse:

—T'in ngjayanji na'mihi. N'etjusuin ni xi kik'ihin nginkun Ntíaná nga n'ei.

⁷ Ngji ngjáyaji Kuse na'mihi. Ngjiko yjehe já xi yjankihi nda faraon ko ngayjee já xi t'ihin xá Egipto. ⁸ Incha ngji xuta xi y'ahara Kuse, xuta xi y'ahara já nts'e ko xutaha na'mihi. Tu ntí xiu, chutsanko ko turuhú xi incha y'entu Gosen. ⁹ Incha ngjiko yaha Kuse xi y'entuyá yá karreta ko xi y'entusún ndje. Tu ni xí nkjihín kama xuta xi ngjikoho.

¹⁰ Nk'ie nga incha tsichu Goren Hatad, ante xi tijná ngabantá ntáje Jordan, xuto ni xi nkjún ts'in incha kikjintá

bat'a Jacob yō. Yatu nistjin y'ejña ba Kuse ngat'aha na'mihi. ¹¹ Xuta Canaan xi tñntu ante xu'bo, nk'ie nga incha kieke kjuanusihin jóo, b'i incha kitsú: “Tse kjuaba incha tñhin xuta Egipto.” Kui nga Abel-mizraim^a incha y'ét'a j'áíhnrá ante xu'bo, ante xi tñña ngabantá ntáje Jordan.

¹² B'a incha kits'ínkoho ntíhi Jacob xi nkú nga kitsú.

¹³ Incha ngjikoho Canaan ko kingjáyanjihí tixa ngijo xi tñña Macpela, xi Abraham ts'atsehe Efron nda hitita, tu xi tsjóho xutaha kamaha. Xu'ba xu'bi ko tixa ngijoo tñntu ankjín ante Mamre. ¹⁴ Askahan nga ja kingjáyajji na'mihi, as'ai kik'óya ngáha Kuse Egipto ko já nts'e ko ngayjee xuta xi ngjikoho.

B'i ts'ín tsichu jeku nistjihin Kuse

¹⁵ Nk'ie nga ja k'ien na'mihi jóo, b'i ts'ín incha kits'ín nkjink'un já nts'e Kuse: “Nku tsa unkiehéná Kuse, tsa ts'ín nga joyaná ni xi kin'ehéé.”

¹⁶ As'ai b'i tsu éen xi incha kits'ín kjihí Kuse: “Kintehe ni nga kuayá na'mihi, b'a kitsúni ¹⁷ nga b'i k'úíhín: ‘Tíbankihi nga n'e ndyjat'ahí ni ch'on tñín ko ngatitsun xi kits'ín já nts'ei, nga ch'on kits'ínkóhi.’ Kui nga tñbinchihiri nga n'e ndyjat'aní nd'ai jin xi já musuhu Ntiqha na'mihi.”

Nk'ie nga tínchja já xi j'aiko éen, kikjintá Kuse. ¹⁸ As'ai incha j'ai já nts'e, incha kingjénsten ankjín santaha t'anankiu ko b'i incha kitsú:

—Á eí já musuhi.

¹⁹ B'i kitsú Kuse:

—Najmi tu binkjun. ¿A Ntiánáhá an, nga an ts'ihinnuu kjuá? ²⁰ Jun bi, nku ni xi najmi nda y'endo ko kin'o. Tunga Ntiánáhá nku ni xi nda y'énda, tu xi kamaha ni xi kama nd'ai, nga najmi k'ien xuta. ²¹ Kui nga najmi tu binkjuhunnu. An tsjanuu ni xi chinoo ko ta tsjaha ntínuu.

^a 50:11 “Abel-mizraim” tsuhura “kjuanusihin xuta Egipto”.

B'i ts'ín kits'ín jnenta Kuse já nts'e nga kikjexhín kjuabaha.

B'i ts'ín k'ien Kuse

²² Kuse kō xutā xi y'aharā nā'mihī tū nku incha y'entuhú sa Egipto. Unchan kō te nú kamahā Kuse nga y'ejña.

²³ Santaha kikié ntí xi nā'mi chá kjin kitsúhū Efrain kō ts'ank'a ya ntíhī Makir, xi ntíhī Manases.

²⁴ Tsichu nistjin nga b'i kitsúhū Kuse já nts'e: “Ja tábichú tiña nistjin nga kuayá. Tunga ndyjun nki ni tjin ni xi ts'ínkonuu Ntíaná. Ngjuaikonuu nanki xi kitsjáha Abraham, Isaac kō Jacob. At'ahā Ntíaná kitsjá éhen nga b'q ts'ín.”

²⁵ As'ai b'i kitsúhū Kuse já nts'e: “Kjuaxi, ndyjun nki ni tjin ni xi ts'ínkonuu Ntíaná. Nk'ie nga b'q kamoo, tankínkoo nintana.” As'ai incha kitsjá éhen jóo nginkun Ntíaná nga incha ts'íntjusun ni xi ts'ankihī Kuse.

²⁶ Egipto k'ien Kuse nga ja tjihin unchan kō te nú. Kisenda yjonintehe tū xi najmi kfentuhu. As'ai kis'eya kaxa.